

ALEKSANTERIN TEATTERI VÄRITYSTUTKIMUS

TAMMI-MAALISKUU 2015

kuustie&sorri Oy
Arja Sorri
Heli Ketomäki
Sanni Vuorisalo

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Katsomon kangaskatto	4
Katon rakenne ja kuntokartoitus	4
Illustraatio ja värikerrostutkimus	8
Katon yhteenveto	11
Parvikaiteet	12
Kuntokartoitus	12
2. parvikaiteen illustraatiot	14
Väritystutkimus 1. parvikaide	15
Väritystutkimus 2. parvikaide	16
Katsomon illustraatiot:	
1. maalauskerrostuma	17
2. maalauskerrostuma	18
Katsomon väritystutkimus:	
Katto	19
Seinät	21
Pilarit	23
friisi, kapiteeli ja koristeosat	25
jalkalista	26
Päälämpöön illustraatiot:	
1. maalauskerrostuma (1879)	27
2. maalauskerrostuma	31
3. maalauskerrostuma	35
4. maalauskerrostuma	39
5. maalauskerrostuma (1930)	43
Illustraatioiden yhteenveto	47
Päälämpöön väritystutkimus:	
Pitkä alaneli	48
Pilarin peili	49
Pilarin peilin listat	50
Seinäpinta sekä alanelin ja seinän rajalista	51
Seinän peilikenttä ja peililista	52
Ikkunanpoka, lista ja smyygi	53
Katto ja nurkkakolmiot	54
Katon kipsiruisukkeita kehystävät listat ja Holkkalistan sisäiset kaarevat listat	55
Holkkalistan pohja-alue ja meandera ympäröivät listat	56
Katon kipsikoristeet	57
Kapiteeli ja sen listat	58
Päätysalonkien väritystutkimus	59
Tutkimusalueet pohjakaavoihin merkittynä	60
Julkisivut	63
Julkisivun irtonäytteet	64
Irtinäytteiden ottoapaikat	65
Näytteiden analysointi	66
Julkisivututkimuksen yhteenveto	72

Johdanto

Aleksanterin teatteri sijaitsee osoitteessa Bulevardi 23-27, 00180 Helsinki. Rakennus on arkkitehti Pjotr Benardin suunnittelema ja laajennuksesta on vastannut arkkitehti Aarno Raveala. Aleksanterin teatteri valmistui vuonna 1879 ja laajennusosa vuonna 1954.

Väritystutkimus tilattiin kuustie&orri Oy:ltä tammikuussa 2015 ja tilaajana oli Senaatti-kiinteistöt. Väritystutkimus liittyi samaan aikaan tekeillä olleeseen peruskorjauksen hankesuunnitelmaan ja rakennushistoriaselvitykseen. Työryhmään kuului tilaajan edustajana Anu Kuoppamäki (A-Insinöörit Rakennuttaminen Oy), arkkitehti Sari Schulman (Arkkitehtitoimisto Schulman Oy), arkkitehti Johanna Luhtala (Arkkitehtitoimisto Schulman Oy) ja museoviraston edustajana toimi intendentti Ulla Setälä. Lisäksi arvokasta tietoa rakennuksen vaiheista antoi Markus Manninen (arkkitehtitoimisto Schulman Oy). Väritystutkimus suoritettiin tammi-maaliskuussa 2015.

Aleksanterin teatterin kartoituksen sisältöön kuului katsomon kangaskaton kuntoselvityksen lisäksi väritystutkimukset tiloissa katsomo parvikaiteineen (poissulkien kunnia-aitiot), päälämpiö ja päätysalngit. Lisäksi julkisivujen osalta valettiin Insinööritoimisto Lauri Mehto Oy:n toimesta irrotettujen julkisivunäytteiden poikkileikkausnäytteet.

Väritystutkimus suoritettiin mekaanisesti kirurginveitsellä sekä tarvittaessa maalinpoistoainetta ja erilaisia liuottimia apuna käyttäen. Maalikerrosten sideaineet tulkittiin liuottimien ja esiinoton yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella. Varsinaista sideaineanalyysiä maalaukerroksista ei tehty.

Väritystutkimuksessa sävyjen määrittämisessä käytettiin NCS S värijärjestelmää. Sävyt kirjattiin lähimmälle värilapulle sopivaksi, mutta sävyjen herkkyyden ja hienovaraisuuden vuoksi sävyaskelmat olivat paikoin liian suuria. Lisäksi on huomioitava, että seinäpinnoilla käytetyt vanhimmat maalit olivat öljymaaleja, joissa öljyn kellastuminen pimeässä vaikuttaa sävyihin. Kellastuminen on palautuva, joten sävyjä kannattaa tarkastella myöhemmin uudelleen.

Katsomon kangaskatto

Aleksanterin teatterin katsomossa oleva kattomaalaus on jaettu 12 sektoriin joiden keskikenttiin on sijoitettu Severin Falkmanin maalaamat siivekkäät ihmishahmot, jotka esittävät teatterin ja musiikin tunnuskuvia. Rakennusteline katon tutkimista varten pystytettiin kahden sektorin väliselle alueelle, jossa oli permannolta käsin havaittavissa kankaassa repeämä. Telineet olivat käytössä 21-22 tammikuuta 2015. Katon tutkiminen rajoittui telineen leveyteen, joka oli 1,5x3m. Telineeltä ei ylettänyt katon keski- tai ulkoreunojen koristeisiin. Telineiltä käsin tutkittiin myös parvikaiteet niiltä osin kuin etäisyys sen salli.

Teline katon tutkimista varten pystytettiin näyttämön vastapäisellä alueelle.

Katon rakenne ja kuntokartoitus

Katon tämänhetkinen rakenne:

1. Pohjarakenne (laudoitus / tikkurappaus?)
2. Sanomalehti liimattu kiinni pohjarakenteeseen
3. Pingotettu kangas, irti pohjarakenteesta
4. Koristemaalauksia kautta koko katon
5. Yksiväristen keskikenttien paperointi ja maalaus
6. Siivekkäiden ihmishahmojen liimaus maalattuun paperiin
7. Sektoritaustojen maalaus hahmot kiertäen

Kankaan repeämästä ei päässyt riittävästi tarkastelemaan pohjarakennetta (1.), jotta oltaisiin pystytty toteamaan pohjan materiaali (tikkurappaus, lauta?). Pohjarakenteen päälle oli liimattu sanomalehteä (2.). Kangas on saumasta kiinnitetty pohjarakenteeseen leveäkantisilla ”huoppanauloilla” joka viittaa pohjarakenteen (1.) olevan puuta.

Pingotetun kankaan (3.) päällä ei tutkimusalueella ollut havaittavissa paperia. On siis hyvin todennäköistä, että katon koristemaalaukset (4.) on toteutettu suoraan kankaalle. Sävy maailma on ollut pääsääntöisesti turkoosi ja vaaleanpunainen.

Sektoreiden yksiväristen keskikenttien paperointi (5.) on toteutettu myöhemmässä korjausvaiheessa. Paperoinnin saumat on kitattu häivyttämään kanttieroja. Paperin päällä vaikutti olevan alkyydin – tyyppinen, telalla toteutettu maali. Siivekkäät ihmishahmot (6.) on maalattu suoraan ohuelle kankaalle (juustokangas?) ja joka on liimattu maalattun paperin päälle. Nykyinen pintamaalaus (7.) on toteutettu lateksimaalilla siivekkäät hahmot rajaten.

Retusointi- ja korjausvaiheita oli erotettavissa varmuudella kaksi.

Kangas on kiinnitetty leveäkantaisilla "huopanauloilla" kattoon.

Kankaan kapeasta repeämästä ei päästy tutkimaan katon pohjarakennetta, mutta sen päälle oli liimattu sanomalehteä jossa vaikuttaa olevan vuosiluku 1879.

Kuva kankaan nurjalta puolelta. Kangas on paksua ja melko tiheäkudelmasta.

Kankaassa oli havaittavissa joitakin kankaan sauman repeämiä jotka vaativat korjaustoimenpiteitä vaurion laajenemisen estämiseksi. Tilanteen päästessä huonommaksi myös korjaustoimenpiteet hankaloituvat.

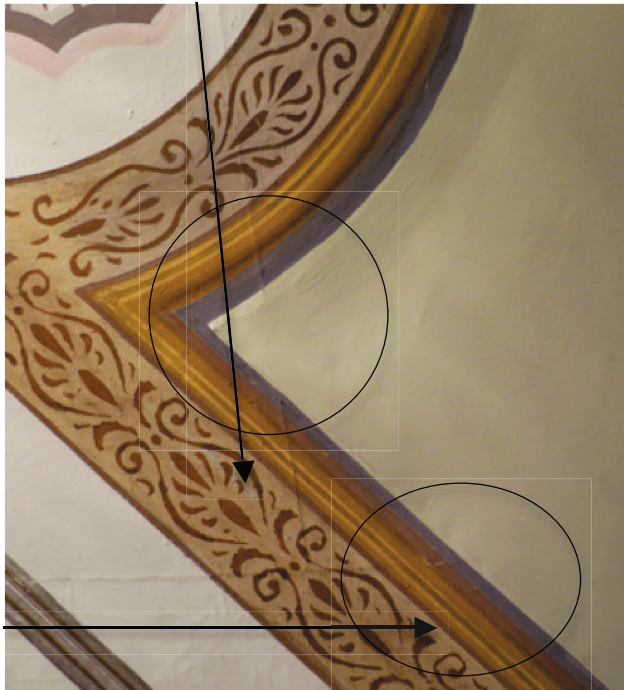

Katossa oli joitakin sauman repeämiä. Repeämät eivät vaikuttaneet olevan kovin pitkiä, keskimäärin metrin pituisia, mutta tilanne pahenee ajan kuluessa.

Lähikuva kankaan sauman repeämästä jossa on näkyvissä revenneet ommellangat, jotka ovat pitäneet kangasvuodat kiinni toisissaan.

Kangaskatossa oli selvästi erotettavissa kankaan saumat. Sektoreiden yksiväristen keskikenttien alueella saumoja ei kuitenkaan erottunut lähitarkastelussakaan ja tämä johtui myöhemmin lisäystä paksusta paperista. Paksun paperin kiinnittämisen ajankohdasta ei ole tämän kartoituksen hetkenä tietoa, mutta työn suuruuden vuoksi voisi olettaa, että työstä on olemassa jokin arkistomaininta tai dokumentti/raportti. Kysymyksiä herättää syy, miksi paperi on päädytty lisäämään kankaan päälle, millä liimalla paperi on kiinnitetty, miten siivekkäät ihmishahmot on irrotettu ja millä ne on nykyiseen pintaan kiinnitetty? Miten lisätyt liimat, kitit ja erilaiset maalityypit kerrospaksuutta lisätessään aiheuttavat ja käyttäytyvät vanhetessaan (murtuvat, kovettuvat ym.).

Kuvassa nuolet osoittavat kankaan saumojen suuntia, jotka ovat erotettavissa katossa selvästi. Sauman tullessa sektoreiden yksivärisiin keskikenttiin (kuvassa ympyröity) saumat katoavat paperoinnin tasoittaessa pinnan. Syytä myöhemmin lisättyyn paperointiin ei tiedetä.

Kuvamanipulaatioon on lisätty vaalealla ruskealla värillä alueet, joihin on myöhemmässä korjausvaiheessa lisätty paperointi.

Pienet suorakaiteenmuotoiset kentät on paperoitu. Paksu paperi on kiinnitetty ainakin osittain naulaamalla ja saumojen kanttierot on kitattu.

Sektoreiden yksiväriset keskikenttäalueet on paperoitu. Saumojen kittaukset ovat kovan kitin myötä haljenneet jolloin saumat ovat tulleet esille.

Osa paperoimattomilla alueilla olevat kankaan saumat ovat myös kitattu.

Siivekkäät ihmishahmot on maalattu hyvin ohuesti juustokankaan tyyppiselle, ohuelle kankaalle.

Sektoreiden yksivärinen keskikenttä on nykyisin maalattu lateksilla rajautuen siivekkäisiin ihmishahmoin. Taidokkaasti maalatut siivekkäät ihmishahmot vaikuttavat olevan hyvin autenttisia, ilman näkyviä päällemaalauksia / retusointeja.

Kankaalle maalatut hahmot on liimattu paperin päälle. Paperi on ennen kangashahmojen liimaamista maalattu alkyydimaalin tyyppisellä maalilla. Nykyisin esillä oleva lateksimaali on maalattu kangashahmoin rajaten.

Siivekkään ihmishahmon rinnassa on erotettavissa ilmataskuja. Tässä vaiheessa on mahdotonta sanoa onko ilmataskut jääneet jo liimausvaiheessa vai onko liimaus ajan kuluessa heikentynyt. Pääsääntöisesti kuitenkin kankaalle maalatut ihmishahmot vaikuttavat olevan hyvin kiinni alustassaan.

Lähikuva siivekkään ihmishahmon rinnassa olevista ilmataskuista.

Laajalla alueella maalipintojen krakelyyriä.

Kuvassa voimakasta krakelyyriä ja osittaista maalihilseilyä.

Kuvassa voimakasta krakelyyriä ja osittaista maalihilseilyä.

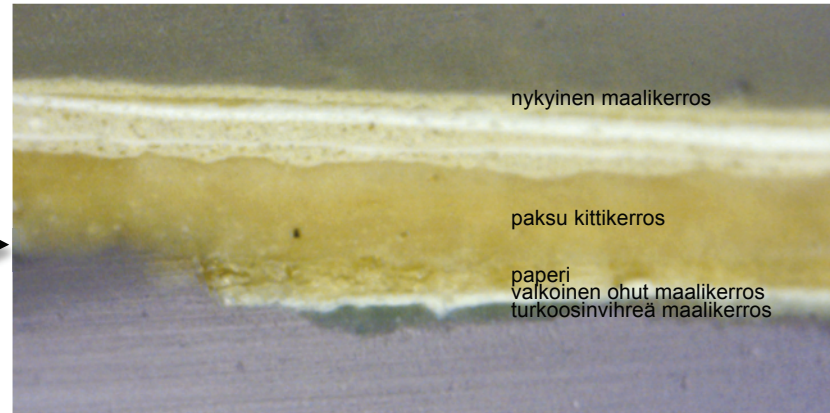
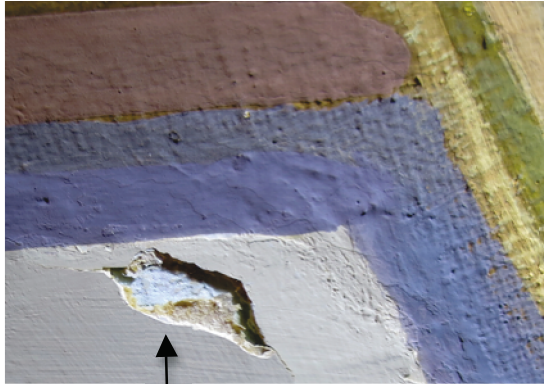
Illustraatio ja värikerrostutkimus

Illustraatiokuva 1879 oletetusta ulkoasusta. Sektoreiden yksiväriset keskikentät pienten esiinottojen mukaan ovat olleet vihertävän turkoosia (sävykoodi otettu parvikaiteiden mukaan NCS S 3020-B90G). Sektoreiden väliset vaaleat alueet ovat olleet vaalean punaiset (sävykoodi otettu parvikaiteiden mukaan NCS S 1510-Y50R).

Sektorin yksivärisen keskikentän reunasta irrotetun paksun paperin alta paljastui turkoosinvihertävää maalikerrosta. Pienestä alueesta ei voinut testata maalityyppejä.

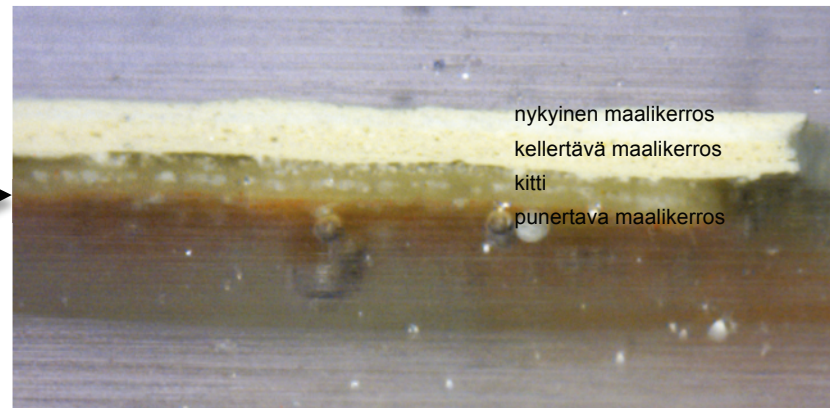
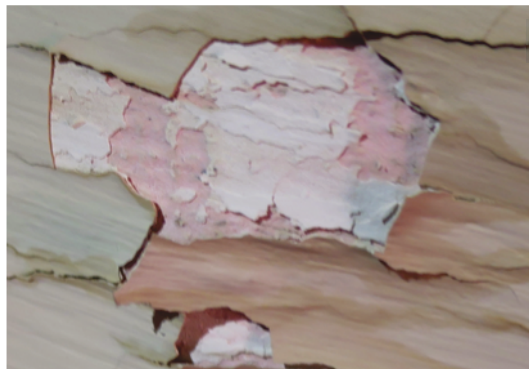

Lähikuva ylemmän kuvan esiinotosta. Turkoosinvihreä maali vaikuttaa olevan maalattu suoraan kankaan päälle. Esiinoton reunalla on hyvin erotettavissa vahva ja paksu paperi.

Poikkileikkauksessa alimmaisena näkyy turkoosinvihreä kerrostuma joka on hyvin huokoinen ja herättää epäilyjä liimamaalista. Maalin sideainetta ei voida kuitenkaan varmuudella sanoa ennen tarkempaa tutkimusta. Turkoosinvihreän päällä olevaa vaaleaa kerrostumaa ei esiinotossa ollut erotettavissa. Paksun kittikerroksen päällä vaikuttaa olevan useampikin maalikerros.

Keskikenttien välisellä vaalealla alueella maali-irtoaman kohdassa oli esillä alimmaisena kerroksena vaaleanpunaista jonka sideainetta ei voinut pienen esiintymän vuoksi selvittää. Vaaleanpunaisen päällä oli hyvin vaalea sekä nykyinen harmaaseen tahtuva maalikerros.

Alimmaisena maalikerroksena poikkileikkauksessa näkyy huokoinen olinen punertava maalikerros. Paperia ei kerrostumien välissä ole, mutta kittikerros vaikuttaa olevan heti punertavan päällä. Esiinotossa punertavan päällä olevaa vaaleaa kerrostumaa ei poikkileikkauksessa näy (poistettu?).

Sambloonakuvion alla näkyy toinen koristekuvio. Päällemaalauksen on todennäköisimmin aluekohtaista paikkamaalauksista ja on kuvioltaan sama kuin alta kuultava.

Kuvassa ylhäältä keskeltä tuleva sabloonakuvio on uudempi korjausmaalauksen. Vaakasuuntainen sabloonakuvio on vanhempaa aikakautta. Onko kuvio kuulunut alkuperäisen turkoosinvihreän ja vaaleanpunaisen kanssa yhteen, ei tässä kartoituksessa selvitetty.

Kuvassa ympyröity alue, jossa koristeviivoituksen välistä pilkottaa toista, tummempaa viivoitusväriä.

Valkoinen nuoli osoittaa tummanruskeaa rajausviivaa, jonka vasemmalla puolella olevat koristeet ovat ylimaalauksia. Nuolen oikealla puolella vaaleanruskea maalaus on ohut ja kankaan kudelmät tulevat esiin maalauksen läpi.

Katon ulkoreunan kehys vaikuttaa vihertävältä tausta-alueeltaan ylimaalatulta. Itse koristeet vaikuttivat hyvin herkältä ja taidokkaasti maalatulta. Telineiden pituus ei mahdollistanut koristeosion lähempää tarkastelua.

Katon yhteenveto

Vaikka katsomon kangaskattoa ei päästy tutkimaan kuin telineen leveyden verran lyhyessä ajassa, antoi se silti hyvän kuvan katon kunnosta ja lisätutkimistarpeista.

Suurin yllätys katon osalta oli paksun paperin myöhempi lisäys sektoreiden keskikenttiin, joka on vaatinut kankaalle maalattujen siivekkäiden ihmishahmojen irrotuksen ja uudelleen kiinnityksen paperin päälle. Työ on ollut suuri, joten on mahdollista, että työstä löytyy dokumentteja käytetyistä materiaaleista ja menetelmistä.

Varsinaista värikerrostutkimusta kattopinnoille ei tehty. Katon retusointeja ja ylimaalauksia tutkittiin tarkastelemalla pintoja luupin ja sivuvalon avulla. Vanhempia maalikerroksia selvitettiin vain niiltä osin, missä pinnat olivat valmiiksi vaurioituneet ja tulleet esiin. Näytteet poikkileikkauksiin otettiin vaurioituneilta alueilta.

Kattopinnaalle tehtiin kuivapuhdistustesti siveltimen ja luonnonkumisien avulla. Puhdistuskoe ei tuottanut selvää puhdistusrajaa, joten katto vaikutti yllättävän puhtaalta. Se ei kuitenkaan poissulje puhdistustarvetta koko katon osalta.

Ennen konservointityön aloittamista kattoon tulisi suorittaa ainakin seuraavat lisätutkimukset, joiden perusteella voidaan tarkemmin selvittää katon konservointitarpeet:

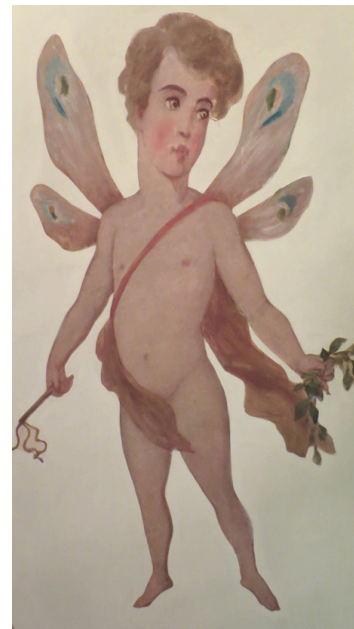
- Vauriokartoitus, jossa eritellään vauriotyypit ja josta nähdään kokonaiskuva vaurioiden laajuuksista.
- Kerros- / väritutkimus, jossa kartoitetaan käytetyt materiaalit (maalityypit ja paperit) ja selvitetään kuinka paljon eri maalikerroksia kattoon on lisätty. Lateksimaalin käytön laajuuden tietous auttaa konservointitöiden suunnittelussa. Tarkempi väritutkimus antaa myös viitteitä paperin lisäyksen ajankohdasta sektoreiden keskikentissä.
- Tarkistettava sektoreiden keskikenttiin lisätyn paperin (myös siivekkäiden ihmishahmojen) kiinnitys ja kiinnipysyminen. Paperin reunojen paksut kitti- ja maalikerrokset lisäävät kankaaseen kohdistuvaa painoa ja edesauttaa lisävaurioiden

syntyä erilaisten materiaalien elämisen vuoksi. Lisäksi on mietittävä vaativatko haljenneet kittikerrokset toimenpiteitä.

Ennen lisätutkimuksia voidaan nähdä akuuttien vaurioiden konservointitarpeet:

- Repeämien korjaus, jolloin pysäytetään repeämisen eteneminen.
- Hilseilevien maalipintojen toimenpiteet (takaisin liimaus vai hallittu, uudempien hilseilevien kerrosten poisto jos alla on vanhempi ehyt kerrostuma). Jos hilseileville maali-irtoamille ei tehdä mitään, ne ovat vaarassa irrota.

Katsomon katto on pinta-alaltaan laaja. Lisätutkimusten suorittaminen on vaativaa mutta antaa tärkeää tietoa ja selvyyttä katon historiasta ja tulevan konservointityön tarpeesta.

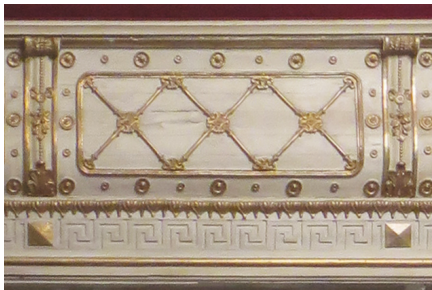

Parvikaiteet

Katsomossa on alkujaan ollut kolme kaidetta. Permannolla, lattiatasolla ollut kaide on purettu ilmeisesti jo vuoden 1918 kunnostustöiden yhteydessä. Nykyisin katsomossa on kaksi parvikaidetta, joiden koristeellisuus poikkeavat toisistaan. Parvikaiteet ovat puuta ja sen päällä on harvakudelmainen kangas. Koristeosat ovat kipsiä.

1. parvikaide.

2. parvikaide.

Irtoilevien maalikerrosten alta esiin tullut, puuhun kiinnitetty kangas.

Kuntokartoitus

Parvikaiteet olivat hyvin likaiset ja maalipinnat irtoilivat voimakkaasti. Irtoilevien maalikerrosten ongelma on laaja ja kauttaaltaan molemmissa parvikaiteissa. Kaikki maalikerrokset vaikuttivat olevan öljymaaleja. Laaja remontti parvikaiteissa oli suoritettu 1990-2000 luvun vaihteessa, jolloin sivulämpöön seinällä olevan korjauskuvakollaasin perusteella oli maalikerroksia poistettu kaiteista reilusti. Tämä oli havaittavissa paikoittaisten paksujen kittikerrosten perusteella joilta kohdin alimmat maalikerrokset puuttuivat. On hyvin toivottavaa, että puuta vasten oleva kangas olisi jätetty ehjäksi.

Kaksi kuvaa parvikaiteiden likaisuudesta.

Likaisen ja puhdistetun pinnan raja erottuu selvästi.

Kuva 2. parvikaiteesta. Kuvan keskellä erotettavassa maalipinnassa värjäymää, joka vaikuttaa nousseen pohjasta päin. Värjäymää näytti olevan paikoitellen kautta koko kaiteiden.

2. parvikaiteen alareunaa. Maalit hilseilevät paksuina kerroksina ja laajasti. Kunnostustyössä joudutaan pohtimaan onko irtoilevia kerroksia mahdollista kiinnittää vai onko niiden poistaminen ainoa vaihtoehto.

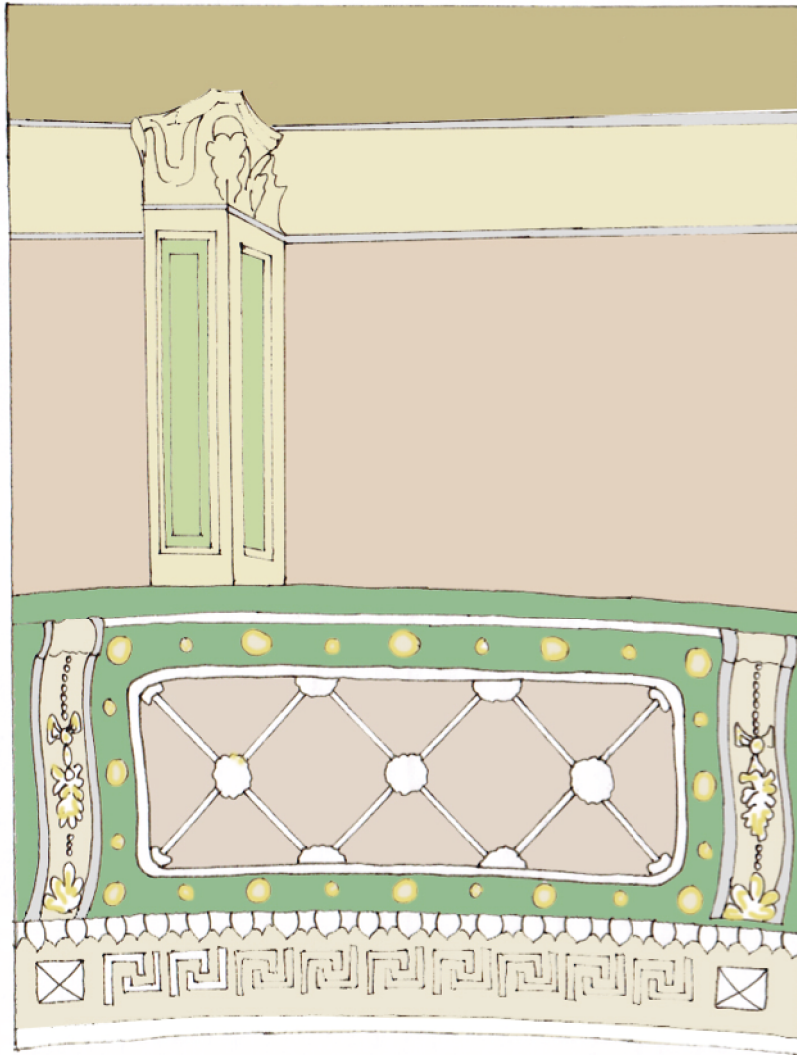
2. parvikaiteessa näkyy maali-irtomaa laudoituksen suuntaisesti. Puuta vasten olevan kankaan on alkuperäisesti ollut tarkoitus pitää maalipinnat ehyinä, jotta välttyään vastaavanlaiselta tilanteelta. Paksut kittikerrokset edesauttavat halkeilua.

1. parvikaiteen maali-irtoamaa. Osa irtonaisista maalikerroksista ovat "pussilla" eli irti pohjastaan, mutta vielä toistaiseksi ilman näkyvää halkeamaa.

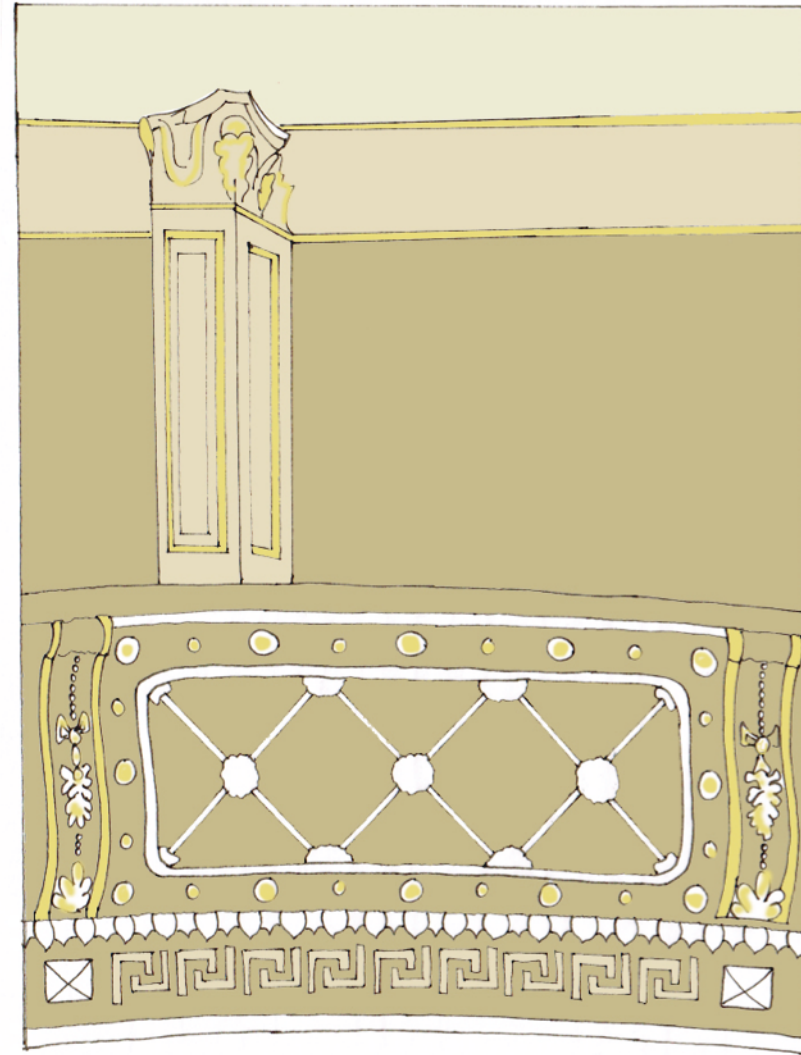
2. parvikaiteen illustraatiot:

1. maalauskerrostuma

Illustraatiokuva 2. parvikaiteen 1. maalauskerrostumasta. Alkuperäisasu vuodelta 1879. Valkoiseksi jätetyt alueet ovat väreystutkimuksessa tutkimatta jääneet alueet tai kerrokset ovat olleet puutteelliset. Harmaasävy konsoloiden reunoissa kuvastaa hopeaa ja keltainen kultaa. Sävyt ovat suuntaa antavia.

2. maalauskerrostuma

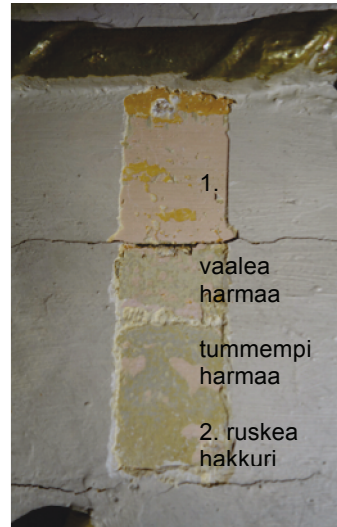
Illustratio kuva 2. parvikaiteen 2. maalauskerrostumasta. Sävyt ovat suuntaa antavia. Vuosioletus on 1918 perustuen seinien ja pilarien väreystutkimukseen.

Väritutkimus: 1. Parvikaide

Parvikaiteet tutkittiin niiltä osin kuin katon tutkimista varten pystytetyltä telineeltä käsin yletti. Kaikkia koristeen yksityiskohtia ei parvikaiteissa yletetty eikä ajallisesti ehditty.

Parvikaiteiden ensimmäinen maalauskerrostuma noudatti vanhan 1879 laveerauksessa käytettyjä sävyjä: vihreää ja vaaleanpunaista, koristeissa oli käytetty yhtäaikaaisesti sekä kultaa että hopeaa. Parvikaiteissa käytetyt maalityypit olivat kaikki öljymaaleja.

Parvikaiteen keskipeilissä oli ensimmäisenä maalauskerrostumana vaalean punainen öljymaali. Tämän jälkeen tuli kaksi harmaata maalauskerrostumaa, joista ei päästy selvytyteen, ovatko ne olleet pintamaaleina vai välimaaleja. Rusehtava öljyhakkuri täsmää katsomon seinäpintojen toista maalauskerrostumaa.

Ensimmäisen maalauskerrostuman päällä oli kaksi harmaata öljymaalikerrosta. Harmaat maalikerrokset eivät menneet koristeiden yli, eikä kipsikoristeissa löytynyt niille paria (kulta tai hopea koristetta). Harmaat kerrokset erottuivat toisistaan erittäin huonosti, mutta alimmainen oli selvästi päällimmäistä vaaleampi. Vaalean harmaan koodi oli 1510-Y10R ja tummempi oli 3005-G80Y. Nämä maalauskerrokset jäivät epäselviksi ovatko ne olleet itsenäisiä maalikerroksia vai mahdollisia väli/hiomaalauskerroksia.

Toinen varmuudella todettu maalauskerrostuma oli rusehtava öljymaalihakkuri. Sävykoodi täsmäsi katsomon seinäpintoista löytyneen toisen maalauskerrostuman kanssa ja oli hakkuripinnaltaan saman henkinen. 1919 otetun valokuvan perusteella parvikaiteet ovat kuitenkin hyvin vaaleat. Tekeekö valokuvassa salama sävy muutoksen vai onko parvikaiteiden sävy pilareiden kaltainen, eli seiiniä hiukan vaaleampi. Tätä ei parvikaiteita tutkiessa vielä päässyt vertailemaan. Hakkurikerrostuma ajoitetaan 1918 luvun kunnostustöihin.

1. parven alareunassa kulkevan juokseva koira – koristekuvio oli materiaaliltaan kipsiä ja sävyiltään vaalea ensimmäisessä maalauskerrostumassa Reunalistat olivat turkoosin vihreät kulta listalla. Toinen maalauskerrostuma on ruskea öljymaalihakkuri jonka listassa on kultakoroste.

Lehtiköynnöksen nauhassa on ensimmäisessä maalauskerrostumassa ohut hopeinen koroste.

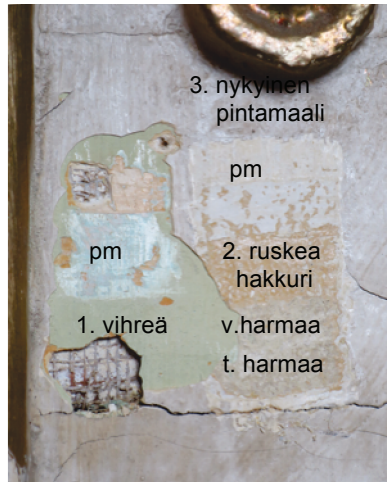
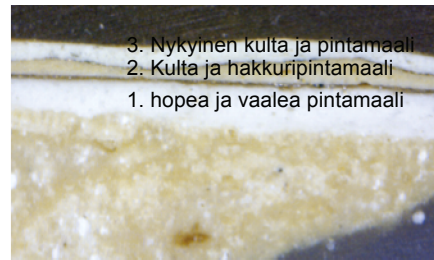

Väritutkimus 2. Parvikaide

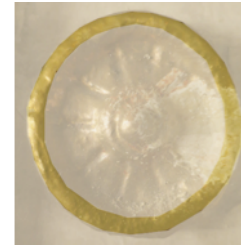
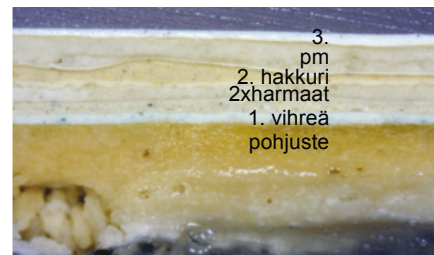
Toisen parvikaiteen maalauskerrostumat ja sävyt täsmäsivät 1. parvikaiteen tutkimusten kanssa.

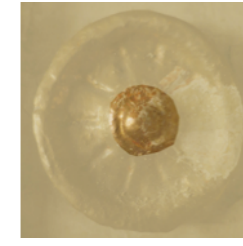
2. parvikaiteen konsolilistaan tehty väriportaikko ja poikkileikkausnäyte.

2. parvikaiteen keskipeilin listoituksen ulkoreunaan tehty väriportaikko ja poikkileikkausnäyte.

1. maalauskerroksen kipsikoristeen kultakoroste.

2. maalauskerroksen hakkuripinnan kanssa ollut kultakoroste.

Nykyisin esillä oleva kultakoroste ja koristeeseen tehty väritutkimus.

Parvikaiteiden maalauskerrostumat:

Maalauskerros	Kohde	Maalityyppi	NCS
1	Keskipeili	Öm, sivellin Vaalean punainen	1510-Y50R
1	Keskipeilin listoituksen ulkoreuna	Öm sivellin vihreä	3020-B90G
1	Konsolin tausta		1010-Y20R
1	Kipsikoristeet		Kulta / hopea
2	Parvikaide	Öm hakkuri	3020-Y20R
2	Kipsikoristeosat		Kulta
3	Nykyinen parvikaide	Öm sivellin	-
3	Nykyinen kipsikoristeosat		Kulta

Katsomon illustraatiot:

1. parven illustraatio, 1. maalauskerrostuma vuodelta 1879.

1. maalauskerrostuma katsomon seinissä on ollut vaaleanpunainen öljymaali, jossa on selvästi erotettavissa siveltimen vedot. Alapaneli on maalattu vihreäksi tumman vihreällä rajausviivalla. Alapanelimaalaus on toistunut myös pilareissa sekä permannon ovismyygeissä. Pilareiden sävy on ollut vaalean kellertävä. Pilarin peileissä ja kanneluureissa (1. parvi) sävy on ollut vaalean vihreä. Vaalean vihreä sävy on poikennut alapanelin viileämmästä vihreästä.

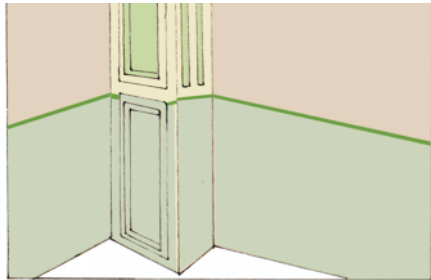
Myöhempi huoltomaalaus on toteutettu alapanelin ja viivan osalta niin, että sävy maailma on muuttunut hiukan lämpöisemmäksi alkuperäiseen verraten. Panelin korkeus on säilytetty ennallaan ja seiniin huoltomaalauksia ei ole toteutettu.

Panelin korkeus permannolla 800mm, parvilla pilarin vieressä 700mm laskeutuen viistosti parvikaiteeseen. Viivan leveys 8-10mm.

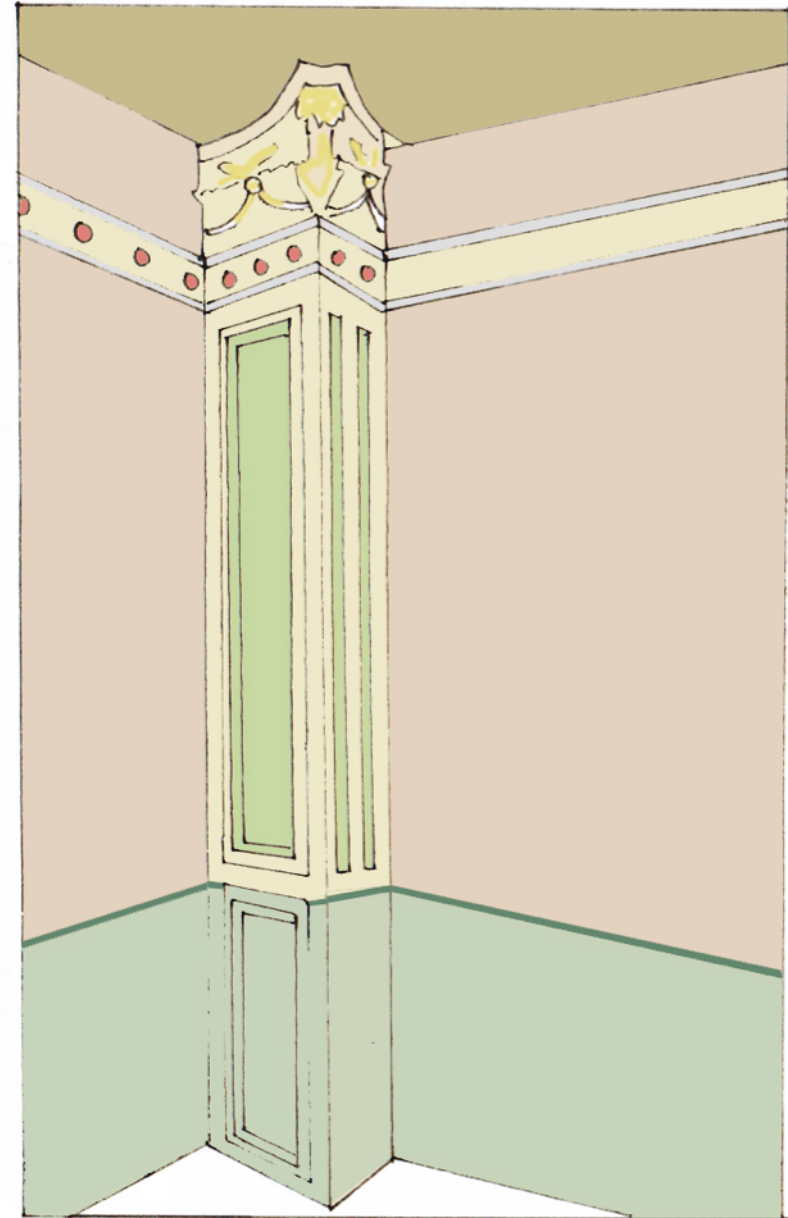
Seinien ja pilarin friisilista ovat hopeiset ja friisin koristenupit tiilen punaiset.

Alkuperäisessä laveerauksessa on näkyvissä pilareiden yllä menevä vihreä panelimaalaus.

Myöhempi huoltomaalaus on säilyttänyt lämpöisempiä, mutta noudattaa muutoin tarkasti aikaisempaa panelikorkeutta. Seinäpinnan vaaleanpunainen sävy on siis toiminut kahden maalauskerrostuman kanssa yhdessä.

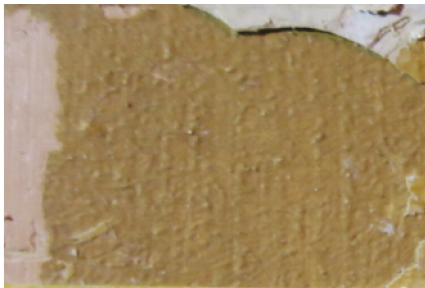

Illustraatiokuva 1. Parven varhaisimmasta, vuoden 1879 maalauskerrostumasta. Sävyt ovat suuntaa antavia.

1. parven illustraatio 2. maalauskerrostuma

Katsomon seinien toinen maalauskerrostuma ajoittuu todennäköisesti vuoteen 1918. Tämä perustuu permannon pilarien tiedettyyn muutostyöhön vuodelta 1918, jolloin puiset pilarit purettiin ja nykyiset yksinkertaisemmat pilarit rapattiin. Näiden ”uusien” pilareiden ensimmäinen maalauskerrostuma pystytään yhdistämään muiden maalauskerrostumien toiseen maalausvaiheeseen.

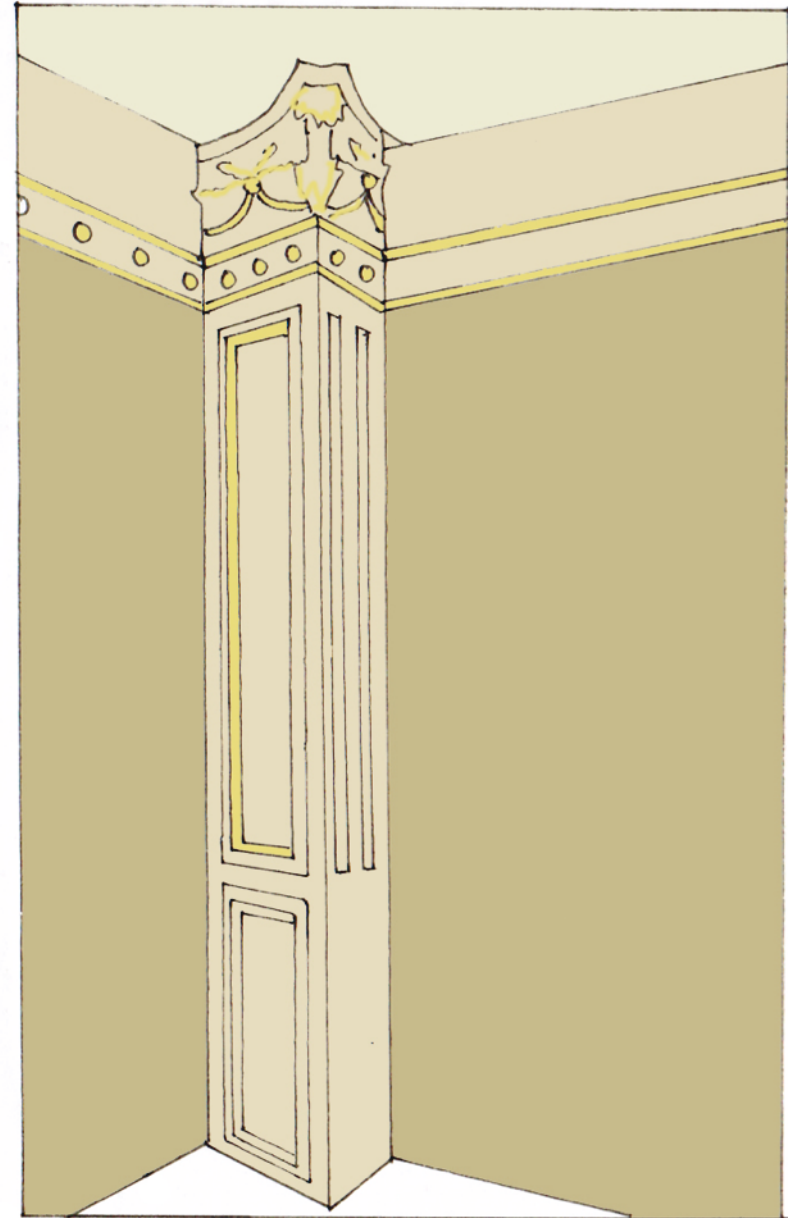
Seinien ruskeasävyinen öljymaali on hakkurilla toteutettu. Sama sävy on löydettävissä myös parvikaiteissa. Pilarit ovat sävyltään vaaleammat myöskin hakkurilla toteutetut. Pilarin peillistoissa on kultamaaluskoroste, samoin kuin seinän friisilistoissa, koristenupeissa sekä paikoitellen pilarin kapiteeleissa. Pilarin kanneluureissa ei ollut korostetta.

Toisen maalauskerrostuman seinissä oli ruskeasävyinen hakkurimaalaus. Kuvassa hakkurin pintastruktuuria. Paikoitellen hakkuripinta oli tullut maali-irtoamisten myötä itsestään esille.

Varhaisin valokuva katsomosta vuodelta 1919. Seinäpinnat ovat huomattavasti tummemmat pilareihin ja seinän friisiin verrattuna. Parvikaiteet vaikuttavat myöskin hyvin vaaleilta, vaikka sävykoodauksen mukaan parvikaiteiden hakkuripinta on sama kuin seinien.

Illustraatiokuva 1. parven toisesta maalauskerrostumasta, joka ajoittuu todennäköisesti vuoteen 1918. Sävyt ovat suuntaa-antavia.

Katsomon väritystutkimus: katto

Permannon ja parvien katossa on nykyisin kangas jonka päällä olevat kitti- ja maalikerrokset ovat halkeilleet ja osin kangas on myös revennyt. Repeämän kohdalta kangasta painaessa kerrokset ovat hyvin kovia ja jäykkiä. Kankaan alla on lautakatto jossa on useita öljymaalikerroksia. Kankaan päällä on vain nykyinen maalauskerros. Tämän perusteella permannon ja parvien katto on ollut esillä pitkään maalattuna lautakattona. Vanhoissa valokuvissa (vuosilta 1919 ja 1930) ei kuitenkaan ole selvästi erotettavissa laudoitusta. On kuitenkin hyvin mahdollista, että lautojen väliset raot on täytetty kitillä ja on näin aiheuttanut valokuvaan tasaisen vaikutelman.

Katsomon katoista löytyi maalikerroksia enemmän kuin seinäpinnoista. Katon maalikerroksien yhdistäminen seinäpintojen kanssa on olettamuksia.

Kuva vuodelta 1930. Kuvassa 1. permannon katossa on hiukan elävyyttä, mutta ei selkeää laudoitusta.

Kuva revenneestä permannon katon kankaasta. Kankaan päällä ei ole juurikaan maalikerroksia, mutta kankaan nurjalle puolelle on kiinnittynyt paksusti maalikerroksia. Revennyt kangas on jäykkää painettaessa.

Kankaan halkeamasta kuvattu lautakatto. Suurin osa maaleista on tarttunut kankaan pohjaan, mutta vielä on hyvin näkyvissä muutama maalikerros. Nuoli osoittaa alinta, ruskeaa öljymaalikerrosta. Kankaaseen on tarttunut myös lautojen raoissa olleet paksut kittikerrokset.

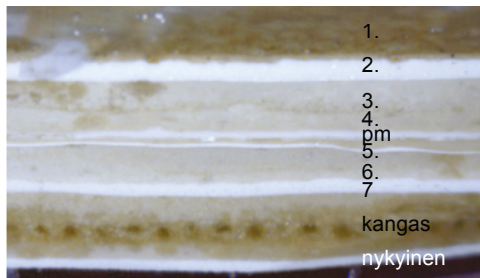
Kangas on vahvaa ja tiheäkudelmista.

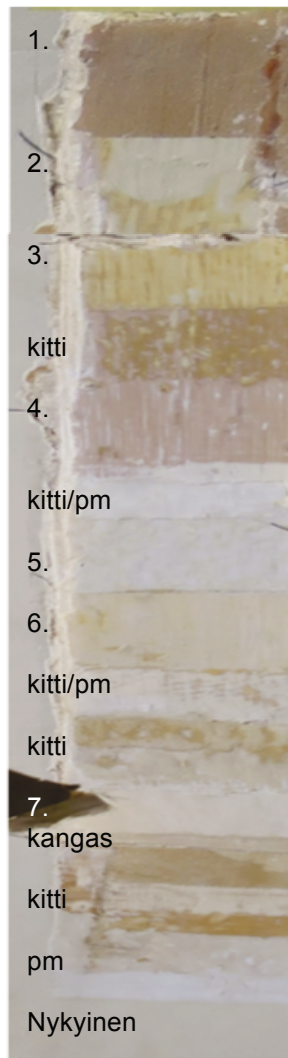
Alimmaisena maalauskerroksena on ruskea öljymaali, jonka lähin koodi on 3020-Y20R.

4. maalauskerros on vaaleanpunainen öljymaali. Sävykoodi on 1510-Y40/50R välimaastosta.

Poikkileikkäusnäyte permannon kattopinnasta.

Väriportaikko permannon katosta.

Permannon ja parvien katon kerrostumat:

Kerros	Huomiot	Maalityyppi	NCS
Lauta			
1	Selvät siveltimenvedot	Ruskea öljymaali	3020-Y20R
2		Vaalea öljymaali	1010-Y
3	Selvät siveltimenvedot, vaikuttaa kellastuneelta	Kellertävä öljymaali	1020-Y10R
4	Selvät siveltimenvedot	Vaaleanpun öljymaali	1510-Y40R
5		öm	Vaalean harmaa
6	Selvät siveltimenvedot	Hyvin vaalea vaaleanpunainen öm	Vaalean punainen
7	Sileä	alk	
Kangas			
Nykyinen			

Katsomon väritystutkimus: seinät

Katsomon seinissä oli maalauskerrostumia viisi, poikkeuksena permannon seinät joissa maalauskerrostumia oli 7. Permannon seinien suurempi maalauskerrostumien lukumäärä selittyy modernien lateksimaalien huoltomaalauksilla, jotka on suoritettu vain permannon tasolla.

Vuoden 1879 maalauskerrostumassa seinäpintojen vaaleanpunaisen öljymaalin kanssa oli vihreäksi maalattu alapaneli tummemmalla rajausviivalla. Panelimaalaus jatkui permannolla myös ovismyygeissä. Alapanelit oli kerran huoltomaalattu kautta koko katsomon sävyltään lämpimämmällä vihreällä.

Toinen maalauskerrostuma (1918) oli ruskea öljymaalihakkuri. Friisilistat ja sen yläpuolisissa osissa sävy oli selkeästi seinäpintoja vaaleampi.

Kolmas maalauskerrostuma oli toisen maalauskerrostuman kaltainen öljymaalihakkuri, mutta hakkausjälki oli matalampi. Sävyltään seinät olivat olleet vaalean ruskeat. Ajoituksena voidaan arvioida maalauskerrostuman olevan 1930-luvulta.

Neljäs maalauskerrostuma vaikutti hyvin kovalta ja sileältä alkyydin – tyyppiseltä maalilta. Sävyltään kerros oli vaalean harmaa. Osittain kerrostuma oli esillä seinien yläosassa olevassa friisilistassa ja sen yläpuolisissa osissa.

Viides maalauskerros 1. parvella oli nykyinen lateksimaali, 2. parvella nykyinen oli muista tiloista poiketen vihreäsävyinen alkyydimaali. Permannon seinissä oli lateksimaaleja yhteensä kolme.

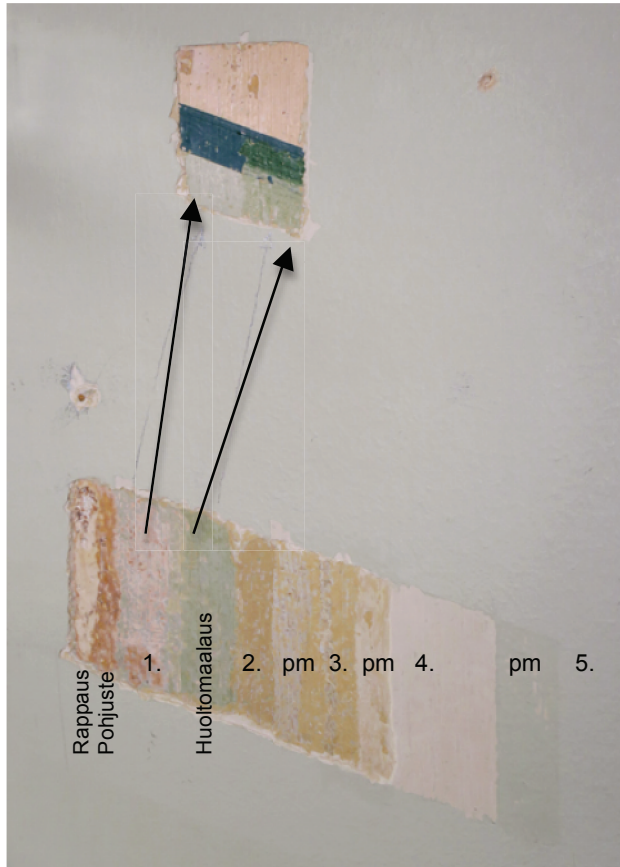
Sivuväli paljastaa parviseinällä olevan alapanelin rajan (nuoli). Paneli oli pilarissa 700mm korkeudella, mutta laski viistosti parvikaiteeseen.

Parvikaiteen kankaan juuresta paljastui seinäpinnan koskemattonta ja alkuperäistä 1879 maalaus pintaa.

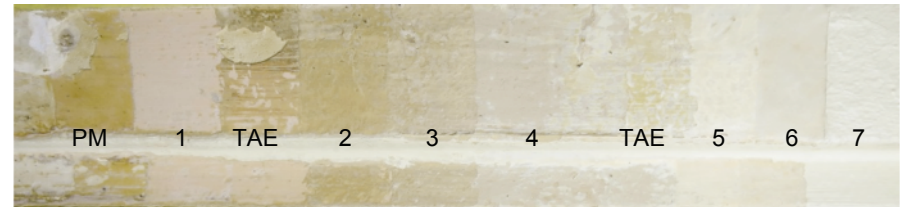
Parvikaiteen juuresta paljastuneeseen koskemattomaan 1879 pinnan viereen esiinnotetu muut maalikerrokset.

Toisen parven seinän väriportaikko, jonka yläpuolella panelirajat. 1. maalauskerrostuman vihreä panelimaalaus on väriportaikossa kaivettu lähes kokonaan pois, jotta tutkimustilanteessa pystyi ymmärtämään vihreän alapanelin ja seinän vaaleanpunaisen suhteen toisiinsa. Molemmissa panelimaalauksissa oli ollut sama seinämaalauskerros.

Katsomon seinien maalauskerrostumat:

Kerros	Huomiot	Maalityyppi	NCS
Rappaus			
1	Selvät siveltimenvedot	Vaaleanpunainen öm / vihreällä alapanelilla ja rajausviivalla öm	1515-Y50R 5020-B70G 2010-G30Y
	Huoltomaalaus vain alapanelissa	Viiva öm Alapaneli öm	5030-G30Y 2010G40Y
2	Hakkurimaalaus	Ruskea öm	3020-Y20R
3	Hakkurimaalaus	Vaaleanruskea öm	2020-Y20R
4	Hyvin sileä pinta	Alk	Vaalean harmaa
5	Nykyinen	Lateksi	
6-7	Vain permannolla	Lateksi	

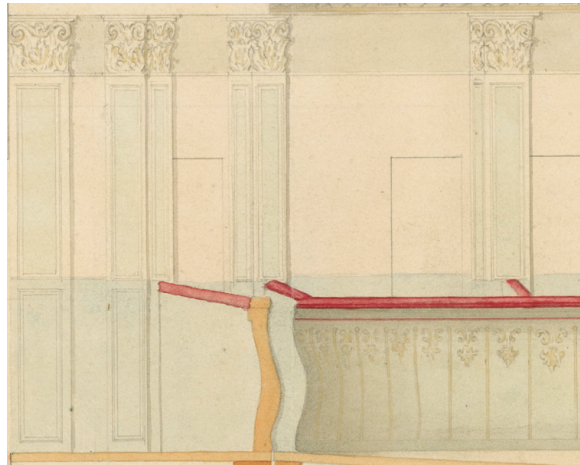
Väriportaikko permannon seinäpinnasta.

Katsomon väritystutkimus: pilari

Permannon ja parvien pilarit poikkeavat muotonsa puolesta toisistaan. Värimaailmat ovat kuitenkin keskenään yhdenmukaiset kaikissa maalauskerrostumissa.

Permanto

Permannon pilareista tutkittiin kraaterikartoituksella kolme pilaria, mutta seinäpinnan alinta vastaavaa öljymaalikerrosta ei ollut löydettävissä. Vuoden 1879 laveerauksessa on pilareissa on ollut hyvin rikas muotokieli nykyiseen pelkistettyyn pilarimuotoon verrattuna. Markus Mannisen kanssa käydyn keskustelun yhteydessä paljastui, että alkuperäiset puiset pilarit on purettu vuoden 1918 muutostöiden yhteydessä. Näin voidaan olettaa, että permannon pilareiden alin hakkuri on vuodelta 1918 ja se toistaa samaa maalauskerrostumaa kuin parvien seinien ja pilareiden toinen maalauskerrostuma.

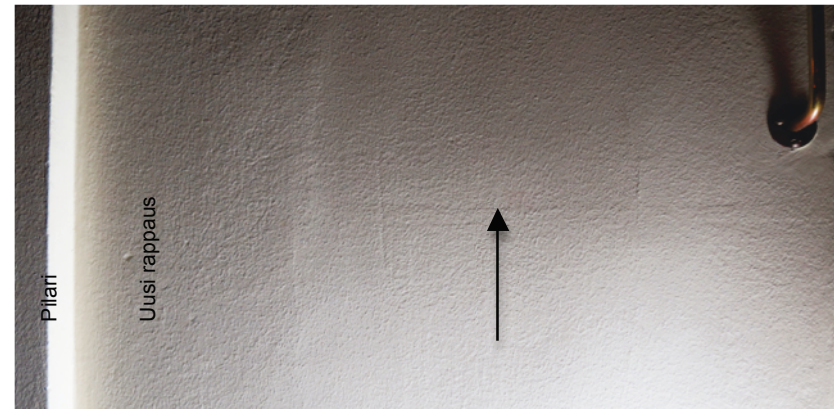

1879 laveerauksessa permannolla on ollut parvikaide ja koristeelliset pilarit. 1918 remontin yhteydessä puiset pilarit oli purettu.

1918 otetussa valokuvassa permannon pilarit ovat nykyisen kaltaiset, yksinkertaiset pilarit ilman peilityksiä. Kapeat listakapiteelit vaikuttavat olevan kullatut. Seinät ovat pilareihin verrattuna tummat.

1931 vuoden kuvassa pilarit ovat vaaleammat seinäpintaan nähden eikä kapeissa listakapiteeleissa vaikuta olevan kultakorostetta.

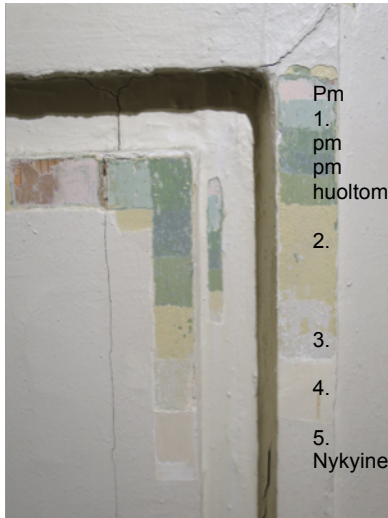
Sivuvalo paljasta paneliviivan (nuoli), joka katoaa rappauskerrostumaan. Seinäpinoilla uusi rappaus on permannolla kaikkien pilareiden reuna-alueilla.

Kanneluurin alin maalauskerroksen korosteväri 2020-G50Y

Pilarin toinen maalauskerrostuma 1515-Y20R.

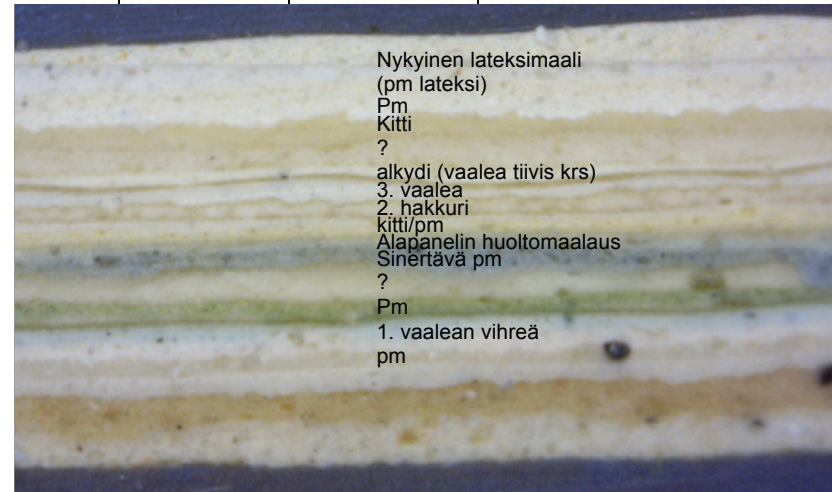

Pilarin kanneluurin väriportaikon kolme alinta maalauskerrostumaa. Pilarin alaosa on nykyisen huoltomaalauksen jäljiltä lateksimaalia, pilarin yläosa (kanneluureista alkaen) edellisen maalauskerrostuman alkyydimaalia.

Pilarin alapeilin väriportaikko. Kaksi tumman vihreää kerrostumaa 1. ja huoltomaalauksen välissä on tulkittu pohjamaaleiksi. Kirkkaampi vihreä voi olla myös huoltomaalaus ilman viivoituksia, mutta varmuutta tähän ei saatu (sävy 3030-G40Y).

Pilarin koristeosioiden maalauskerrokset:

Kerros	Pilari	Kanneluuri	Peililista	Alapeili	Yläpeili
Puu					
1. öm	Vaalea sivellin 1015-Y10R	Vaalean vihreä 2020-G50Y	Vaalea 1015-Y10R	Vaalean vihreä 2010-G30Y (alaneliväri)	Vaalean vihreä 2020-G50Y
2. öm hakkuri	1515-Y20R	1515-Y20R	kultakoroste	1515-Y20R	1515-Y20R
3. öm hakkuri	1505-G90Y	1505-G90Y	1505-G90Y	1505-G90Y	1505-G90Y
4.	alkyydi	Nykyinen alkyydi	alkyydi	alkyydi	alkyydi
5.	Alaosassa nykyinen lateksi			Nykyinen lateksi	

Pilarin alanelin poikkileikkäusnäyte. Maalauskerrostumat ovat hyvin ohuita ja hankalasti osoitettavissa. Näytteestä löytyi kaksi maalauskerrostumaa joita portaikossa ei tullut esille (?).

Katsomon väritystutkimus: friisi, kapiteeli ja koristeosat

Väritystutkimuksen mukaan katsomon ensimmäisessä maalauskerrostumassa oli koristeosissa käytetty korosteväreinä sekä kultaa että hopeaa samanaikaisesti. Friisin molemmin puolin kulkeva kipsinen lista oli hopeaa. Kapiteelit olivat maalatut pilarin sävyyn ja korosteena kipsikoristeissa oli kultaa ja ensimmäisen parven kapiteelin munakoristeessa myös hopeaa. Friisin sisällä olevissa nupeissa alimmaisena oli punainen 2040-Y90R, mutta on myös hyvin mahdollista, että se oli kultauksen pohjuste.

Toisessa maalauskerrostumassa vuodelta 1918 oli korosteväreinä friisin listoissa, nupeissa ja kapiteelin kipsisissä koristeissa kultaa. Poikkeuksena permannon kapea listakapiteeli, joka oli pilarin sävyllä maalattu ja korosteeton.

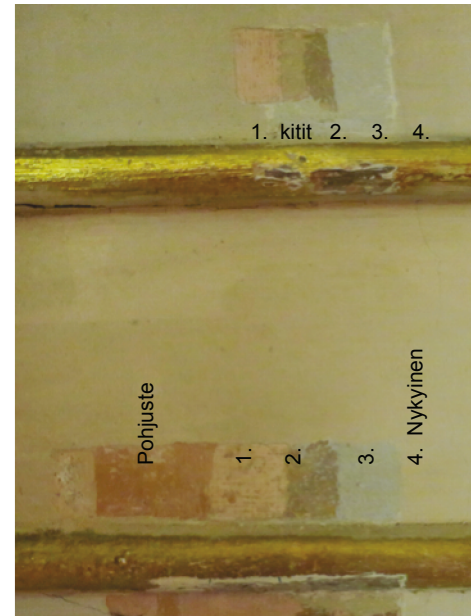
Kolmas maalauskerrostuma mukailee toista maalauskerrostumaa. Vain nykyinen maalauskerrostuma on kapiteelien osalta kokonaan ylimaalattu kultamaalilla.

Vuoden 1919 kuvassa on erotettavissa hyvin friisin ja kapiteelien kultakorosteet.

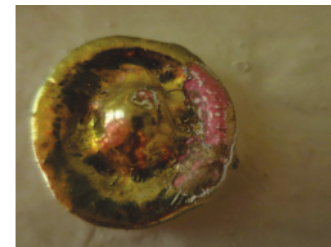
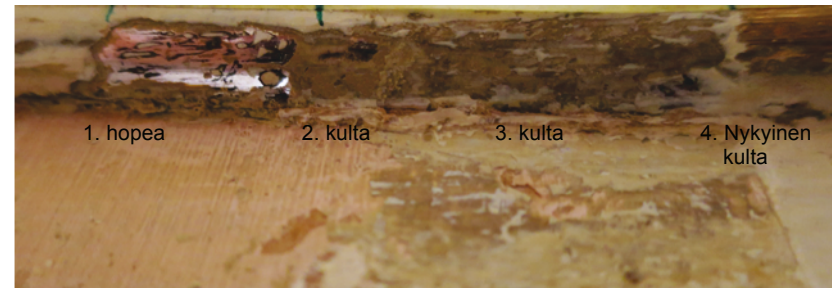

Vuoden 1931 kuvassa erottuu permannon pilarin kapea listakapiteeli jossa ei ole kultakorostetta vaan on maalattu pilarin sävyyn.

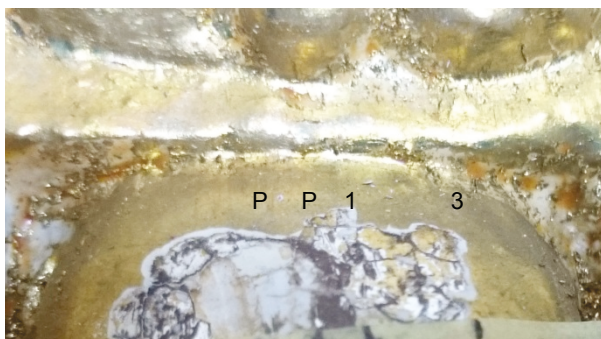

Friisin ja seinän yläosan väriportaitot. Friisissä ja seinän yläosassa ei ollut seinän alaosan nykyisin päällimmäisenä olevaa lateksimaalia. Sivun väriportaitot tehty 1. parvelle.

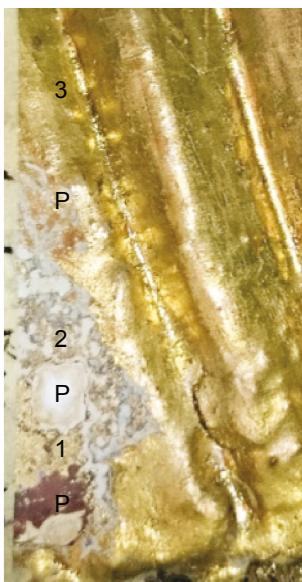
Friisin listan alimmaisena korostesävyinä oli hopea. Lopuissa kerrostumissa oli kultakoroste.

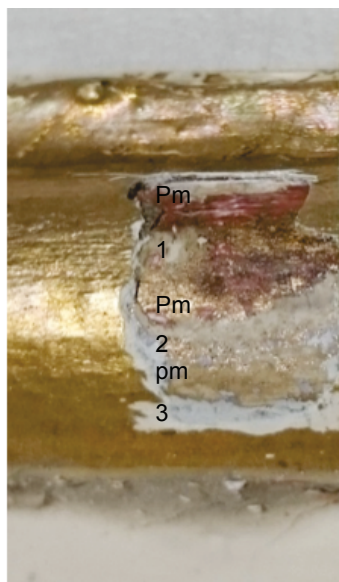
Friisin nupeissa alimmaisena oli punainen sävy jossa paikoitellen erottui siveltimen vedot. Tästä syystä punaista pidettiin pintamaalina. On kuitenkin hyvin mahdollista, että se oli kultauksen pohjuste.

1. parven kapiteelin munakoriste. Alimmaisena kerrostumana oli hopea. Hopean jälkeen tuli varmuudella vain nykyinen kultakoriste, mutta on hyvin todennäköistä, että kerrostumien ohuuden vuoksi toista kultakerrosta ei vain saatu portaikkoon esille.

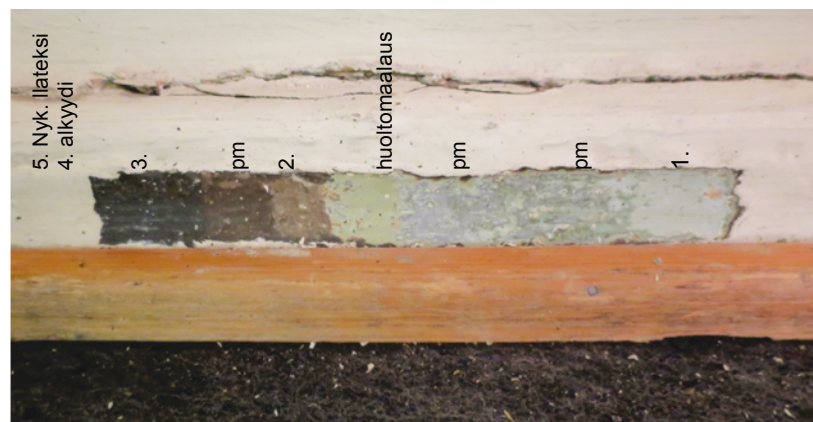
Toisen parven kapiteelin maalauskerrostumat.

Toisen parven ylempi friisin lista oli poikkeuksellisesti puuta. Alimmainen hopea maalauskerros puuttui.

Katsomon väritystutkimus: jalkalista

Vanhoja jalkalistoja oli tallella 1. Ja 2. parven avoaitiossa. Jalkalistoit vaikuttivat olevan alkuperäiset, sillä niistä oli löydettävissä seinäpintojen alimmat vihreät alapanelimaalaukset huoltomaalauskerroksineen. Ensimmäisessä maalauskerrostumassa jalkalistoja ei oltu korostettu.

Jalkalistoja ei ensimmäisen maalauskerrostumassa ole korostettu, vaan lista on kulkenut seinän sävyllä. Jalkalistassa on myös vihreät pohjamaalit sekä ensimmäinen alapanelin huoltomaalaus. Toinen ja kolmas maalauskerrostuma ovat olleet selvästi seinäpintaa tummempia. Alkyidin ja nykyisen lateksin kanssa on todennäköisemmin ollut mattolista, joten taakse jäänyttä jalkalistaa ei ole korostettu.

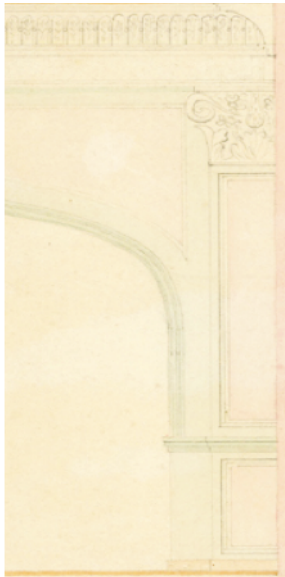
1. Alapanelisävy 2010-G30Y
2. Ruskea 6010-Y30R
3. Hyvin tummanruskea 7502-Y
4. Alkyidimaali (mattolista?)
5. Nykyinen lateksimaali (mattolista)

Päälämpión illustraatiot: 1. maalauskerrostuma (vuodelta 1879)

Myöhemmissä kunnostustöiden yhteyksissä on maalauskerroksia paljon poistettu, joitakin kerrostumia hiottu voimakkaasti ja tästä syystä vanhimpia maalauskerrostumia oli varsinkin alanelien ja seinäpeilien osalta vaikea löytää. Kraaterikartoituksen avulla paikallistettiin säilyneiden kerrostumien alueet.

Päälämpiossä vanhimman säilyneen valokuvan vuodelta 1919 perusteella voidaan todeta seinällä olevan suuren kehyksellisen peilin kuuluneen, jos ei alkuperäiseen, niin ainakin hyvin varhaiseen vaiheeseen. Tässä vaiheessa peilin tutkiminen jätettiin kuitenkin tutkimussuunnitelmasta pois. Peilin kehyksissä oli nähtävissä paksut maalikerrokset joten tutkiminen on perusteltua myöhemmässä vaiheessa.

Päälämpióstä ei ole valokuvamateriaalia alkuperäisasussaan, mutta 1879 laveerauksessa on paljon yhtäläisyyksiä väritystutkimuksen tuloksiin verrattuna. Pitkän alanelin voimakkaan turkoosin siniseltä pinnalta ei esiinotossa löytynyt marmorointia vaan pinta vaikutti yksiväriseltä. Esiinoton tulos ei kuitenkaan täysin poista marmoroinnin mahdollisuutta maalauskerrostumassa.

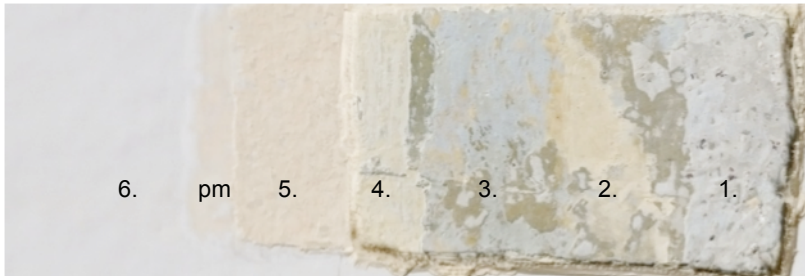
Lähikuva lämpión laveerauksesta. Peilikenttien vaalean punainen ja seinien vihreä sävy on hyvin erotettavissa. Listoituksissa vaikuttaisi olevan tummempi vihreä, mutta väritystutkimuksessa ei ollut löydettävissä vastaavaa.

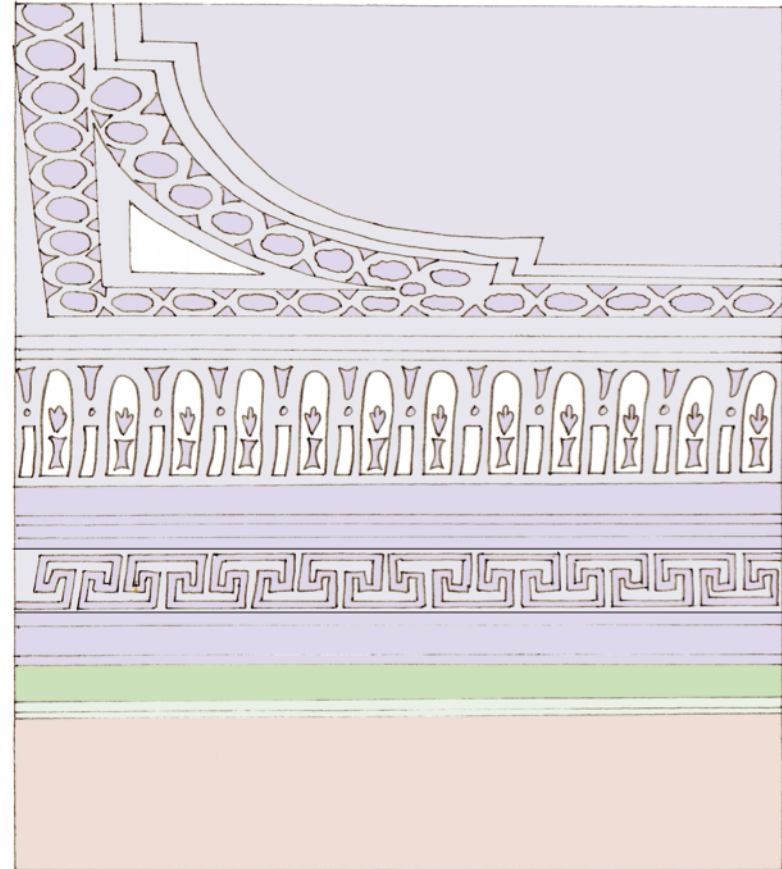
Illustraatio lämpión yleisilmeestä. Sävyt ovat suuntaa antavia. Illustraation sävyyn vaikuttaa NCS koodin muutos RGB:ksi sekä tulostus.

Päälämpön 1. maalauskerrostuma: katto (vuodelta 1879)

Kattopinnan ensimmäinen maalauskerrostuma oli vaalean sininen liimamaali. Seuraavassa maalauskerrostumassa alimman sinisen liimamaalin päälle oli sivelty jokin eristekerros ja se on voinut muuttaa huokoisen liimamaalin sävyä. Sävykoodi on kuitenkin pyritty ottamaan mahdollisimman puhtaalta alueelta.

Katon väriportaikko. Jokaisen kolmen alimmaisen liimamaalin päällä on tummana erottuva eristekerros.

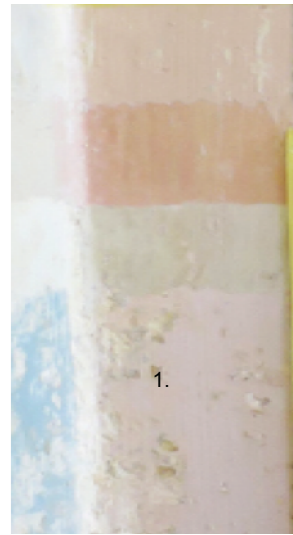

Katon illustraatiokuva. Sävyt ovat suuntaa antavia.

Päälämpiön 1. maalauskerrostuma: alapaneli, pilarin keskipeili ja listat

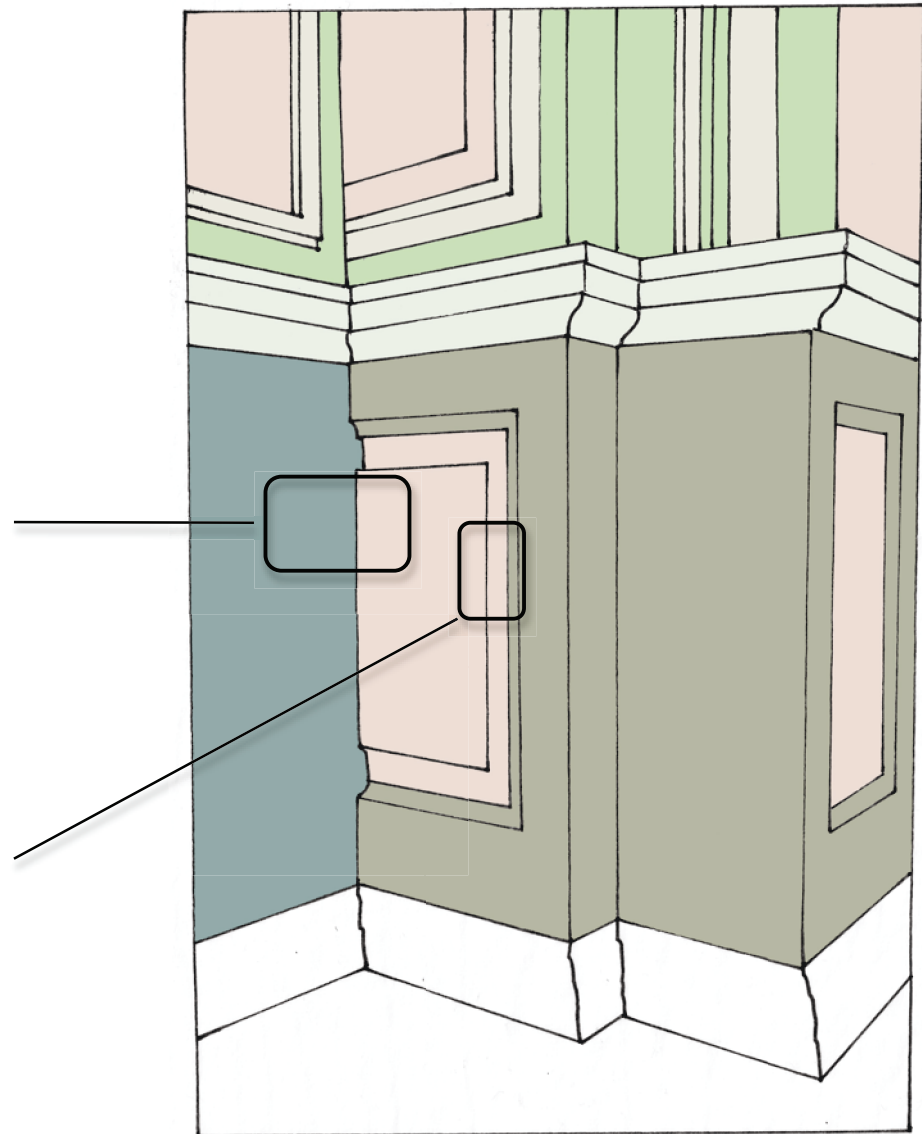
Pitkän seinän alapaneli, turkoosin sininen NCS S 3020-B50G.

Pilarin keskipeili, vaaleanpunainen NCS S 1010-Y60R

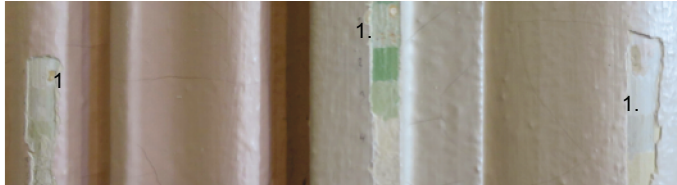
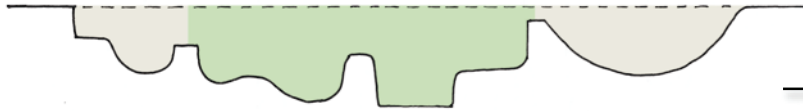

Pilarin peililistoitukset: syvennys vaaleanpunainen 1010-Y60R, kovera lista harmaan vihertävä 3010-G20Y

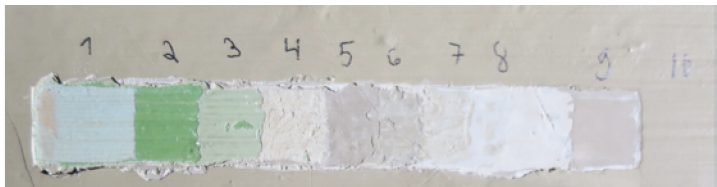

Illustraation sävyt ovat suuntaa antavia. Pilarin alaosat ovat illustraatioissa huomattavan ruskeat verrattuna kohteesta otettuun sävykoodiin.

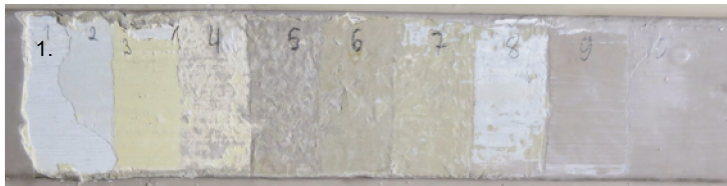
Päälämpiön 1. maalauskerrostuma: pilarin nurkkalista, seinä ja panelin rajalista

Pilarin nurkkalista on kaksivärinen: vaalea kellertävä 1005-G90Y (mahdollisesti kellastunut) ja vaalean vihreä 1515-G20Y.

Seinän sävy on vaalean vihreä 1515-G20Y.

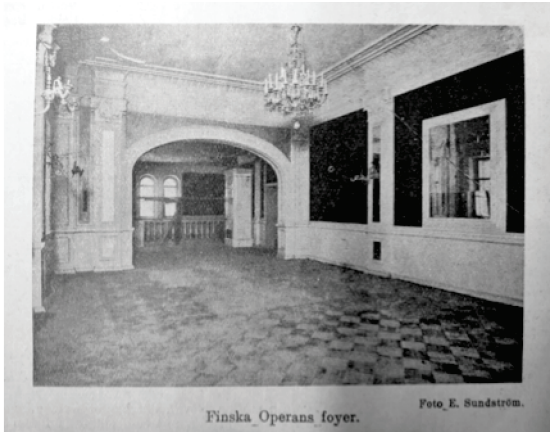
Seinän ja alanelin rajalista on vaalea vihertävänharmaa 0804-G20Y.

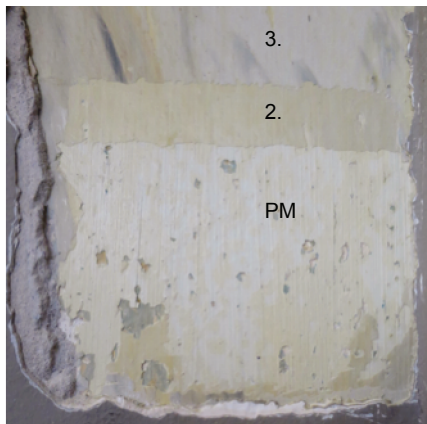
Piirrosillustraation sävyt ovat suuntaa antavia.

Päälämpiön 2. maalaukerrostuma

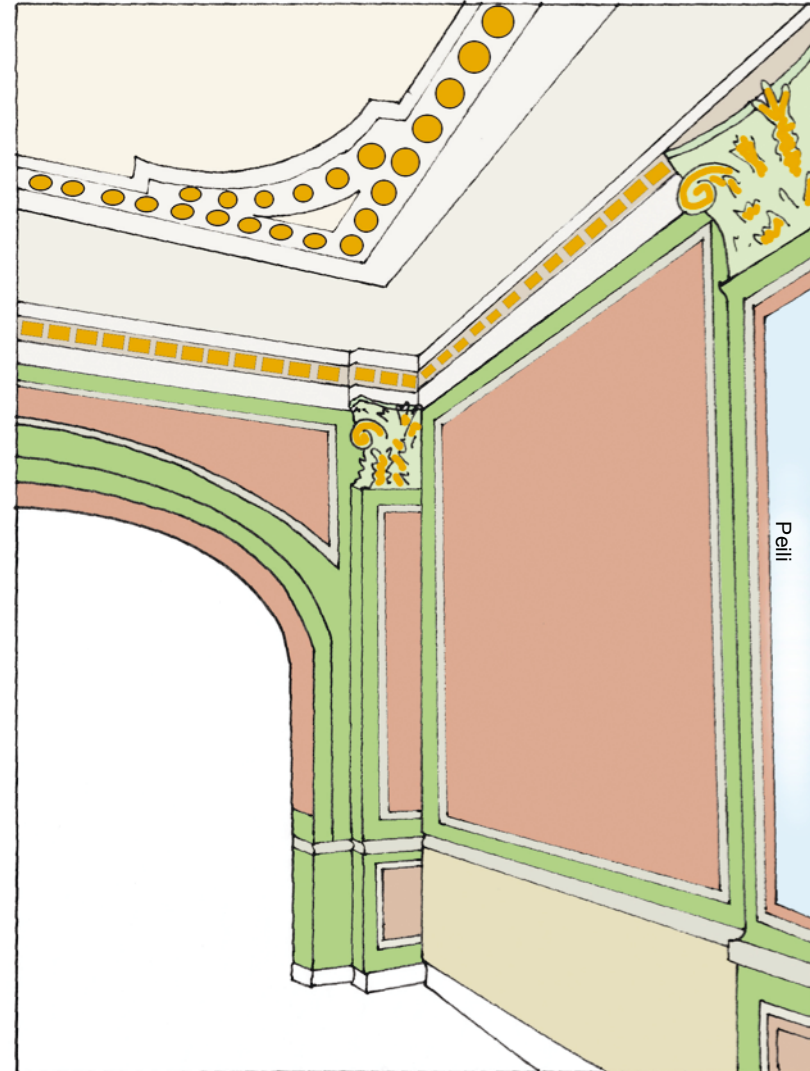
Pitkässä alanelissa ja pilarin alaosissa oli vaalea maalaukerrostuma jonka yhteyttä muihin maalaukerrostumiin ei löytynyt. Vaaleassa maalaukerrostumassa oli selvät siveltimenvedot ja kerrostuma vaikutti hyvin öljypitoiselta (kellastumaa paikoitellen). Tähän väritystutkimukseen kerrostuma on nimetty pohjamaaliksi. Mahdollinen yhteys vuoden 1919 valokuvaan ei selvinnyt.

Vuoden 1919 valokuvassa seinien keskipeileissä vaikuttaa olevan hyvin tumma pinta ja muilta osin vaalea. Tätä kokonaisuutta ei tutkimuksessa löytynyt. Onko kuva otettu keskeneräisenä (telineet päätysalongissa) vai onko seinäkentissä ollut tapetti tms. joka on sittemmin poistettu? Kuvassa on kehyksellinen peili, joka ei kuulunut tutkimussuunnitelmaan.

Keskeneräinen väriportaikko, jossa vaalea epäselväksi jäänyt maalaukerrostuma on laajana esillä. Kerrostuman pinta vaikuttaa hyvin öljyiseltä ja siinä on selvät siveltimenjäljet. Maalaukerros nimettiin pohjamaaliksi sillä sen yhteyttä muihin kerrostumiin ei löydetty.

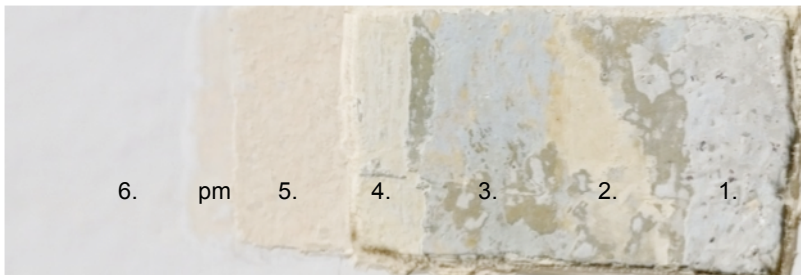

Illustraatiokuva päälämpöön 2. maalaukerrostumasta. Sävyt ovat suuntaa antavia sillä sävyihin vaikuttavat NCS koodin muuttamiset RGB:ksi sekä tulostus. Pitkän seinän alanelin mahdollista marmorointia ei esiinnotosta löytynyt, mutta se ei sulje mahdollisen marmoroinnin mahdollisuutta.

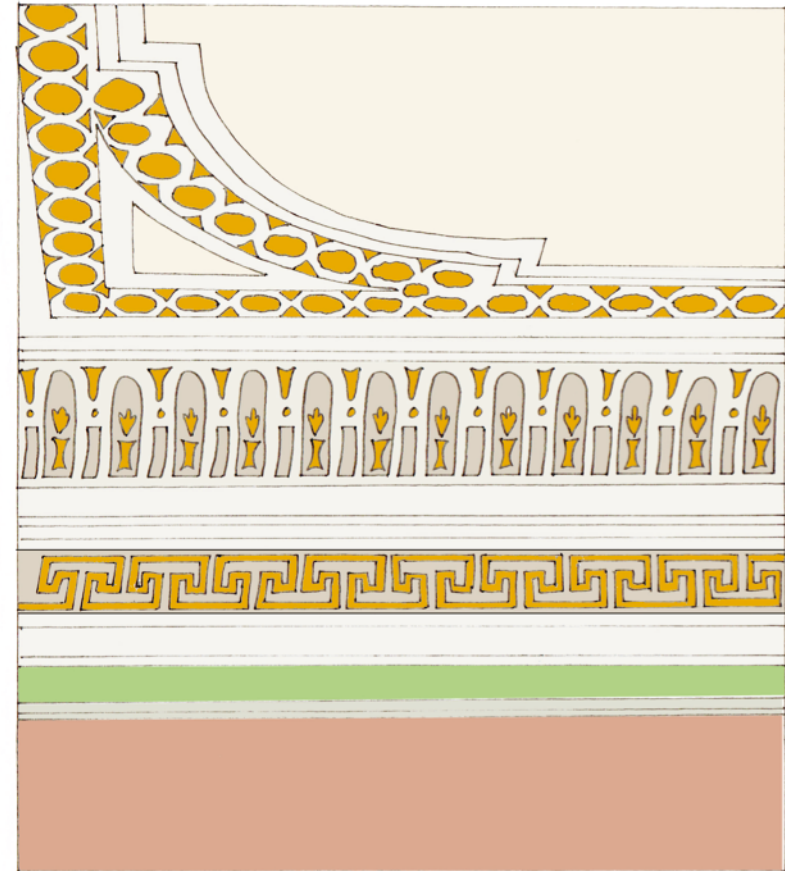
Päälämpiön 2. maalauskerrostuma: katto

Kattopinnan toinen maalauskerrostuma oli vaalean kellertävä liimamaali. Myöhempien kunnostustöiden yhteydessä huokoisen liimamaalin päälle oli sivelty jokin eristekerros ja se on voinut muuttaa liimamaalin sävyä. Sävykoodi on kuitenkin pyritty ottamaan mahdollisimman puhtaalta alueelta.

Holkkalistan pohja-alueet ovat muuta pintaa tummemmat ja on näin toiminut kuviota korostavana. Kipsikoristeissa, kuten ruusukkeissa, meanderissa ja holkkalistan kipsikoristeissa oli kulta /pronssikorostukset.

Katon väriportaikko. Jokaisen kolmen alimmaisen liimamaalin päällä on tummana erottuva eristekerros.

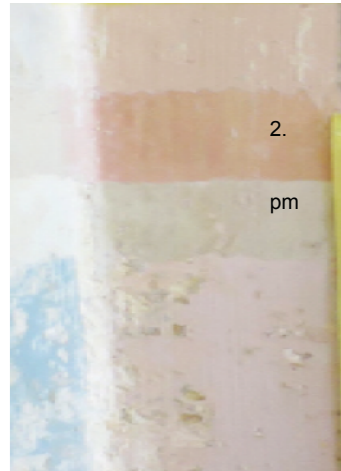
Katon illustraatiokuva. Sävyt ovat suuntaa antavia.

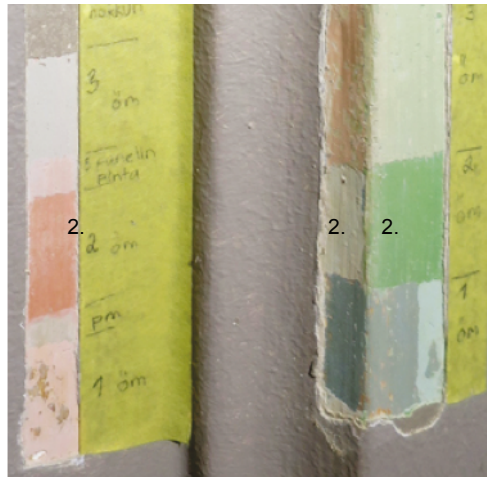
Päälämpiön 2. maalauskerrostuma: alaneli, pilarin keskipeili ja listat

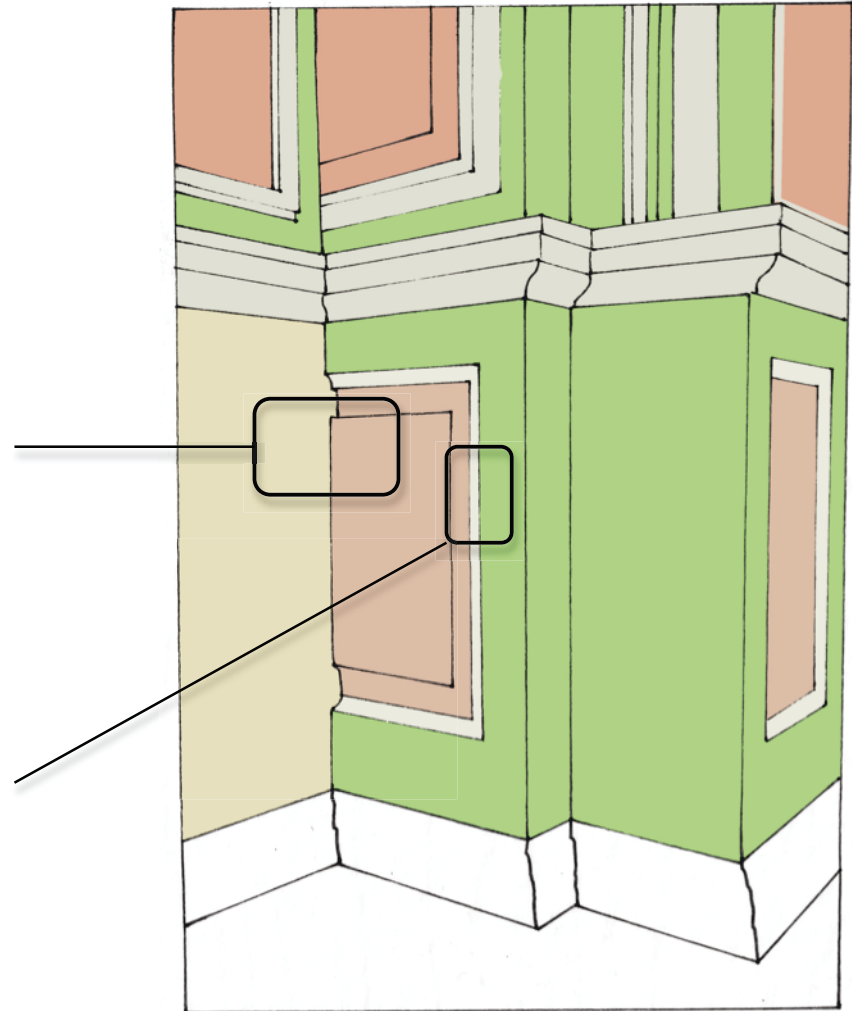
Väriportaikon toinen maalauskerrostuma. Laajassa esiinotossa ei ollut sävyvaihtelua, mutta se ei poista marmoroinnin mahdollisuutta kentässä. Sävy vaikuttaa hiukan kellastuneelta 1515-Y10R.

Pilarin alapeilissä sävy oli toisessa maalauskerrostumassa voimakas vaaleanpunainen. 2020-Y60R.

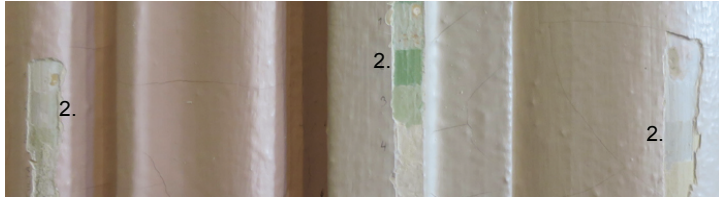

Pilarin peilin syvennys oli voimakas vaaleanpunainen 2020-Y60R, lista oli vaalea 1005-G90Y ja ulkoreuna oli voimakas vihreä 2030-G30Y.

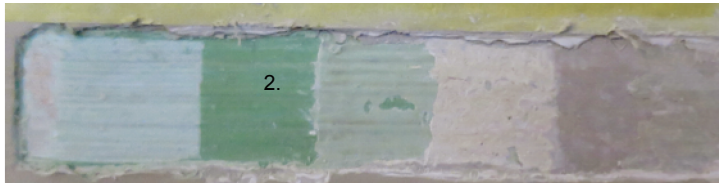

Piirrosillustraation sävyt ovat suuntaa antavia.

Päälämpiön 2. maalauskerrostuma: pilarin nurkkalista, seinä ja panelin rajalista

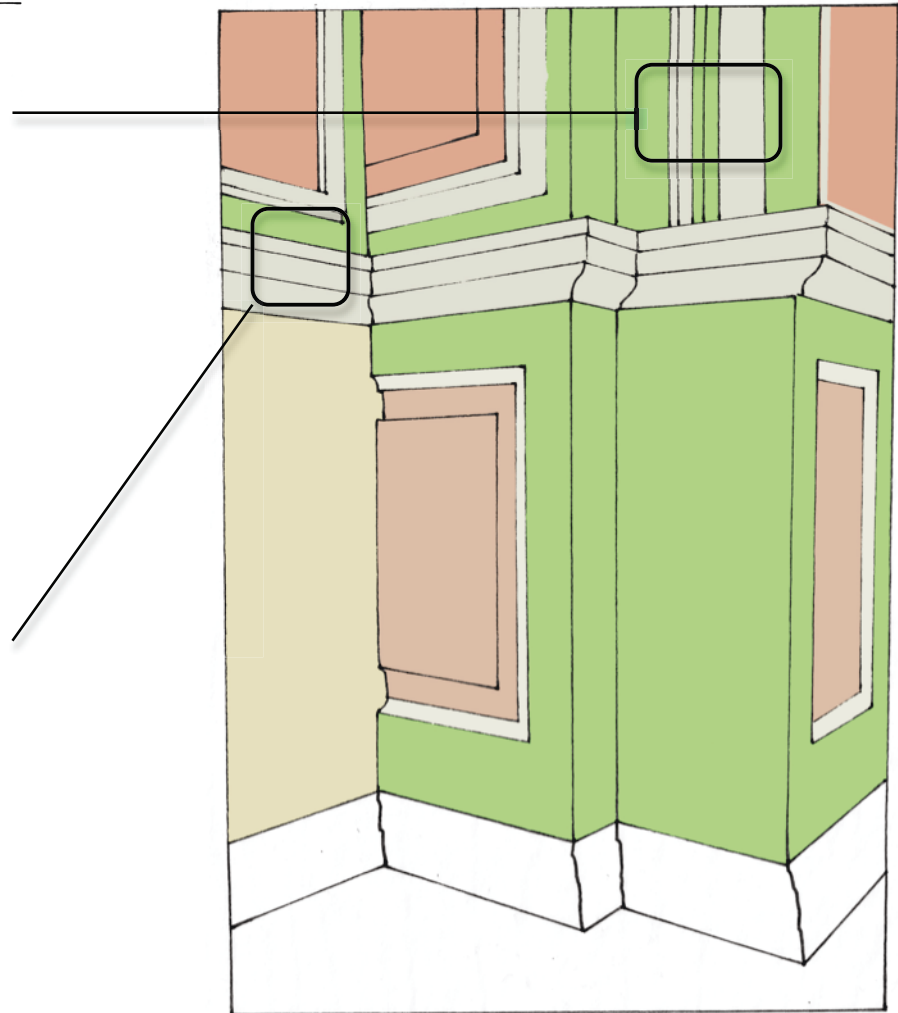
Pilarin nurkkalista on kaksivärinen: hyvin vaaleanvihreä 1005-G90Y ja voimakas vihreä 2030-G30Y.

Seinän sävy on huomattavasti vahvempi aiempaan kerrostumaan verrattuna. Voimakkaan vihreä sävy on 2030-G30Y.

Seinän ja alanelin rajalista on hyvin vaalea harmaanvihertävä 1505-G80Y.

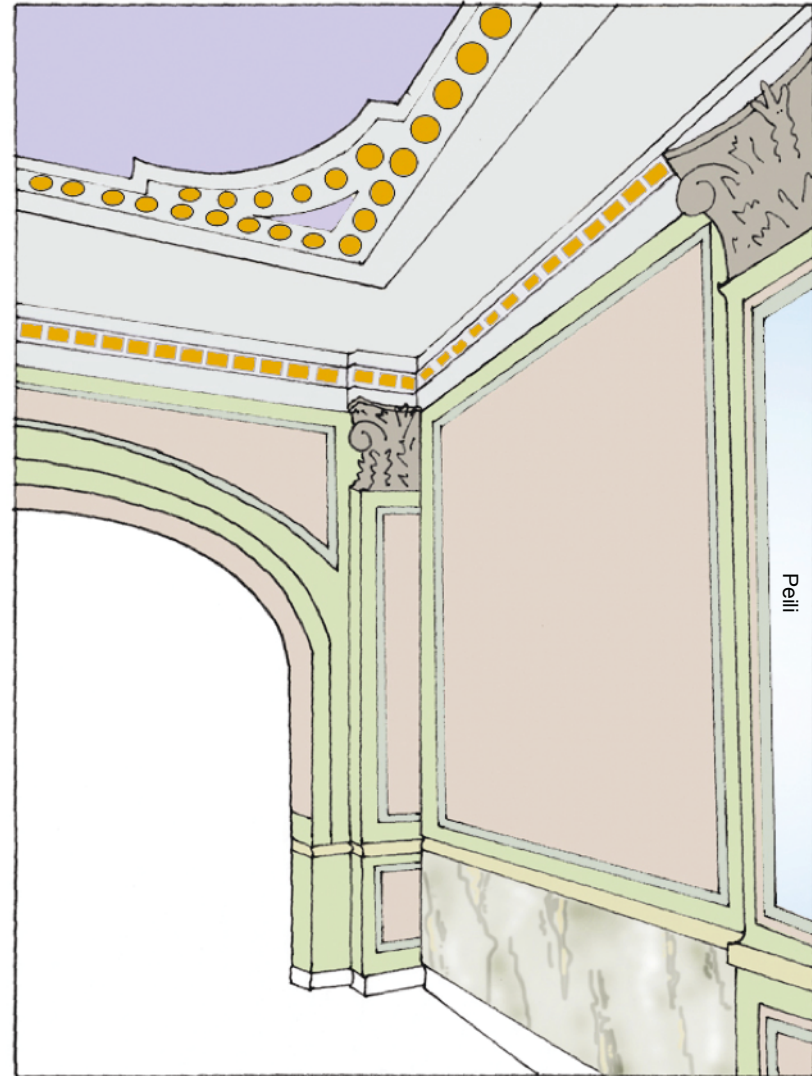
Piirrosillustraation sävyt ovat suuntaa antavia.

Päälämpiön 3. maalauskerrostuma

Päälämpiön kolmannessa maalauskerrostumassa oli seinän pitkässä alapanelissa selkeä marmorointikuvio. Seinien ja pilareiden peilit olivat vaaleanpunaiset. Listoituksissa vaalea maalauskerrostuma vaikutti hyvin kellastuneelta. Mahdollisesta kellastumisesta huolimatta sävykoodi otettiin nyt, mutta sävy kannattaa tarkistaa öljyn kellastumisen palauduttua valon vaikutuksesta.

Lähikuva seinän alapanelin marmoroinnista. Pohjasävy vaalean harmaa 1505-G80Y, suonistuksen vahvuus vaihtelee mutta keskimäärin 3005-G80Y.

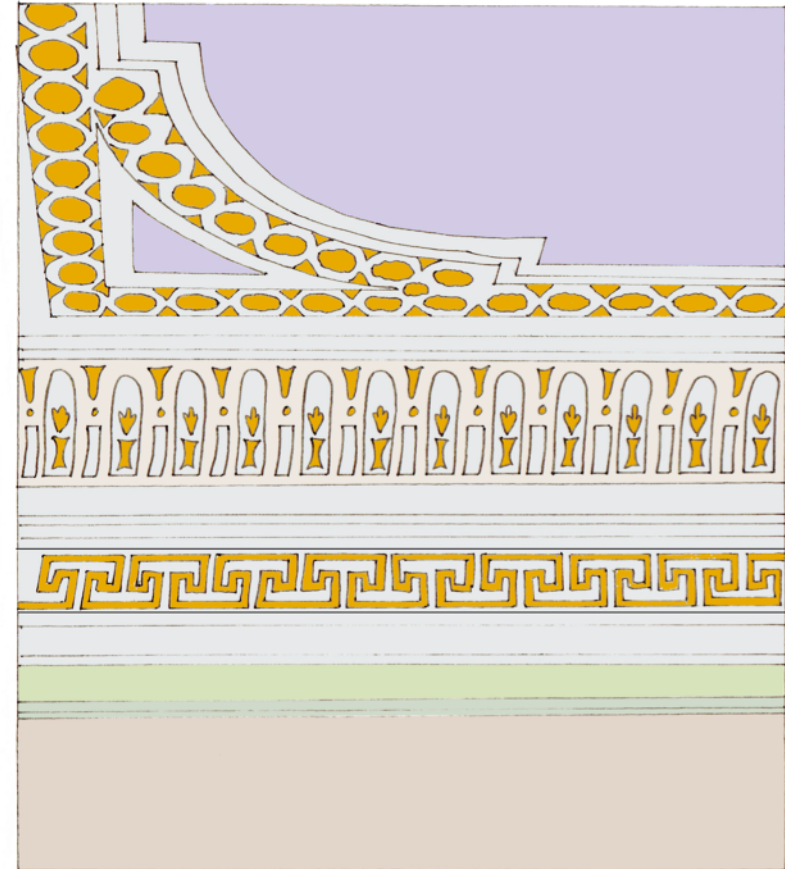
Illustraatiokuva päälämpiön 3. maalauskerrostumasta. Sävyt ovat suuntaa antavia sillä sävyihin vaikuttavat NCS koodin muutos RGB:ksi sekä tulostus.

Päälämpiön 3. maalauskerrostuma: katto

Kattopinnan kolmas maalauskerrostuma oli tummempi sininen liimamaali. Myöhempien kunnostustöiden yhteydessä huokoisen liimamaalin päälle oli sivelty jokin eristekerros ja se on voinut muuttaa liimamaalin sävyä. Sävykoodi on kuitenkin pyritty ottamaan mahdollisimman puhtaalta alueelta. Kipsikoristeet (ruusukkeet, meanderi ja holkkalistan koristeet olivat kulta/pronssikoristellut.

Katon väriportaikko. Jokaisen kolmen alimmaisien liimamaalin päällä on tummana erottuva eristekerros.

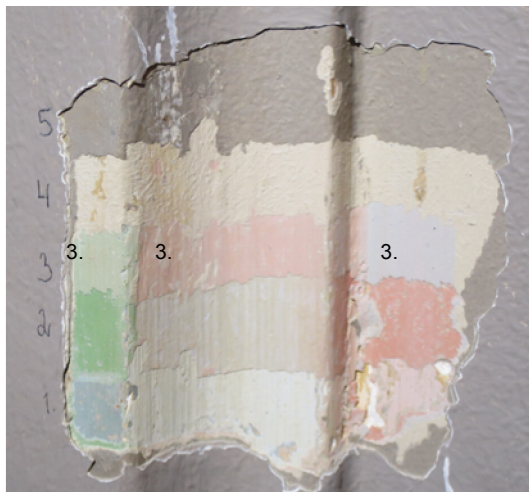

Katon illustraatiokuva. Sävyt ovat suuntaa antavia.

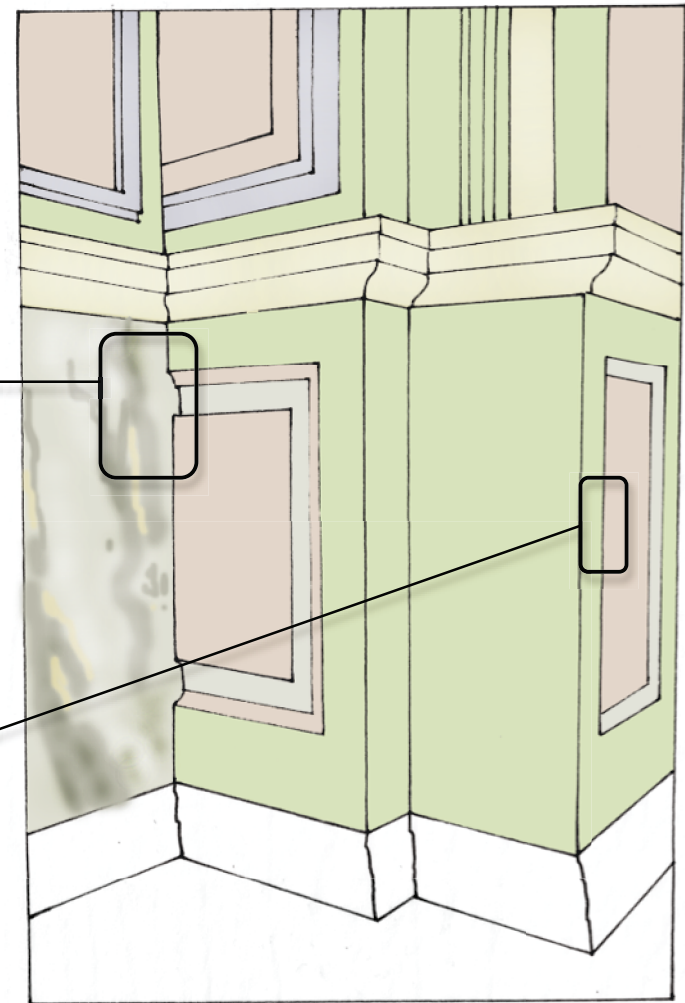
Päälämpiön 3. maalauskerrostuma: alapaneli, pilarin keskipeili ja listat

Seinän pitkässä alapanelissa oli selvä marmorointimaalaus.

Pilarin alapeilissä reunat olivat vaalean vihreät 1515-G60Y, kovera listaosuus oli vaalean punainen 1510-Y50R ja syvennys vaalea sininen 2005-B20Y.

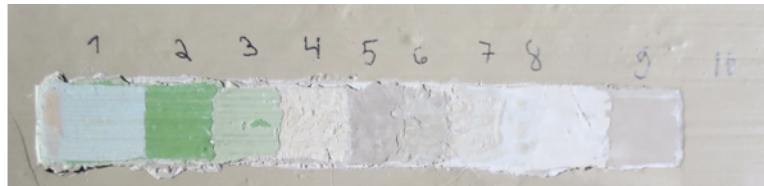
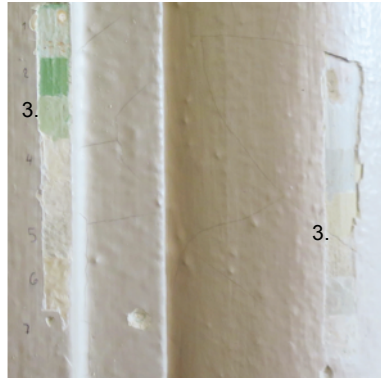

Piirrosillustraation sävyt ovat suuntaa antavia.

Päälämpiön 3. maalauskerrostuma: pilarin nurkkalista, seinä ja panelin rajalista

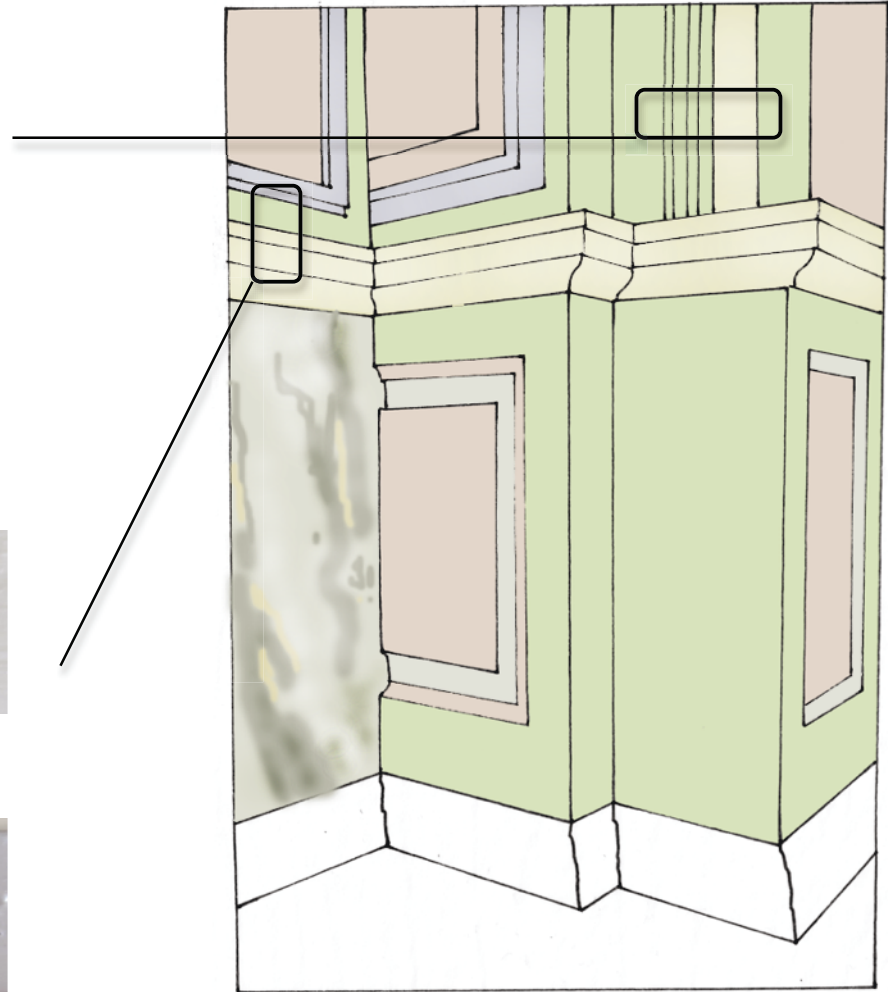
Pilarin nurkkalista oli kaksivärinen. Pyöreä nurkkakoriste toisti listojen samaa sävyä kun puolestaan loput listasta noudatti seinien vaalean vihreää sävyä.

Kolmannen maalauskerrostuman seinän sävy oli vaalean vihreä, sävy 1515-G60Y.

Kolmannessa maalauskerrostumassa alapanelin ja seinän rajalista vaikutti hyvin kellastuneelta. Sävykoodi nyt 1515-Y.

Piirrosillustraation sävyt ovat suuntaa antavia.

Päälämpiön 4. maalauskerrostuma

Päälämpiön neljäs maalauskerrostuma oli paikoitellen poistettu. Alla olevassa väriportaikossa maalauskerrostumasta on jäljellä listoituksessa kultakoristelu ja seinäpeilissä vain viitteitä vaaleasta hakkurikerroksesta.

Useiden pistokokeiden ja pienten avausten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että neljännessä maalauskerrostumassa on selvä hakkuripinta toteutettu vaalealla öljymaalilla ja vain listojen syvennyksessä kultakoristeet.

Seinäpeilissä oli vain viitteitä vaaleasta hakkurikerrostumasta. Listassa kultakoroste oli tallella.

Pilarin alapeilin pienessä tarkastusväriportaikossa on vaalea hakkurikerros tallessa.

Illustraatiokuva päälämpiön 4. maalauskerrostumasta. Sävyt ovat suuntaa antavia sillä sävyihin vaikuttaa NCS koodin muutos RGB:ksi sekä tulostus.

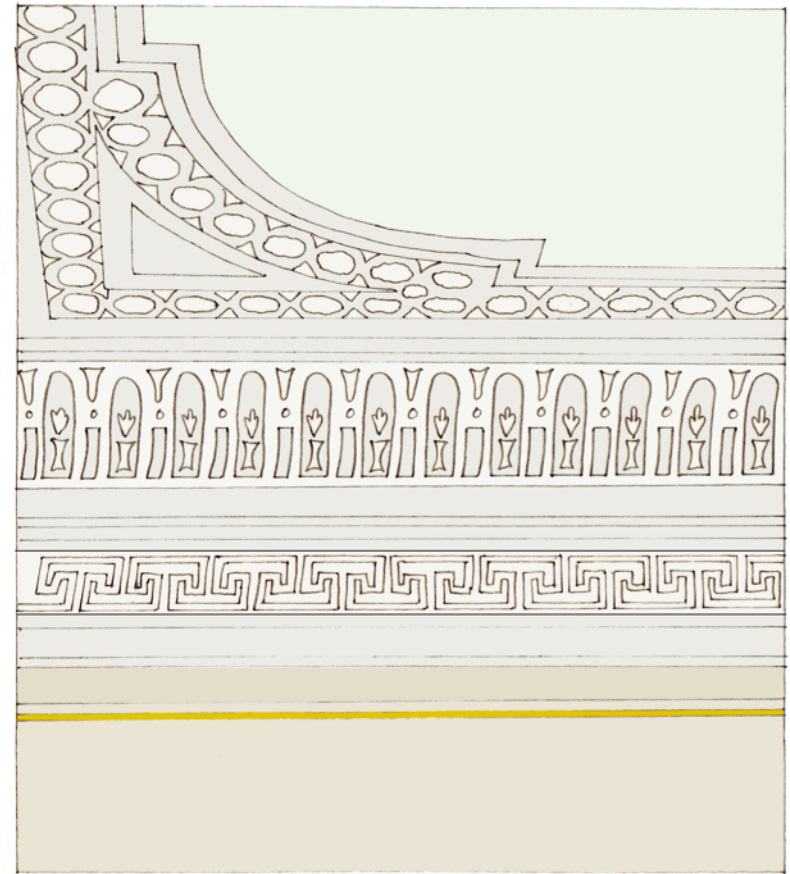
Päälämpiön 4. maalauskerrostuma: katto

Kattopinnan neljäs maalauskerrostuma oli vaalea kellertävä öljymaali. Piirrosillustraatiossa katon sävy vaikuttaa huomattavan vihertävältä, vaikka todellisuus ja NCS koodi liikkuvat lähempänä keltaista kuin vihreää.

Kipsikoristeissa ei ollut kulta/pronssikorostuksia.

Katon väriportaikko. Jokaisen kolmen alimmaisien liimamaalin päällä on tummana erottuva eristekerros.

Katon illustraatiokuva. Sävyt ovat suuntaa antavia.

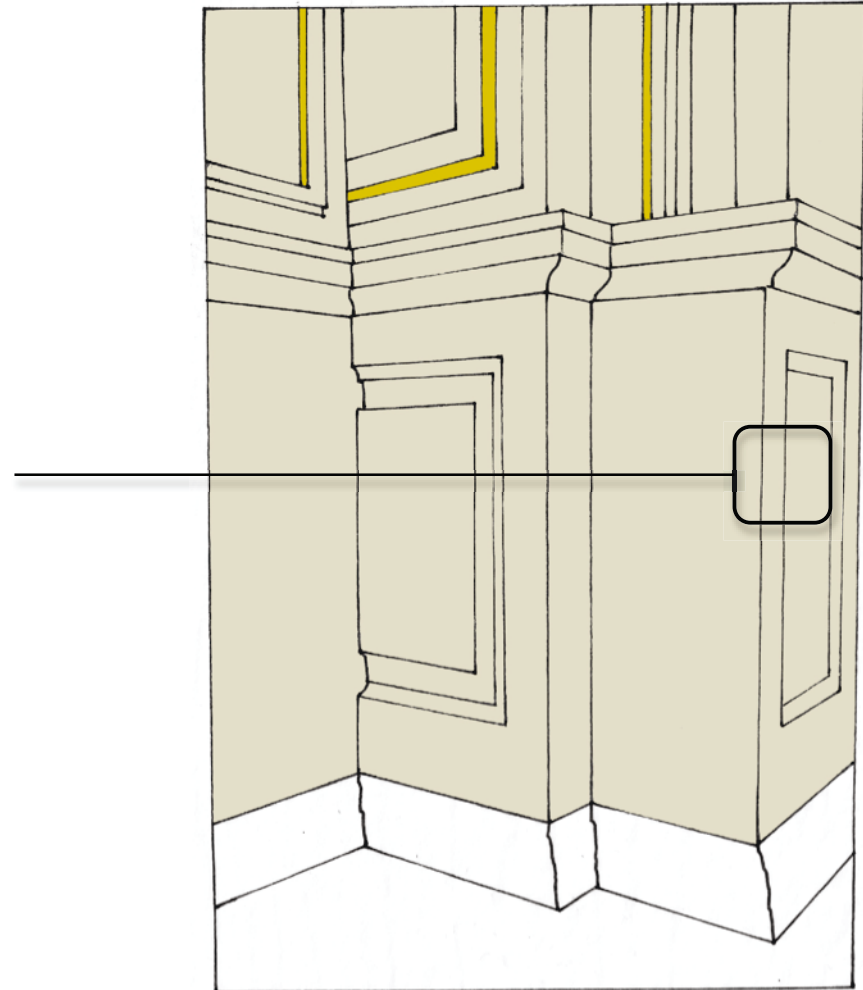
Päälämpiön 4. maalauskerrostuma: alapaneli, pilarin keskipeili ja listat

Neljännessä maalauskerrostumassa oli selvä hakkuripinta.

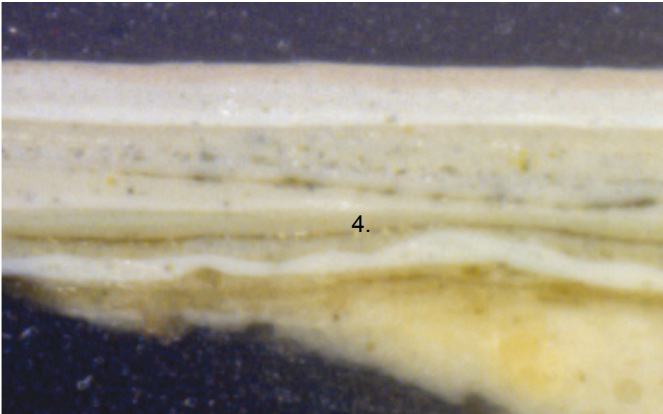
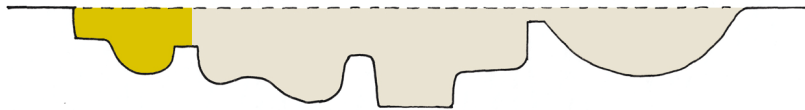

Pilarin alapanelissa ei ollut listoituksissa kultakorostetta. Kultakorosteet löytyivät vain panelirajan yläpuolisen listoituksen korosteissa.

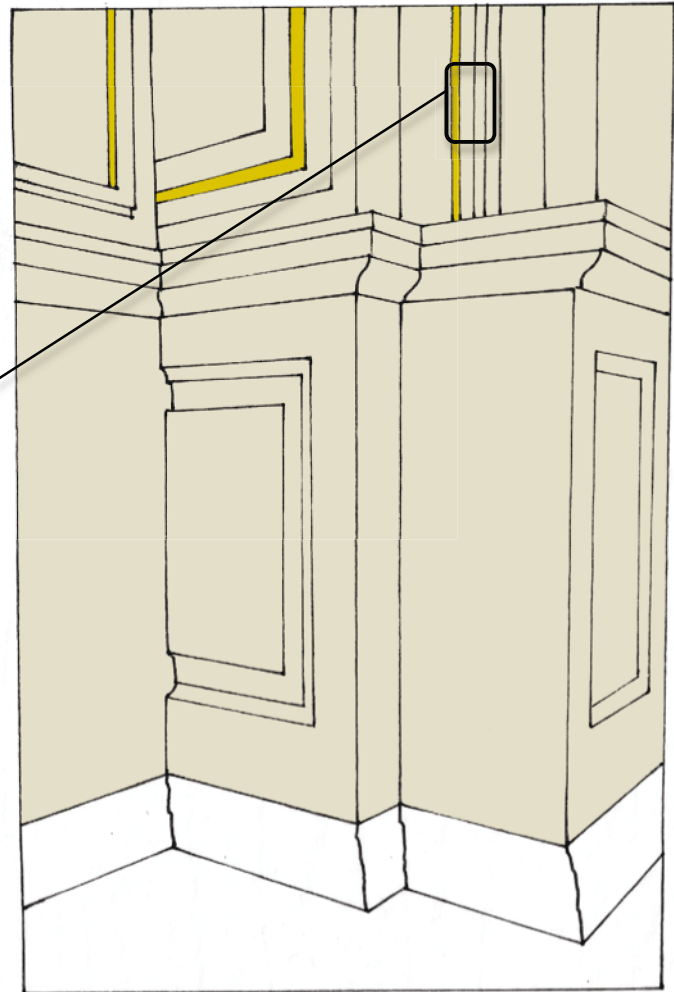

Piirrosillustraatiokuvan sävyt ovat suuntaa antavia.

Päälämpön 4. maalauskerrostuma: pilarin nurkkalistaa

Pilarin nurkkalistoituksessa uloimmassa korosteessa oli väriportaikossa viitteitä kultakorosteesta. Kultakerrosta ei kuitenkaan saanut selvästi esille, mutta yläkuvan poikkileikkausnäyte paljastaa kullan aiheuttaman kiillon selvästi.

Piirrosillustraation sävyt ovat suuntaa antavia.

Päälämpiön 5. maalauskerrostuma (vuosiarvio 1930)

Päälämpiön viidennes maalauskerrostuma on harmaasävyinen. Alapanelit olivat yksiväriset tumman harmaat ilman korostevärejä. Seinäpeilin keskialue oli tummempi harmaa reunojen vaaleampaan harmaaseen verrattuna ja sävyerojen rajaan oli maalattu kultaviivakoristelu.

Lähikuvaa vuoden 1930 –luvun valokuvasta, jossa seinäpeilissä on erotettavissa kultakoristeiviiva (ympyröity).

Pieni tarkastusesiinotto kaarevan mallisesta seinäpeilistä. Kultaviivakoristelu tuli hyvin esille. Kuudennessa maalauskerrostumassa on tumma sisäkehys ja vaaleampi ulkoreuna ilman sävyerojen välistä viivoitusta.

Illustraatiokuva päälämpiön viidennestä maalauskerrostumasta. Sävyt ovat suuntaa antavia sillä sävyihin vaikuttaa NCS koodin muutos RGB:ksi sekä tulostus.

Päälämpiön 5. maalauskerrostuma: katto

Kattopinnan viides maalauskerrostuma oli lateksimaali ja se ei sopinut kerrostumien yhdistelyssä. On mahdollista, että kattopintojen kunnostustöiden yhteydessä kerrostumia on pudotettu tai jokin kerros on tutkimuksissa jäänyt saamatta esiin. Kuvailustratioon on katon osalta sävy jätetty pois.

Katon väriportaikko. Jokaisen kolmen alimmaisien liimamaalin päällä on tummana erottuva eriste-kerros.

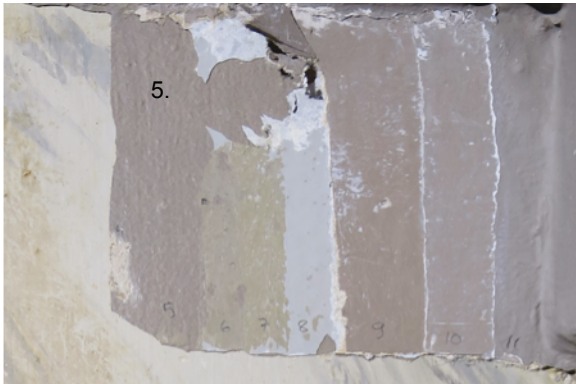

Katon illustraatiokuva. Sävyt ovat suuntaa antavia.

Päälämpiön 5. maalauskerrostuma: alaneli, pilarin ja seinän keskipeili

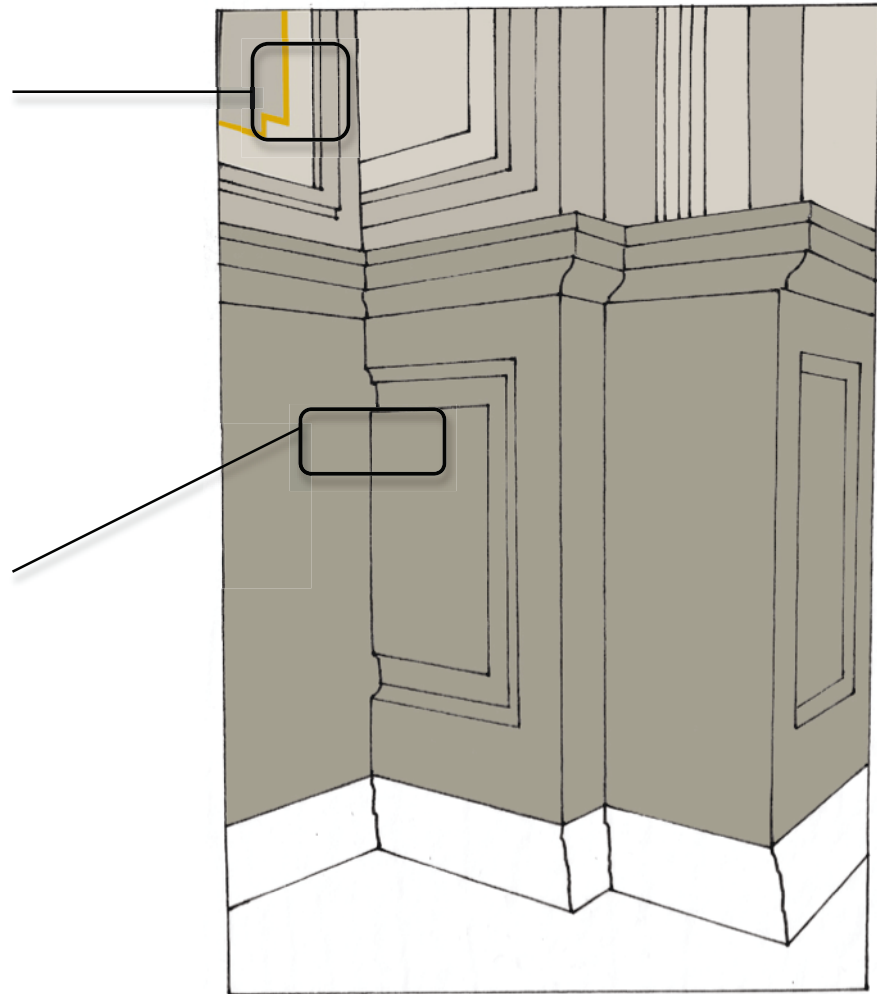
Seinän keskipeilissä on noin 1 cm levyinen kultaviivakoristelu. Kultaviivan ulkoreuna on vaaleampi harmaa 2005-Y20R ja kentän keskiosa hiukan tummempi harmaa 3005-Y20R.

Alanelit olivat viidennessä maalauskerroksessa yksiväriset tumman harmaat 4005-Y20R.

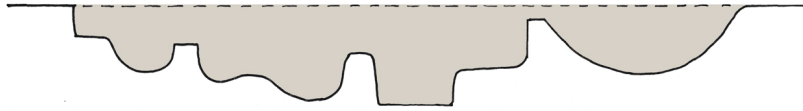

Pilarin peilit olivat samaa sävyä muun seinän alaosien kanssa.

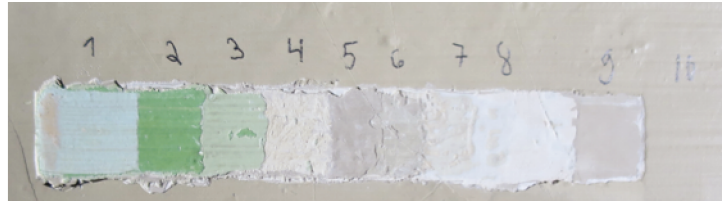

Piirrosillustraation sävyt ovat suuntaa antavia.

Päälämpiön 5. maalauskerrostuma: pilarin nurkkalista, seinä ja panelin rajalista

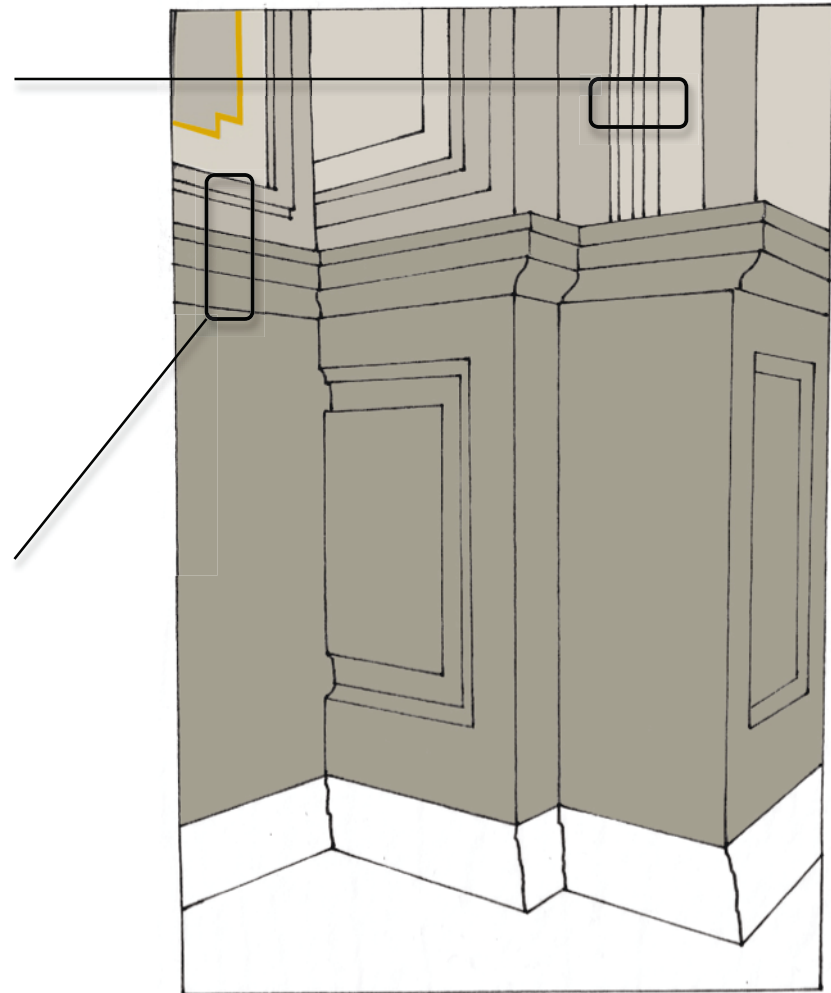
Pilarin nurkkalistat olivat vaalean harmaat, samaa sävyä kuin seinän keskipeilin ulkoreuna 2005-Y20R.

Päälämpiön seinät olivat viidennessä maalauskerroksessa harmaat 3005-Y20R.

Alapanelin ja seinän rajalista oli saman sävyinen kuin koko seinän alaosat 4005-Y20R.

Piirrosillustraation sävyt ovat suuntaa antavia.

Illustraatioiden yhteenveto

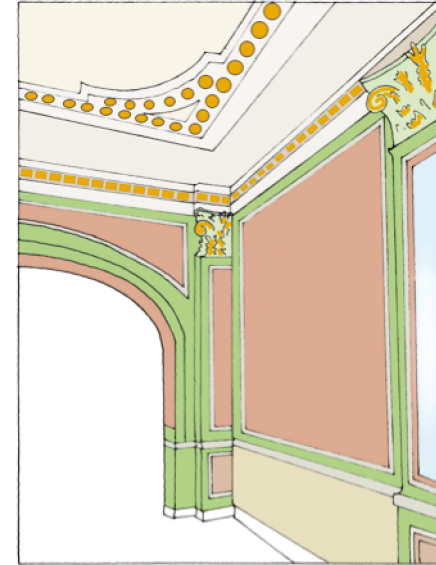
Päälämpiön kuvaillustraatiot viidestä varhaisimmasta maalauskerrostumasta. Kuvissa oranssit kuvaavat kulta / pronssimaalausta. Jalkalistojen sävyjä ei tunneta (jätetty kuvissa valkoisiksi), sillä jalkalistat oli vaihdettu uusiin. Pilarin ulkopeileissä on viiden ensimmäisen maalauskerrostuman aikana olleet heijastavat peilit (nykyisin valo).

Viides maalauskerrostuma voidaan vanhan valokuvan perusteella ajoittaa vuodelle 1930. Eli valmistumisen ja 1930 luvun välissä on vielä kolme maalauskerrostumaa.

Päälämpioissä oli maalauskerrostumia kaikkiaan 10.

1, maalauskerrostuma vuodelta 1879.

Toinen maalauskerrostuma.

Kolmas maalauskerrostuma.

Neliäs maalauskerrostuma.

Viides maalauskerrostuma. Vanhan valokuvan perusteella vuosi 1930.

Päälämpiön väritystutkimus: pitkä alaneli

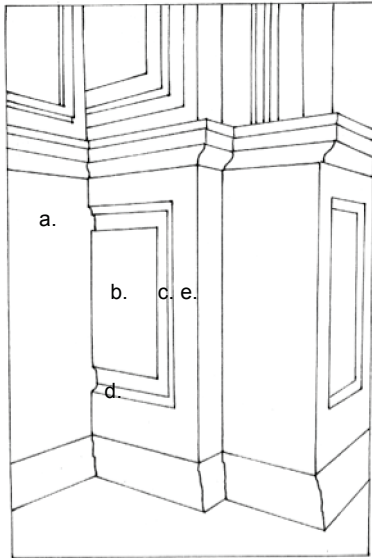

Päälämpiön seinän pitkän alanelin väriportaikko. Neljäs maalauskerrostuma tässä esiinotossa vain fragmentaarisesti esillä. Muualta maalauskerros tuli paremmin esille ja sävykoodi saatiin luotettavasti otettua.

Kerros	Huomiot	Maalityyppi	NCS
Rappaus			
1	Esiinotossa ei marmorointia	Turkoosin sininen öm	3020-B50G
PM	Öljyinen, siveltimen vedot	Öm (tulkittu pohjamaaliksi)	
2	Kellastunut, esiinotossa ei marmorointia	Vaalea beesi öm	1515-Y10R
3	Marmorointi	Öm	1505-G80Y (pohjasävy)
4	Hakkuripinta	Hyvin vaalea beesi öm	1510-Y10R
5	Hakkuri	Tumman harmaa öm	4005-Y20R
6	Ohut, hankalasti esiintuleva (vaikutti alkuun pohjamaalilta)	Harmaan vihertävä öm	3010-Y
7	Ohuehko ja edellisen kaltainen	Harmaan vihertävä öm	3010-Y
PM (8)	Hyvin sileä, löytyy kaikilta pinnoilta saman sävyisenä	Alkyydi	Vaalean harmaa
paperi	Pitkäkuituinen paperointi		
9	Matala rissapinta	alkyydi	Tumma ruskea
10	Rissapinta	Lateksi	Rusehtavan harmaa
11	(puuttuu pilareiden yläosista)	Nykyinen lateksi	Tumma harmaa

Päälämpiön väritystutkimus: pilarin peili

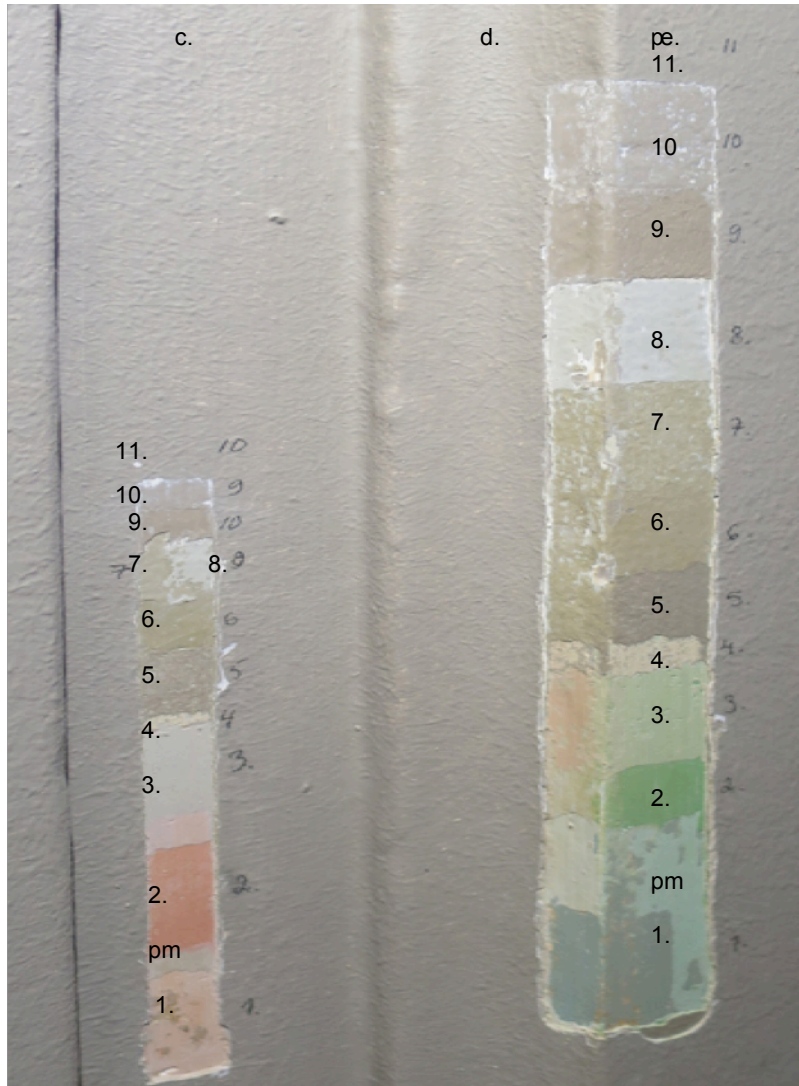
- a. seinän pitkä alapaneli
- b. pilarin peili
- c. pilarin peililistan syvennys
- d. kovera lista
- e. pilarin ulkoreunat

Pilarin peilin (b.) väriportaikko. Maalauskerroksia yhteensä 11 (mukaan on laskettu 1 pohjamaali nro. 8).

Kerros	Huomiot	Maalityyppi	NCS
Rappaus			
1		Vaaleanpunainen öm	1010-Y60R
PM	Öljyinen, siveltimen vedot	Öm (tulkittu pohjamaaliksi)	
2		Tumma vaaleanpunainen öm	2020-Y60R
3		Vaalean punainen Öm	1510-Y50R
4	Hakkuripinta	Hyvin vaalea beesi öm	1510-Y10R
5	Hakkuri	Tumman harmaa öm	4005-Y20R
6	Ohut, hankalasti esiintuleva (vaikutti alkuun pohjamaalilta)	Harmaan vihertävä öm	3010-Y
7	Ohuehko ja edellisen kaltainen	Harmaan vihertävä öm	3010-Y
PM (8)	Hyvin sileä, löytyy kaikilta pinnoilta saman sävyisenä	Alkyydi	Vaalean harmaa
paperi	Pitkäkuituinen paperointi		
9	Matala rissapinta	alkyydi	Tumma ruskea
10	Rissapinta	Lateksi	Rusehtavan harmaa
11	(puuttuu pilareiden yläosista)	Nykyinen lateksi	Tumma harmaa

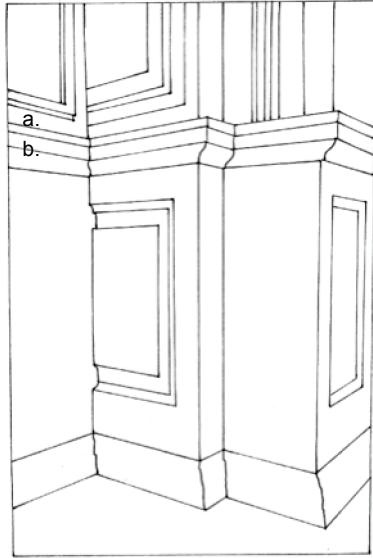
Päälämpiön väritystutkimus: pilarin peilin listat

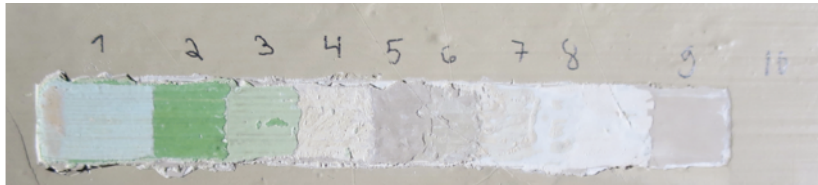
Pilarin listoituksen väriportaikko: c = pilarin peililistoituksen syvennys, d = kovera lista ja e = pilarin ulkoreunat.

Kerros	c = syvennys	d = kovera lista	e = ulkoreunat
Rappaus			
1 öm	Vaalean punainen 1010-Y60R	Harmaan sininen 3010-G20Y	Harmaan sininen 3010-G20Y
PM	Öljyinen, siveltimen vedot	Öm (tulkittu pohjamaaliksi)	
2 öm	Tumma vaaleanpunainen 2020-Y60R	Vaalea (kellastunut) 1005-G90Y	Vihreä 2030-G30Y
3 öm	Vaalean sininen 2005-B20Y	Vaalean punainen 1510-Y50R	Vaalean vihreä 1515-G60Y
4 öm	Hakkuri Vaalea beesi 1510-Y10R	Hakkuri Vaalea beesi 1510-Y10R	Hakkuri Vaalea beesi 1510-Y10R
5 öm	Hakkuri Tumman harmaa 4005-Y20R	Hakkuri Tumman harmaa 4005-Y20R	Hakkuri Tumman harmaa 4005-Y20R
6 öm	Harmaan vihertävä 3010-Y	Harmaan vihertävä 3010-Y	Harmaan vihertävä 3010-Y
7 öm	Harmaan vihertävä 3010-Y	Harmaan vihertävä 3010-Y	Harmaan vihertävä 3010-Y
PM (8) alkyydi	Vaalean harmaa pm	Vaalean harmaa pm	Vaalean harmaa pm
9 alkyydi	Tumma ruskea	Tumma ruskea	Tumma ruskea
10 lateksi	Rusehtavan harmaa	Rusehtavan harmaa	Rusehtavan harmaa
11 lateksi	Tumma harmaa	Tumma harmaa	Tumma harmaa

Päälämpöön väritystutkimus: seinäpinta sekä alapanelin ja seinän rajalista

a. seinäpinta
b. alapanelin ja seinän rajalista

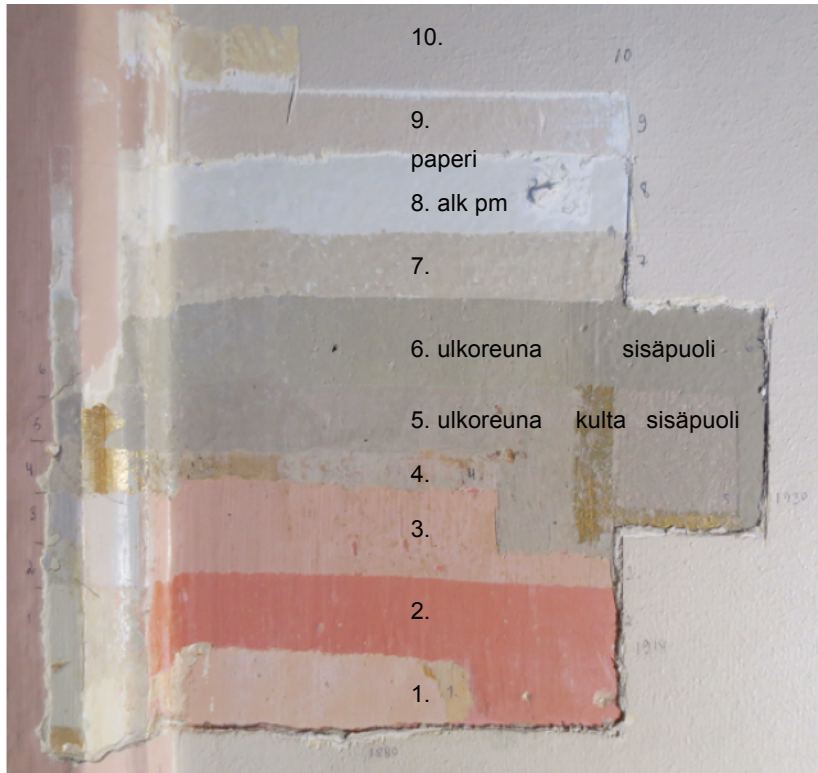
Seinän väriportaikko.

Alapanelin ja seinän rajalistan väriportaikko.

Kerros ja maalityyppi	Seinä	Rajalista
1. öm	1515-G20Y	0804-G20Y
2. öm	2030-G30Y	1505-G80Y
3. öm	1515-G60Y	1515-Y
4. hakkuri öm	1510-Y10R	1510-Y10R
5. öm	2005-Y20Y	4005-Y20R
6. öm	Vaalean harmaa 2010-Y	Harmaan vihertävä 3010-Y
7. öm	Vaalea	Harmaan vihertävä 3010-Y
8. alk pm	Harmaa	Harmaa
9. lateksi	Harmaa	Tummempi harmaa
10. nyk lateksi	Harmaa	Tummempi harmaa

Päälämpiön väritystutkimus: seinän peilikenttä ja peililista

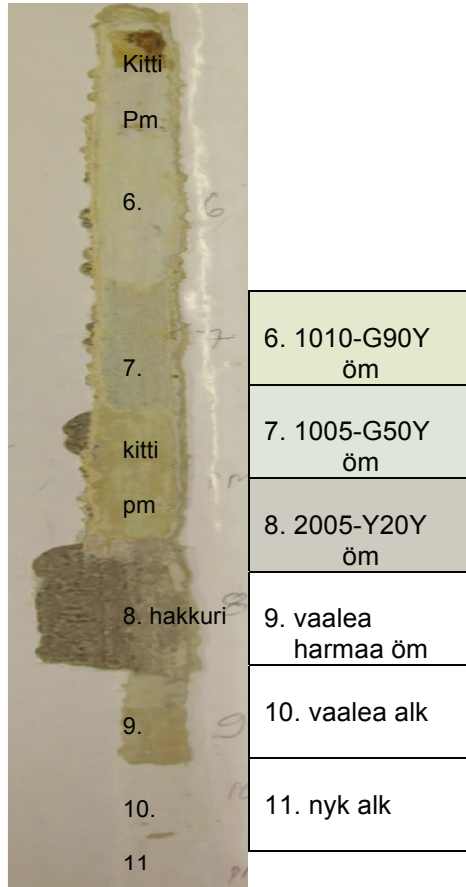

Päälämpiön seinäpeilin väriportaikko. Maalauskerroksia yhteensä 10. Kuudennessa maalauskerrostumassa seinäpeilin sisäpuoli oli tummempi harmaa ja listasta 8,5 cm leveydeltä oli vaaleampi harmaa kaistale. Sävyerojen välissä ei ollut viivoitusta.

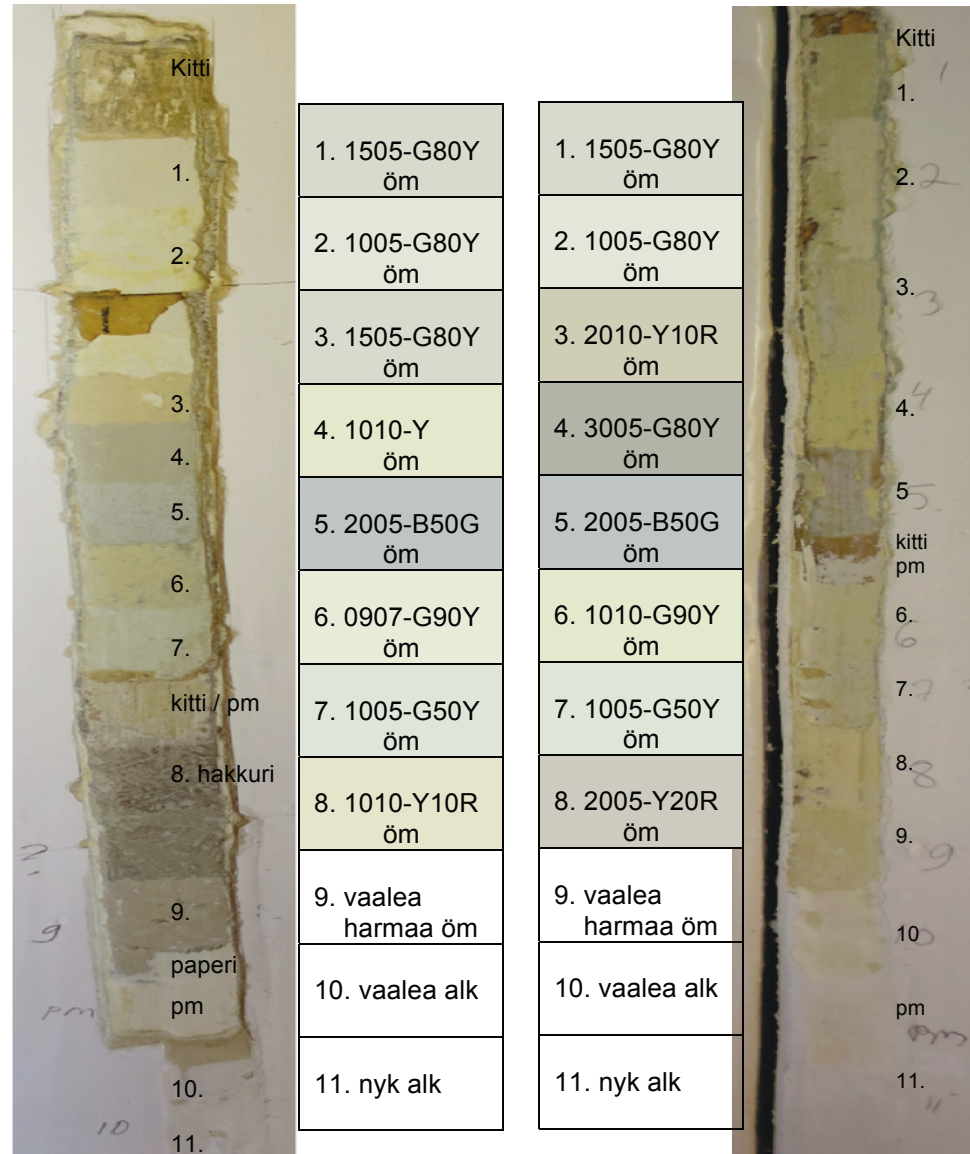
Kerros ja maalityyppi	peili	lista
1. öm	1010-Y60R	1005-G90Y
2. öm	2030-Y70R	2005-G90Y
3. öm	1510-Y50R	2005-B20G
4. hakkuri öm	1510-Y10R	1510-Y10R
		Kultainen sisäura
5. öm	2005-Y20R (ulkor)	2005-Y20R
	kultaviivakoristelu	
	3005-Y20R (sisäp)	
6. öm	2010-Y (ulkor)	2010-Y
	3010-G90Y (sisäp)	
7. öm	Beesi	Vaalea beesi
8. alk pm	Harmaa	Harmaa
paperi		
9. lateksi	Punertava beesi	Vaalean punainen
pintavahvistuskangas		
10. nyk lateksi	Harmaa	Vaalean punainen

Päälämpiön väritystutkimus: ikkunanpoka, lista ja smyygi

Ikkunanpokissa ja -smyygeissä oli 11 maalikerrosta. Poikkeuksena oli nurkkalista, jossa maalauskerrostumat alkoivat vasta kuudennesta maalauskerroksesta ja ne täsmäsivät ikkunasmyygin kanssa. On siis hyvin todennäköistä, että lista on lisätty nurkkaan vasta myöhemmässä vaiheessa. Kaikki maalauskerrostumat nro. 9 alkaen olivat öljymaaleja ja sävykoodit on otettu heti kaivauksen jälkeen, joten niissä on todennäköisesti kellastumaa mukana.

Ikkunan nurkkalista

Ikkunasmyygi

Ikkunan poka

Päälämpiön väritutkimus: katto ja nurkkakolmiot

Kattopinnoilla oli kolme alimmaista maalauskerrostumaa liimamaaleja. Jokaisen liimamaalin päälle oli seuraavan maalauskerroksen yhteydessä sivelty jokin eristekerros, joka oli tummentanut huokoisia liimamaalipintoja huomattavasti. Sävyt pyrittiin kuitenkin ottamaan mahdollisimman puhtaalta alueelta.

Kolmas maalauskerrostuma oli öljymaali. Kattopinnassa kerrosnumeroiden 4 ja 5 välissä oli paksut tasoitekerrokset selkä kangas.

Katon nurkkakolmioissa tutkittiin kaksi, mutta niistä ei ollut alinta liimamaalikerrosta löydettävissä.

Katon väriportaikko. Jokaisen kolmen alimmaisen liimamaalin päällä on tummana erottuva eristekerros. Viides ja kuudes maalauskerrostuma ovat lateksimaaleja.

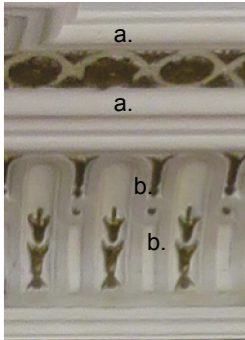
Katon maalauskerrokset:

Kerros	Huomiot	Maalityyppi	NCS
1	Eriste imeytynyt	Liimamaali	1005-R80B
2	Eriste imeytynyt, kellastumia	Liimamaali	0507-Y20R
3	Eriste imeytynyt	Liimamaali	1015-R90B
4	Sivellin	Öljymaali	0505-G40Y
5	Rissa	Lateksi	
6	Rissa	Lateksi	

Katon nurkkakolmioiden maalauskerrokset:

Kerros	Huomiot	Maalityyppi	NCS
(1)	Ei havaittavissa	-	-
2	Eriste imeytynyt, kellastumia	Liimamaali	0507-Y20R
3	Eriste imeytynyt	Liimamaali	1002-B50G
4		Liimamaali	1002-Y
5		Liimamaali	0804-Y10R
6	Sivellin	Lateksi	

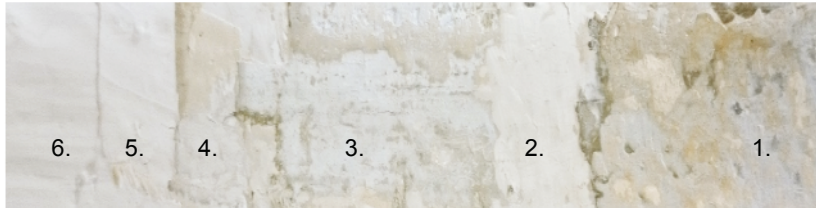
Päälämpiön väritystutkimus: katon kipsiruuksukkeita kehystävät listat ja holkkalistan sisäiset kaarevat listat

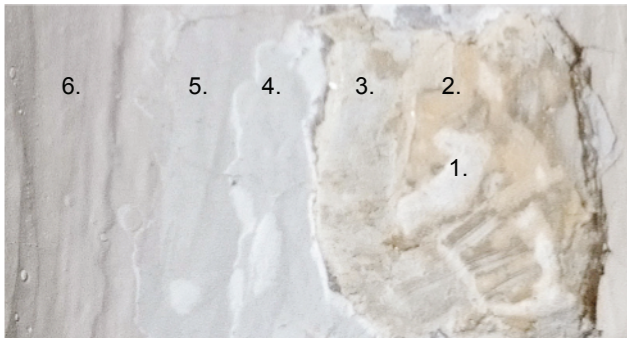
a = katon kipsiruuksukkeita ympäröivät listat.

b = holkkalistan sisäiset kaarevat listat

Katon kipsiruuksukkeita ympäröivät listat ovat olleet ensimmäisellä maalauskerroksella hieman kattopinnan sävyä vaaleamman siniset. Listoissa on viisi alinta maalauskerrostumaa liimamaaleja.

Katon kipsiruuksukkeita ympäröivän listan väriportaikko.

Holkkalistan sisäisten kaarevien listojen väriportaikko. Alin vaalean sininen liimamaali oli vain hyvin vähän havaittavissa. Myöhemmissä maalauskerrostumissa (4 - 5) kaaret ovat olleet tummemmat kuin muut pinnat.

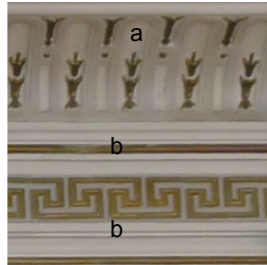
Katon kipsiruuksukkeita ympäröivien listojen kerrokset:

Kerros	Huomiot	Maalityyppi	NCS
1	Eriste imeytynyt	Liimamaali	1002-B
2	Eriste imeytynyt, kellastumia	Liimamaali	0603-Y20R
3	Eriste imeytynyt	Liimamaali	1002-B50G
4	Harmaa	Liimamaali	1002-Y
5	Vaalean harmaa	Liimamaali	0804-Y10R
6	Sivellin	Lateksi	

Holkkalistan sisäiset kaarevan listan kerrokset:

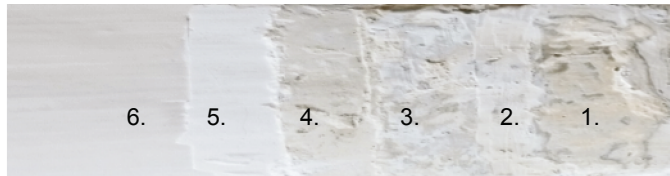
Kerros	Huomiot	Maalityyppi	NCS
1	Eriste imeytynyt, heikosti esillä	Liimamaali	1002-B
2	Eriste imeytynyt, kellastumia	Liimamaali	0804-Y10R
3		Liimamaali	1005-Y30R
4	Vaalea	Liimamaali	0502-Y
5	Harmaa	Liimamaali	2002-Y
6	Sivellin	Lateksi	

Päälämpiön väritutkimus: Holkkalistan pohja-alue ja meanderia ympäröivät listat

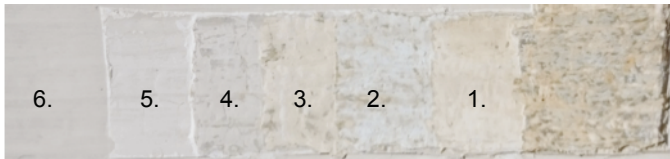
a = holkkalistan pohja-alue

b = meanderia ympäröivät listat

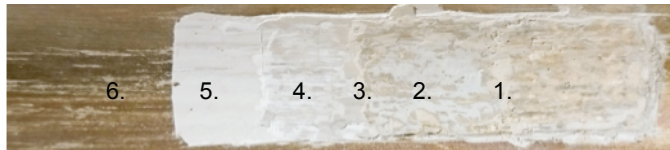

Holkkalistan tausta-alueilla oli kuusi maalauskerrostumaa.

Meanderin ylä- ja alapuolisissa profiililistoissa ensimmäisen kerroksen liimamaali oli tummempi sininen, kuin kattolistassa. Kerrokset 2-5 olivat yhteneväiset kattolistan kerrosten 2-5 kanssa. Nykyinen maalauskerros eroaa kaikista alla olevista siinä, että pyöreänmallista listaa oli korostettu pronssimaalilla kun aiemmissa kerroksissa korostusta ei ole ollut

Meanderia ympäröivän listan väriportaikko.

Meanderia ympäröivän listan maalauskerrokset. Kerrokset 1 ja 3 olivat hyvin vaikeasti saatavissa jäämään esille väriportaikkoon.

Holkkalistan pohja-alueen kerrokset:

Kerros	Huomiot	Maalityyppi	NCS
1	Eriste imeytynyt	Liimamaali	1002-B
2	Eriste imeytynyt, kellastumia	Liimamaali	0603-Y20R
3	Eriste imeytynyt	Liimamaali	1002-B50G
4	Harmaa	Liimamaali	1002-Y
5	Vaalean harmaa	Liimamaali	0603-Y20R
6	Sivellin	Lateksi	

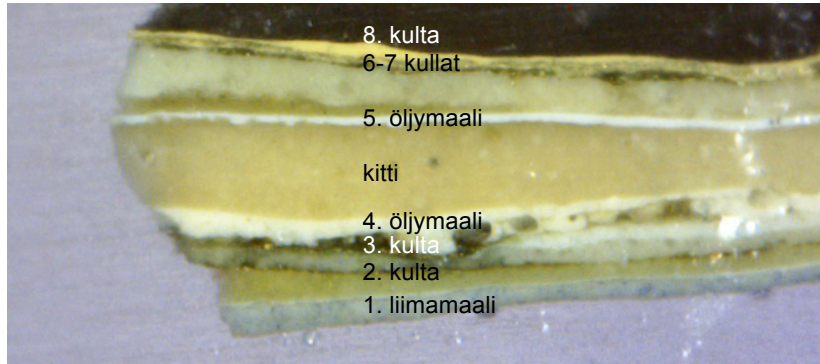
Meanderia ympäröivän listan kerrokset:

Kerros	Huomiot	Maalityyppi	NCS
1	Eriste imeytynyt, heikosti esillä	Liimamaali	1010-R80B
2	Eriste imeytynyt, kellastumia	Liimamaali	0603-Y20R
3	Eriste imeytynyt	Liimamaali	1002-B50G
4	Hyvin ohut	Liimamaali	1002-Y
5		Liimamaali	0804-Y10R
6	Lateksi / toisessa listassa pronssi	Lateksi	

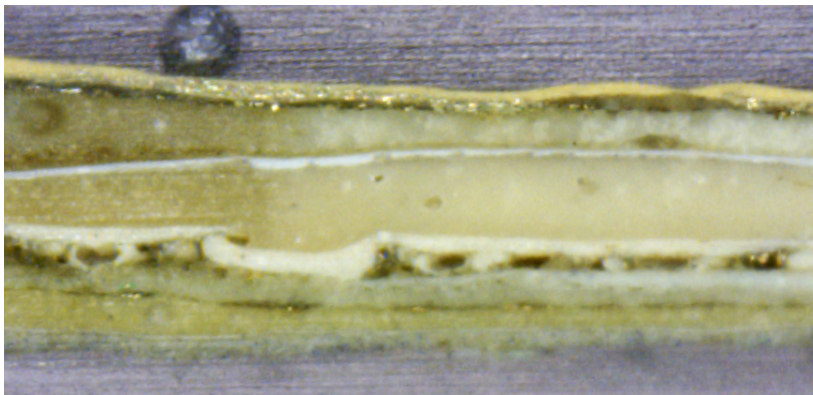

Päälämpöön väritystutkimus: Katon kipsikoristeet

Katon kipsikoristeisiin sisältyvät katon ruusukkeet, meander – nauha ja holkkalistan sisällä olevat koristeet. Näissä kaikissa koristeissa maalauskerrostumat olivat yhteneväiset.

Poikkileikkausnäyte meanderista. Kultakerroksien väleissä olevat utuiset kerrokset ovat liimamaaleja joiden päälle kultamaalaus on sivelty.

Toinen poikkileikkausnäyte meanderista. Kultakerrokset ovat paikoitellen hyvin ohuita, kuten nykyisin esillä olevaa kultaa ei näytteessä näy ja kerrosten 6-7 on vaikea erottaa toisistaan.

Kerros	Huomiot	Maalityyppi	NCS
1	Ei havaittavissa portaikossa, näkyy poikkileikkauksessa	Liimamaali	
2	Ei havaittavissa portaikossa, näkyy poikkileikkauksessa	Kultamaali	
3	Vihreä pohjamaali	kultamaali	
4		Öljymaali	0603-Y20R
5		Öljymaali	1002-B50G
6	Tumma pohjuste, hyvin ohut kerros	kultamaali	
7	Hyvin ohut kerros	kultamaali	
8	Nykyinen	Lyöntimetalli	

Päälämpiön väritystutkimus: Kapiteeli ja sen listat

Kapiteelin listoissa maalikerrokset ovat nykyistä pintaa lukuun ottamatta kaikki öljymaalikerroksia. Listoissa ei ollut kulta/pronssimaalia ennen nykyisin esillä olevaa pintaa.

Kapiteelia kehystävien listojen värikerrokset.

Kapiteelissa oli samat öljymaalikerrokset kuin listoissakin vain sillä erolla, että toisen maalauskerroksen vihreä on keltaisempi kapiteelin koristeosissa ja siihen on yhdistetty kulta/pronssimaalia korostukseksi. Korosteväriä on vain koristeiden korkeimmissa kohdissa.

Kapiteelin väriportaikkoja.

Kapiteeli listojen kerrokset:

Kerros	Huomiot	Maalityyppi	NCS
1	Sivellin	öljymaali	1002-B
2	Sivellin	öljymaali	1015-G20Y
3	Hyvin ohut, sivellin	öljymaali	3005-Y20R
4	Hyvin ohut, sivellin	öljymaali	0505-G40Y
5	Hakkuri	öljymaali	2005-Y20R
6	Nykyinen lateksi pohjalla	Pronssimaali	

Kapiteelin kerrokset:

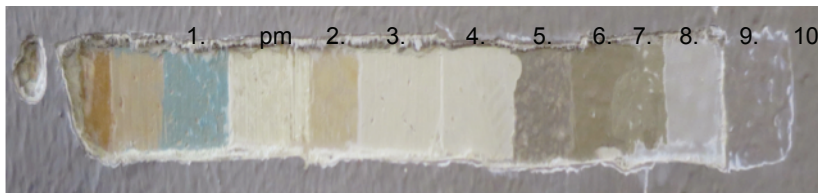
Kerros	Huomiot	Maalityyppi	NCS
1	Sivellin	öljymaali	1002-B
2	Sivellin, kultakorosteet	öljymaali	1015-G40Y
3	Hyvin ohut, sivellin	öljymaali	3005-Y20R
4	Hyvin ohut, sivellin	öljymaali	0505-G40Y
5	Sivellin	öljymaali	2005-Y20R
6	Nykyinen	Lyöntimetalli/ Lateksi	

Päätysalonkien väritystutkimus

Päätysalonkien katoista ja holkkalistoista tutkittiin kraaterikartoituksella ja paikallisesti pienin portaikoin molemmat salongin päädyt. Maalauskerrostumia ei löytynyt, joten vaikuttaa vahvasti siltä, että myöhemmissä kunnostustöissä on pudotettu/pesty vanhat liimamaalit pois. Myös seinän peiliosissa oli vain satunnaisesti löydettävissä kerrostumia. Seinien peilit ja alapanelit voitiin kuitenkin todeta noudattavan päälämpöön maalauskerroksia.

Päätysalongin kattoon tehty väriportaikko. Tummana esiintyvä kerros on kangasta. Katossa oli paksut kerrokset kittiä. Alimmaisena rappauksen päällä oli pieniä viitteitä mahdollisesta liimamaalikerroksesta, mutta kerrostuma oli niin fragmentaarinen, ettei sitä voinut varmuudella tulkita liimamaaliksi. Kraatereita kattoon ja listoihin tehtiin kymmeniä.

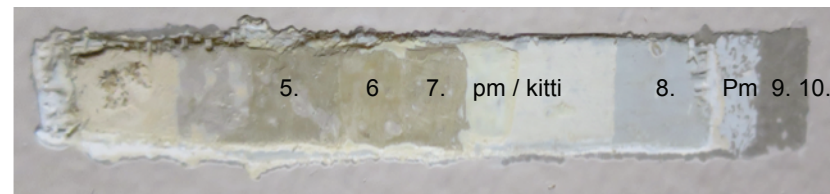

Päätysalongin alapaneliin tehty väriportaikko. Maalauskerrostumat täsmäävät täysin päälämpöön maalauskerrostumiin. 1. turkoosin sininen, 2. Vaalea beesi, 3. Marmorointi, 4. Vaalea hakkuri, 5. Tumma harmaa 6-7. Hamaan vihertävät, 8 alkyydi pohjamaali jonka päällä paperointi, 9 tumma ruskea alkyydi ja 10 lateksi.

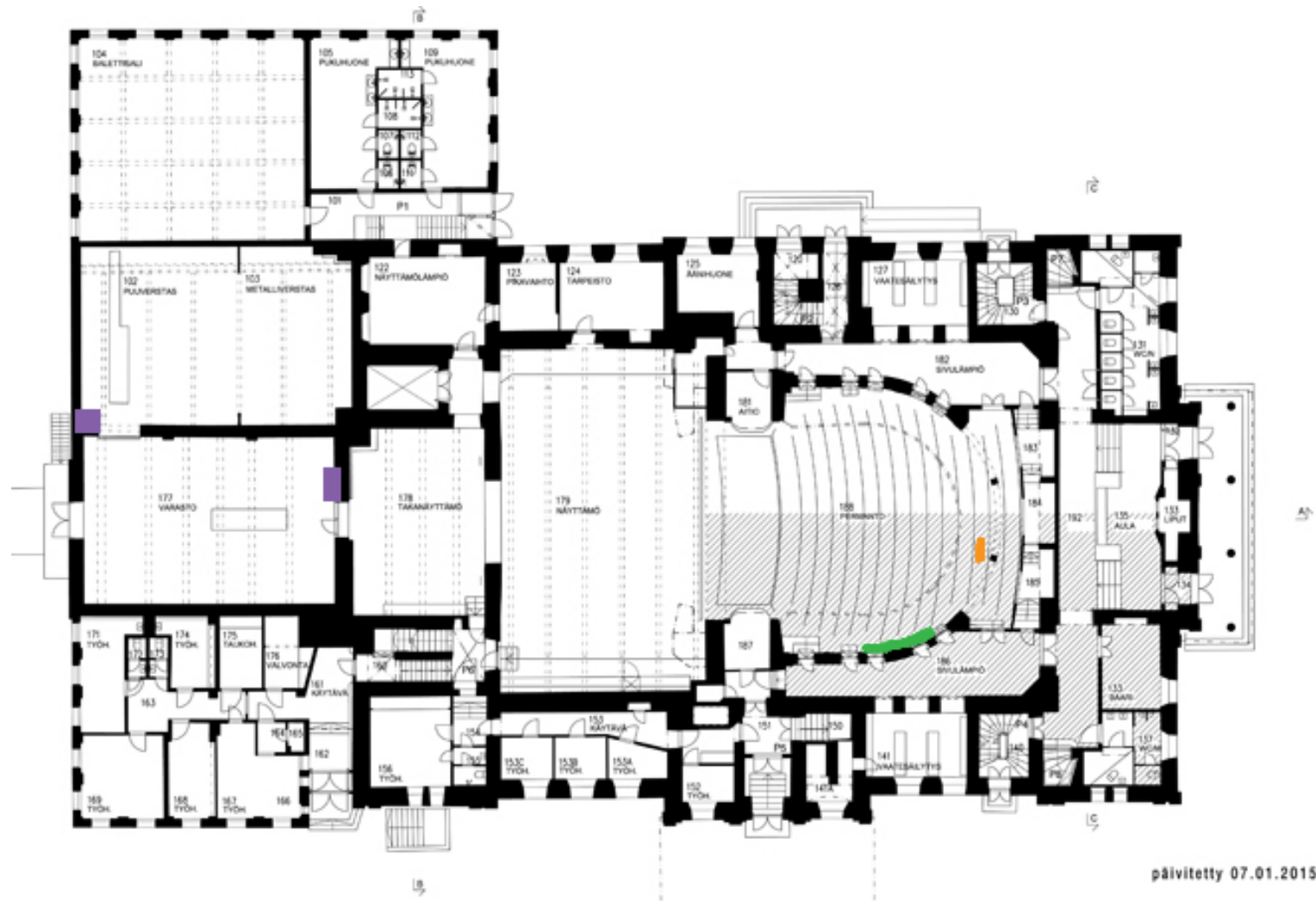
Seinien peiliosissa vanhoja kerrostumia oli vain paikoitellen. Kuvassa on peilin ylänurkka, jossa kerrostumat lähtevät kerralla rappausta myöten yhtenä levynä. Tällä alueella ei vanhoja maalauskerrostumia ollut tallella.

Päätysalonkien seinien peilistat poikkesivat profiloinniltaan päälämpöön peililistoihin verrattuna. Lisäksi listat olivat puuta (lämpiössä kipsiä) ja niiden alin maalauskerros oli nro. 4 vaalea beesihakkuri kultakorostuksilla.

Portaikoin seinissä ei ollut löydettävissä vanhimpia maalauskerrostumia. Portaikoin tiedetäänkin käyneen läpi muutostöitä jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Maalauskerrostumat täsmäävät joitakin kitti/pm kerroksia lukuun ottamatta lämpöön alapaneliin verrattuna viidennestä maalauskerrostumasta alkaen. Jos alimmaisena kerrostumana olisi ollut vaalea beesihakkuri (lämpöön maalauskerrostuma nro. 4) olisi maalauskerrostumat täsmänneet seinien peililistojen uusimisen ajankohtaan. Beesi öljyhakkuri on kuitenkin monin paikoin tutkimusalueella hiottu/pohjakäsitelty voimakkaasti, joten kerrostuman puuttuminen ei sulje kerroksen olemassaolon mahdollisuutta. Kerros nro. 8 on alkyydipohjamaali ja sen päällä oli pintavahvistuskangas.

Tutkimusalueet pohjakaavaan merkittynä

Kattopinnat

Vanhaa julkisivua

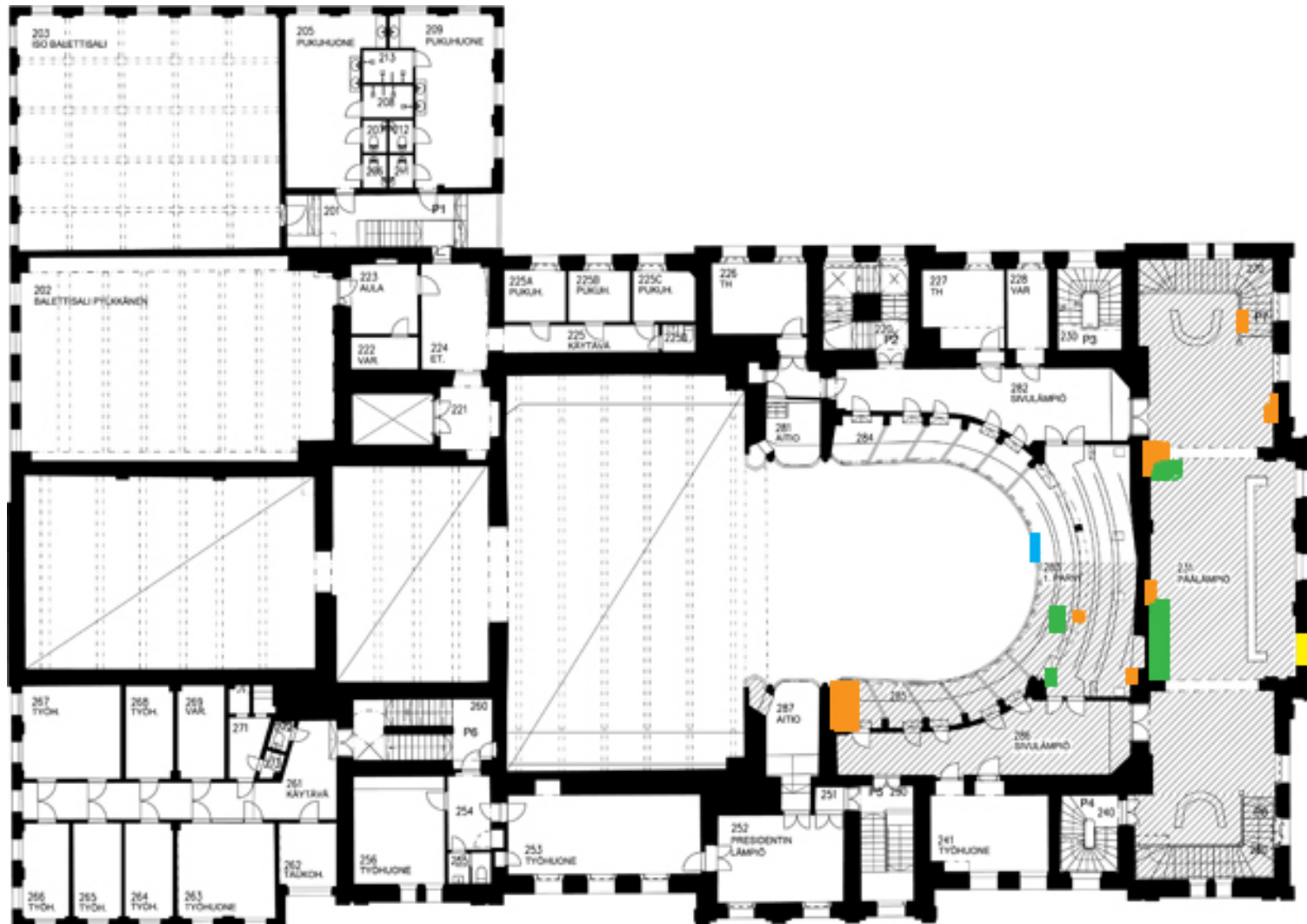

Seinäpinnat

Pohjakaavaan ei ole merkitty lukuisia tarkistusavauksia ja kraaterikartoituksia.

päivitetty 07.01.2015

1

Kattopinnot

parvikaide

Seinäpinnot

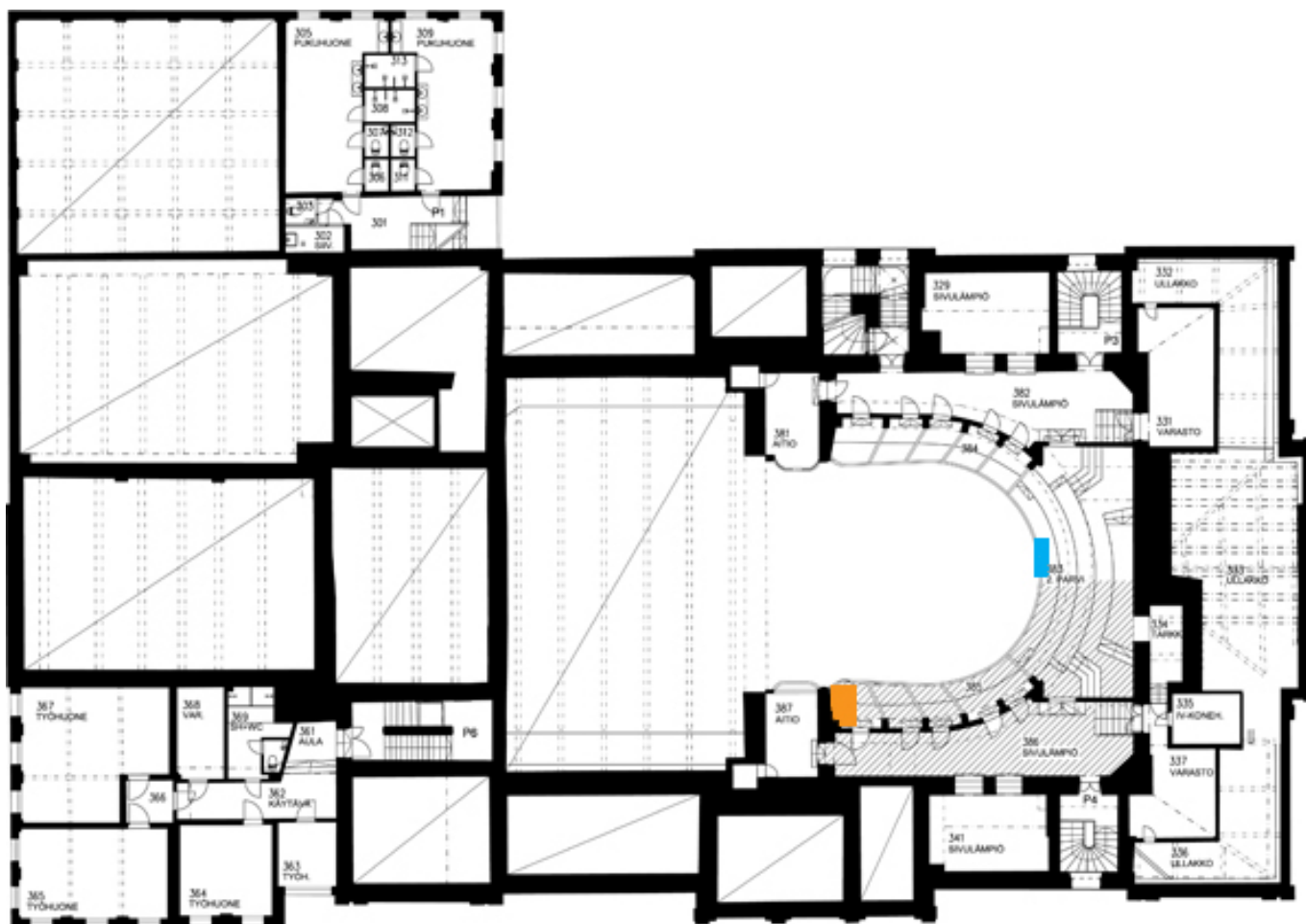

Ikkunat

päivitetty 07.01.2015

2

Pohjakaavaan ei ole merkitty lukuisia tarkistusavauksia ja kraaterikartoituksia

Parvikaide

Seinäpinnat

päivitetty 07.01.2015

3

Pohjakaavaan ei ole merkitty lukuisia tarkistusavauksia ja kraaterikartoituksia.

Julkisivut

Julkisivujen väritutkimus aloitettiin tutkimalla kulissivarastoa, jossa oli Markus Mannisen mukaan esillä 1909 vuoden harkotusta maalauskerroksineen jääneenä teatterin laajennuksen yhteydessä sisäseinäksi.

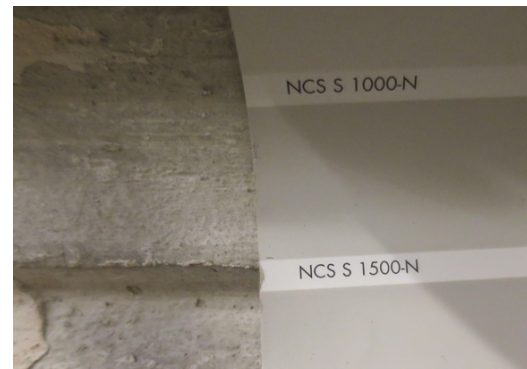
Mahdollisesti vuoden 1909 maalauskerrostumaa pilkottaa nykyisen kalkkauksen alta.

Vanhaa harkotusta oli hyvin nurkka-alueella tallessa. Nykyisen, lähes valkoisen kalkkauksen alta tuli esiin harkoituksessa punertava ja harkoituksen väleissä vaalean harmaa kalkkimaali.

Hiukan punertavan harkon sävykoodi on 1515-Y30R.

Harkotuksien välit olivat vaalean harmaat. Sävykoodi 1500-N.

Kulissivaraston toisella seinällä seinäharkotuksessa on mahdollisesti löydettävissä alkuperäistä, vuoden 1879 julkisivuväritystä. Harkotusta oli reilusti olemassa, mutta kohdetta ei päässyt tutkimaan luotettavasti. Harkotuksen edessä olevan hyllytasojen välistä sai kaivettua pienen väriportaikon, josta pystyi toteamaan maalikerroksia olevan vähintään viisi. Sävykoodeja tai näytteitä poikkileikkausta varten ei päässyt ottamaan.

Vanhaa julkisivupintaa oli kulissivarastossa esillä, mutta kohdetta ei päässyt luotettavasti tutkimaan.

Hyllytasojen välistä sai harkotukseen tehtyä pienen väriportaikon. Kerroksia oli löydettävissä ainakin viisi. Alue kannattaa tutkia tarkemmin kunhan kohteeseen pääsee paremmin käsiksi.

Julkisivun irtonäytteet

Julkisivuista näytteet irrotettiin Insinööritoimisto Lauri Mehto Oy:n toimesta. Näytteitä oli yhteensä 12. Näytteitä tutkittiin mekaanisesti maalikerroksia erotellen sekä valamalla poikkileikkausnäytteet. Osassa näytteistä rappaus oli selvästi uudempaa ja maalikerroksia oli vain 1-2 kpl. Näytteissä oli paljon vaaleita maalikerroksia. Sävykoodien tulkinta hienovaraisissa ja herkissä sävyissä oli haastavaa ja vaati ulkona näytteiden ja sävyjen vertailun.

Kuvan vasemmalla puolella on näyte M1 jossa rappaus on uudempaa (maalaukerroksia 2) ja oikealla puolella näyte M4.1 jossa rappaus on vanhempaa (maalaukerroksia viisi).

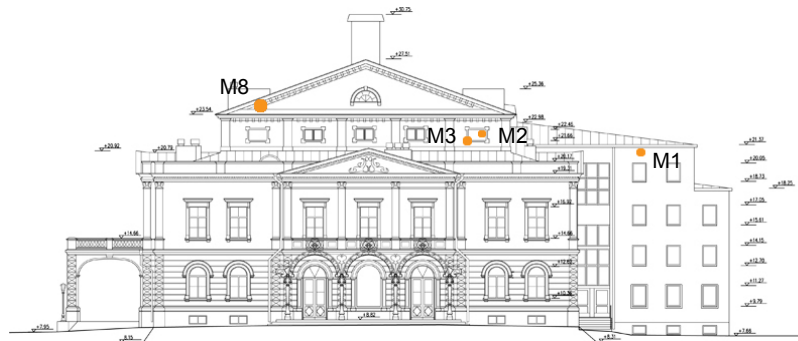

Julkisivun laveeraus vuodelta 1879.

Irtonäytteiden ottopaikat

Julkisivu Albertinkadulle

Näytteet M1, M2, M3 (reunalista) ja M8.

Julkisivu luoteeseen

Näytteet M4: 4,1 hampaan pohjalta, M4,2 hampaasta, M5 lista, M6 hammas ja M7 hampaiden välistä, pintarappaus.

Julkisivu Bulevardille

Näytteet M9 (julkisivun sileä rappaus), M10 (ikkunalista), M11 harkotus, julkisivurappaus, M12 ikkunasmyygi.

Näytteiden analysointi:

Näyte M1:

Maalauskerrostumia 2. Nykyisen alla hyvin samankaltainen maalauskerrostuma jonka sävy 3010-Y40R. Näyte uudempaa rappausta.

Näyte M2:

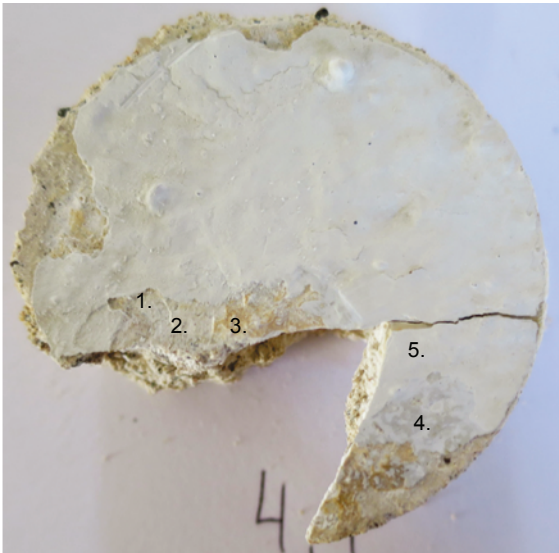
Ei nykyisen alla muita maalikerroksia. Näytteen pohjalla jotain rusehtavaa, mutta ei ole maalia. Näyte uudempaa rappausta.

Näyte M3:

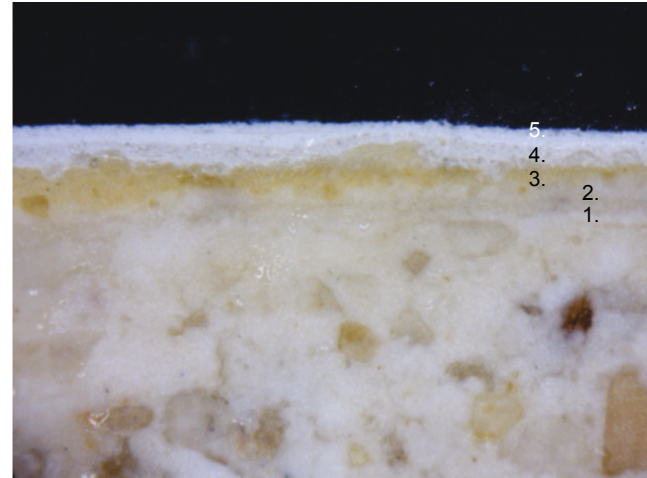
Kaksi valkoista maalikerrosta. Näyte uudempaa rappausta.

Näyte M4,1:

Ainakin viisi maalikerrosta. Vanha rappaus. Alimmaisena 2xVaaleat kerrokset 0500-N. Kolmas maalauskerros vaaleanpunainen 1010-Y50R.

Näyte M4,1: alimpana 2 vaaleaa kerrosta, sävy molemmissa 0500-N. Kolmas kerros vaalean punainen 1010-Y50R. 4. harmaa ja 5. nykyinen.

M4,1 poikkileikkäusnäyte. Maalauskerrostumat 1-2 ovat hyvin toisiinsa sulautuneita joten toinen voi olla pohjakalkkaus.

Näyte M4,2:

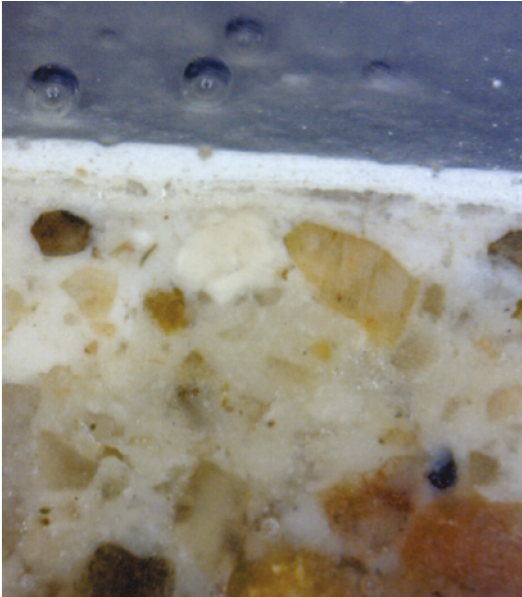
Alimmaisena 2 vaaleaa kerrostumaa. Alimpien sävy 0500-N. Kolmantena kerroksena ei ollut odotettua vaaleanpunaista, vaan harmaa.

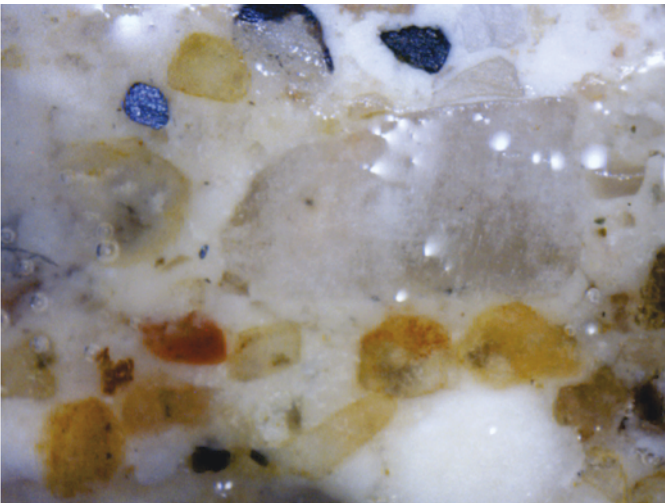
Näyte M4,2:

1. 0500-N
2. 0500-N
3. harmaa
4. vaalea
5. nykyinen

Näytteestä puuttui paikoitellen kerroksia.

Näytteen M4,2 poikkileikkausnäyte. Näytteen pinnassa erotettavissa kaksi vaaleaa kerrostumaa, mutta loput alimmat maalauskerrokset puuttuvat.

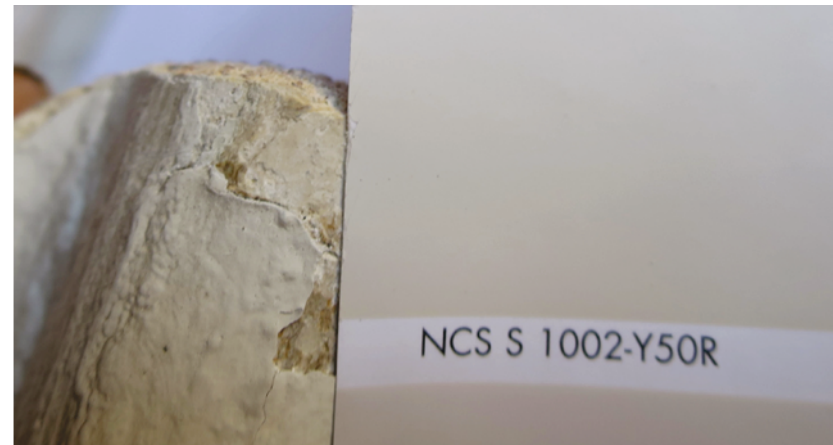

Näytteen M4,2 kaunistusta rappausta.

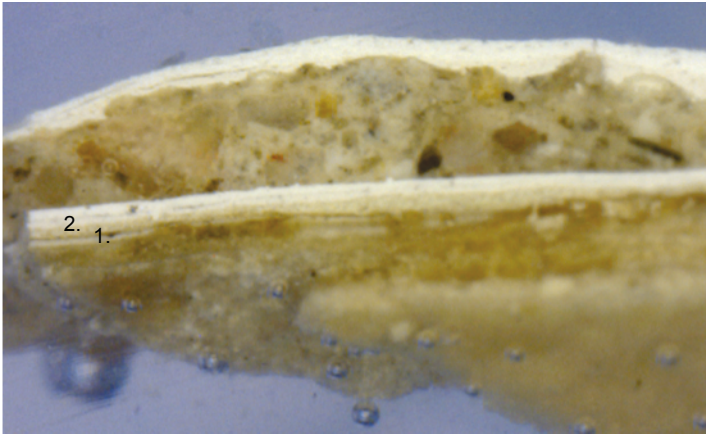
Näyte M5:
Näyte vanhaa rappausta. Maalikerrokset osittain puutteelliset. Maalauskerroksien puutteellisuuden vuoksi näytteestä valettiin kaksi poikkileikkausta.

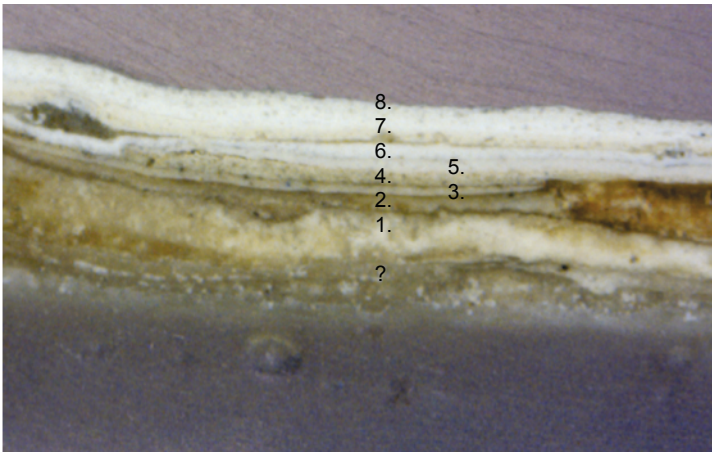
Alimmaisena vaalea 0500-N.

Toisena maalikerroksena vaalea 1002-Y50R (saisi olla hiukan punertavampi).

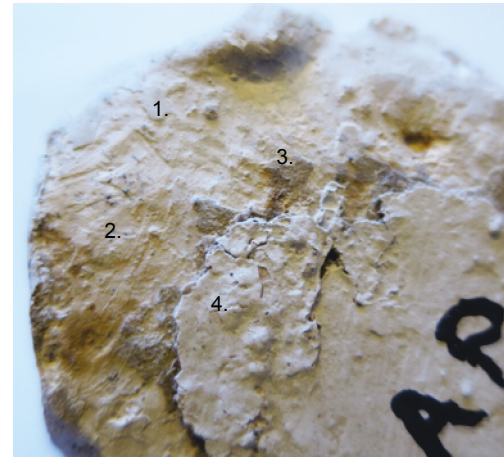
Poikkileikkaus 1, näytteestä M5. Kahden pintamaalauskerroksen alla oli rappauskerros. Rappauskerroksen alla oli vielä neljä maalauskerrosta. Sävykoodit otettu oletettavasti kivaan merkityistä 1 ja 2 maalauskerroksista.

Poikkileikkaus 2, näytteestä M5. Maalauskerroksien välissä ei ollut rappauskerrosta. Maalauskerroksia vaikuttaisi olevan 8, mutta silmämääräisesti kerroksien ohuuden vuoksi niitä ei saanut luotettavasti erotella.

Näyte M6:

Vanhaa rappausta. Näytteestä ei valettu poikkileikkausta, sillä alimmat maalauskerrokset olivat tiukasti kiinni rappauksessa ja pintakerrokset hyvin irtonaisia (yhtenäistä näytettä ei saanut). Alimpana maalauskerrostuman vaalea 1002-Y50R mutta saisi olla hiukan punertavampi.

Kaksi alinta maalauskerrostumaa olivat sävyltään 1002-Y50R. Sävy saisi olla hiukan punertavampia. Kolmas maalauskerros oli harmaa ja neljäs nykyinen.

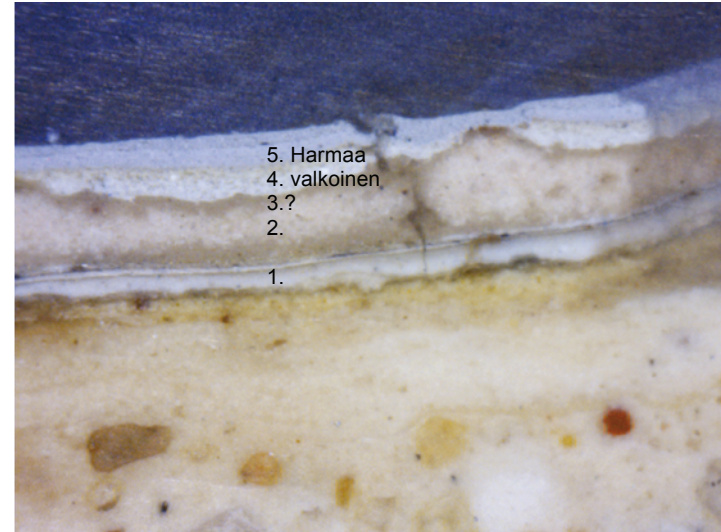
Näyte M7:

Näyte oli hammastusten ja seinäpinnan rajakohdasta ja siksi kaksivärinen. Päällä ollut ruosteen punainen sävy uuden rappauksen kanssa oli irronnut ja paljastanut harmaan kerrostuman. Näyte oli herkkä ja kerrostumat irtosivat paksuina kerroksina. Näytteestä puuttui paikoitellen maalauskerroksia. Alimmaisena maalikerroksena oli vaalea 0507-Y40R. Toinen kerrostuma oli vaaleanpunainen 1010-Y50R.

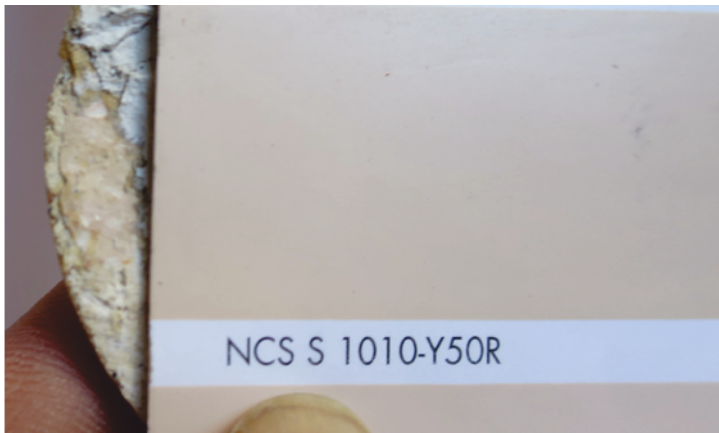

Näyte ennen tutkimista. Osa tiilenpunaisesta kerrostumasta oli irronnut. Kerrostumat olivat niin irti ja irronneet, että luotettavaa tutkimista ei voinut suorittaa.

1. vaalea
0507-Y40R
2. vaaleanpunainen
1010-Y50R
3. tumma okra?
4. valkoinen
5. harmaa.

Poikkileikkausnäyte paljasti paljon enemmän kerroksia joista osa oli erittäin ohuita. Näyte on hankala tutkia juuri kahden maalausrajan yhtymäkohdan vuoksi. Poikkileikkauskuvaan on numeroitu kerrostumat jotka näytteestä mekaanisesti saatiin selvitettyä.

Toisena maalauskerrostuma oli vaaleanpunainen 1010-Y50R.

Näyte M8:

Näyte uutta rappausta, ei nykyisen lisäksi muita maalauskerroksia.

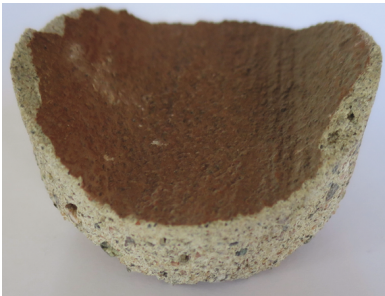
Näyte M9:

Näyte uutta rappausta, ei nykyisen lisäksi muita maalauskerroksia.

Näyte M10:

Näyte uutta rappausta. Maalauskerroksia 2 kpl.

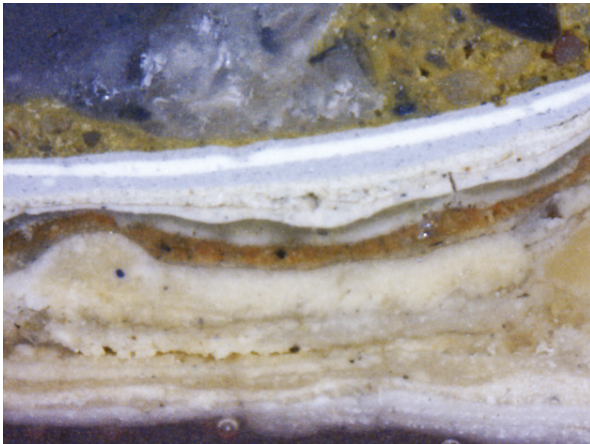
Näyte M11:

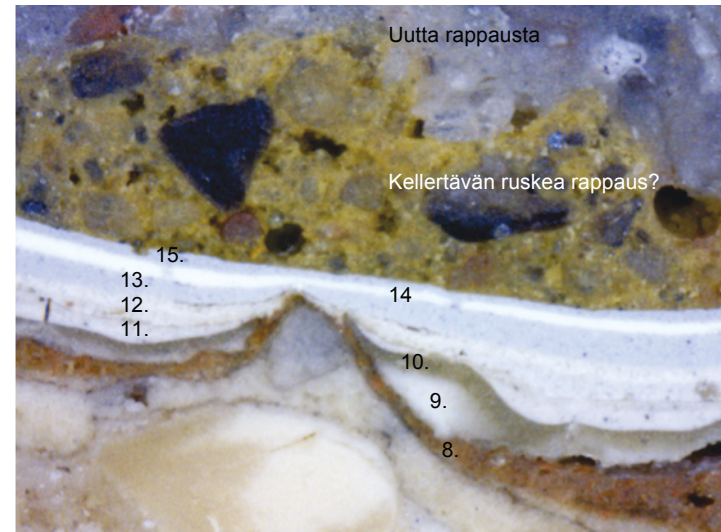
Näyte M11 pintapuolelta. Kaarevan muodon perusteella näyte on ilmeisesti otettu harkotuksen välistä. Maalauskerroksia yksi uudemman rappauksen päällä.

Näyte pohjapuolelta. Näytteen nurkkaan oli jäänyt vanhoja maalikerroksia uudemman rappauksen alle. Näytekoon ollessa näin pieni, ei tarkkaa kerrosasettelua voinut tehdä.

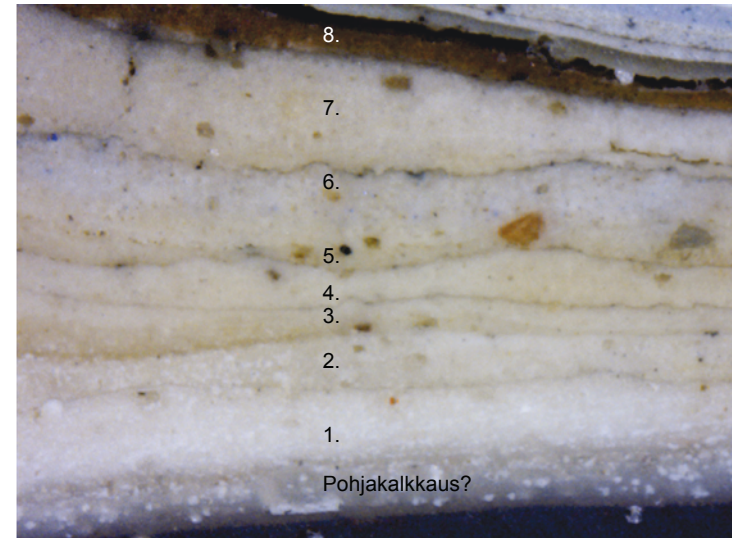
Näytteen M11 uuden rappauksen alta löytyneiden maalikerrosten poikkileikkausnäyte.

Uutta rappausta

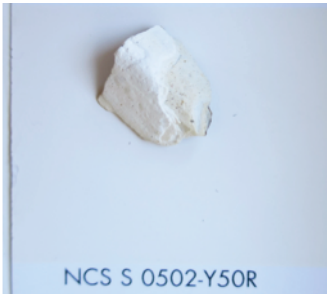
Kellertävän ruskea rappaus?

Pintakerrokset (uuden rappauksen alta). Sävykoodi on saatu kerroksista 1 (alempi kuva), 8, 10 ja 15.

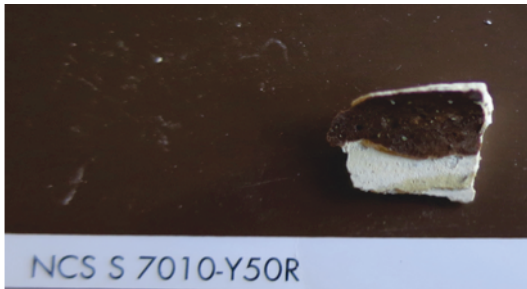

Pohjakalkkaus?

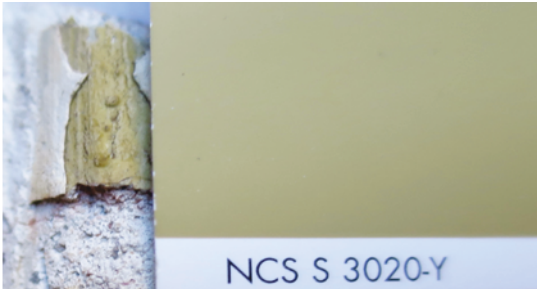
Alimmat maalauskerrokset. Alimmaisena vaikuttaisi olevan kuultavuutensa vuoksi pohjakalkkaus.

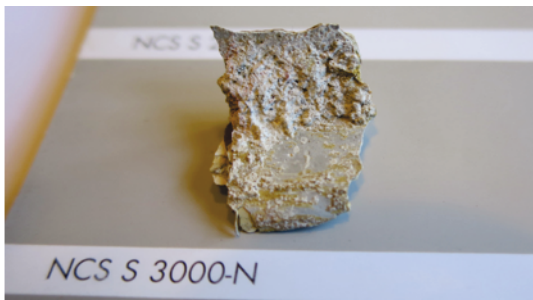
Näytteen M11 ensimmäisen maalauskerroksen sävy 0502-Y50R. Kuvassa ncs-väri-lappu sinertää.

Maalauskerros nro. 8. Sävy 7010-Y50R.

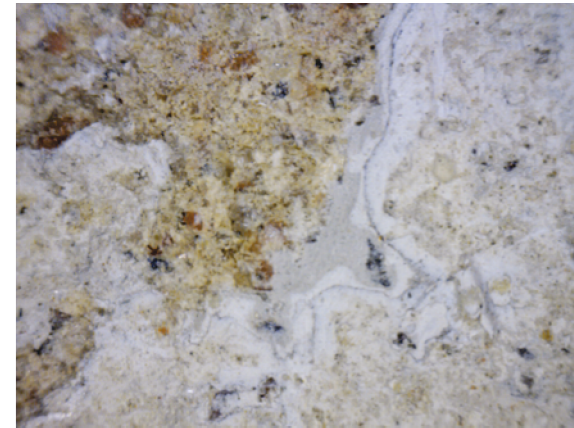
Poikkileikkauksessa kerrostuma vaikuttaa kuultavalta. Sävy 3020-Y.

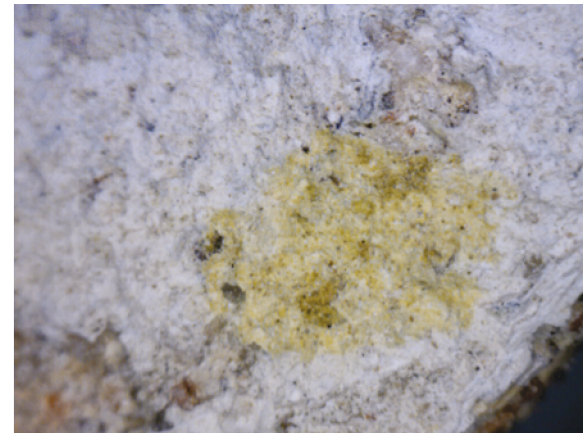
Harmaa maalauskerros ennen uutta rappauserrosta. Sävy 3000-N.

Näyte M12:

Näytteessä pintakerros irronnut, jossa ei vaikuttanut olevan nykyisen alla muita kerroksia. Pintakerroksen alta paljastuneesta kerrostumasta ei ollut silmämääräisesti havaittavissa/eroteltavissa kuita maalikerroksia. Mikroskoopin alla pintaa tarkasteltaessa oli kuitenkin havaittavissa alimmaisena vaalean harmaa ja päällä hyvin vaalea kerrostuma.

Mikroskooppikuva paljastaa alimmaisena vaalean harmaan maalikerroksen. Sävykoodia ei näytteestä luotettavasti saanut.

Mikroskoopin alla näytettä tarkasteltaessa oli pinnassa pieni alue keltaista.

Julkisivututkimuksen yhteenveto

Luotettavaa esitystä julkisivujen värityksestä ei irtonäytteiden tutkimisen perusteella voida antaa. Vain yhdessä (näyte nro.11) näytteessä oli maalikerroksia useita ja tämä vahvistaa epäilyn muiden näytteiden maalikerroksien puutteellisuudesta. Useissa näytteissä oli nähtävissä uudempaa rappausta.

Pienten näytteiden perusteella maalikerrosten värien tulkinta on varsinkin vaaleiden sävyjen kanssa haasteellista. Lisäksi huokoinen kalkkimaali on imenyt likaa vuosien saatossa. Näytteissä vaikutti olevan joitakin yhtymäkohtia ja sävykoodin toisintaa, mutta ajoitusta tai kerroksen yhdistämistä rakennuksen muihin rakenneosien sävyihin on mahdotonta.

Teatterin kulissivarastossa on tallella julkisivuseinää kahdelta eri ikäkaudelta (1879 ja 1909). Nämä seinäalueet ovat lähtökohtaisesti luotettavimmat tutkimuskohteet varhaisimmista maalauskerrostumista ja sävyistä harkotuksen osalta. Valitettavasti kohdetta ei kuitenkaan tämän väritystutkimuksen aikaan päästy tutkimaan riittävän läheltä (hyllyt ym. edessä). Jatkossa julkisivujen väritystutkimusta pitäisi jatkaa ensisijassa näiden kahden seinän osalta ja verrata seinien kerrostumia toisiinsa. Harkotuksen yläosista tulisi lisäksi tarkistaa, onko siellä löydettävissä myös seinäpinnan sävyjä harkotussävyn alla.